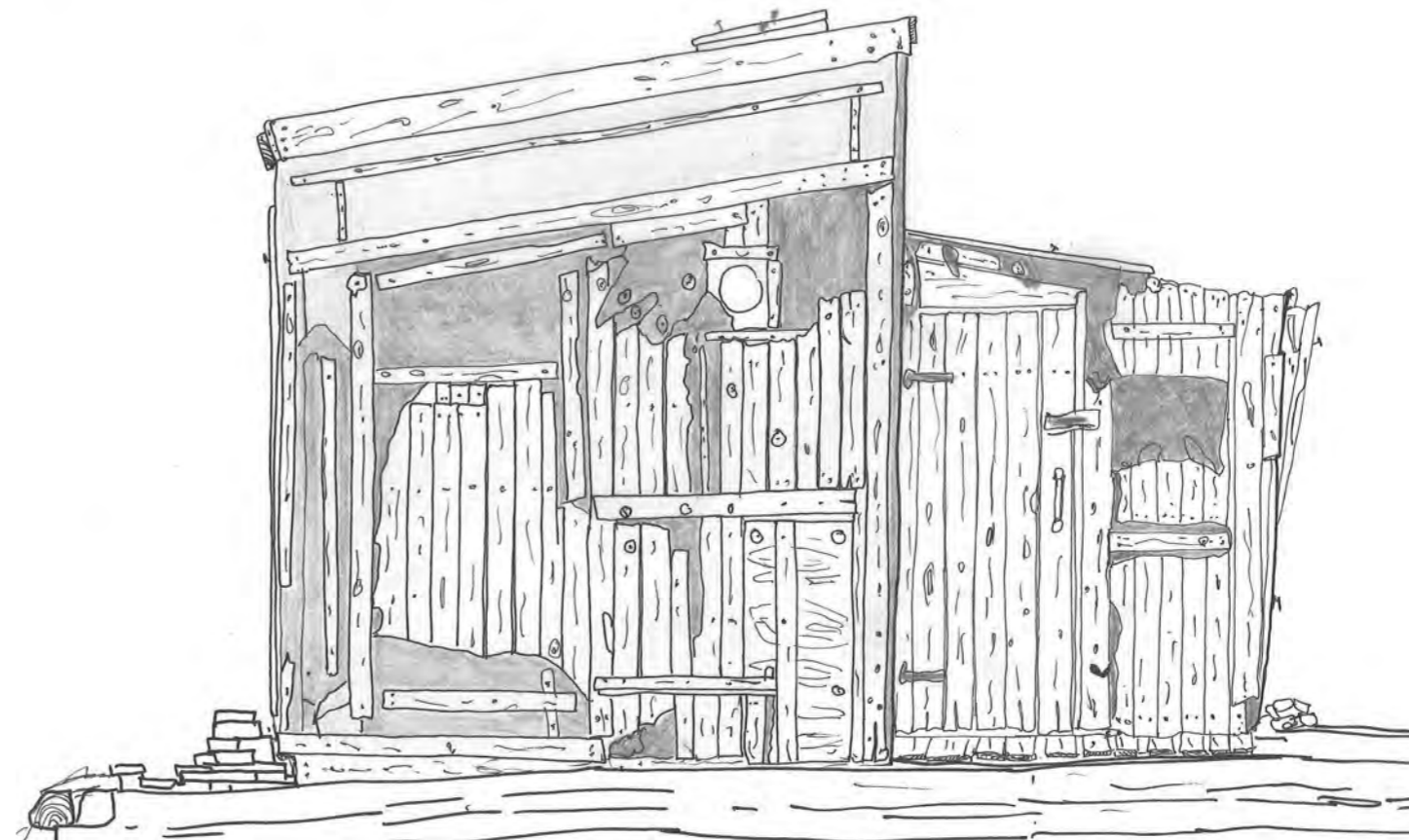

Dokumentasjon av fangsthytter på Svalbard

i fangstfelt 2, 3 og 5:

Søndre Hornsund, Nordre Hornsund og Midterhuken

Jörn Bohlmann &
Morten Hesthammer
2013

Register

Oversiktskartene	3
Oversiktskort Hornsundområdet	4
Oversiktskart Van Keulenfjorden	5
Kart over Van Keulenfjorden	6
Utsnitt av sjøkart og detaljkort Hornsund	7
Utsnitt av sjøkart og detaljkort Van Keulenfj.	8
Historisk	9
Organisasjon av fangsten	10
Verdiene	10
Fangst og fangstfelt	10
Målet	11
Metoden	12
Om feltarbeidet	12
Fangstfelt 2,3 og 5	12
Og hvem er vi?	13
Konstantinovka / Gåshamna	14
Gnålodden / Fuglefjell	25
Isbjørnhamna	35
Hyttevika	45
Bamsebu	60
Skarpsyn	73
Kjeftausa	78
Båtene / båtvrakene ved Kvitfiskstranda	82
Litteraturliste	97

Dette er den sjette rapport som dokumenterer fangsthytter på Svalbard i oppdraget av Miljøvernavdelingen hos Sysselmannen på Svalbard. Tegningens originaler på papir og alle elektroniske filer er lagret hos Sysselmannen på Svalbard.

Foreliggende dokument er oppsatt med Microsoft Publisher (3 kolonner, 1,449 cm sideavstand)

Henvendelser angående rapporten rettes enten til Sysselmannen på Svalbard, rådgiver kulturminnevern, Miljøvernavdeling, telefon +47 79024317 eller til forfatterne Jörn Bohlmann, jorn.bohlmann@gmail.com og/eller Morten Hesthammer, morten.hesthammer@fartoyvern.no

Til venstre oversiktskartet av Svalbard; til høyre markeringen av Hornsundområdet , den sørlige markering, og Midterhukun/Bamsebu som nordlig begrensning av Wedel Jarlsberg Land.

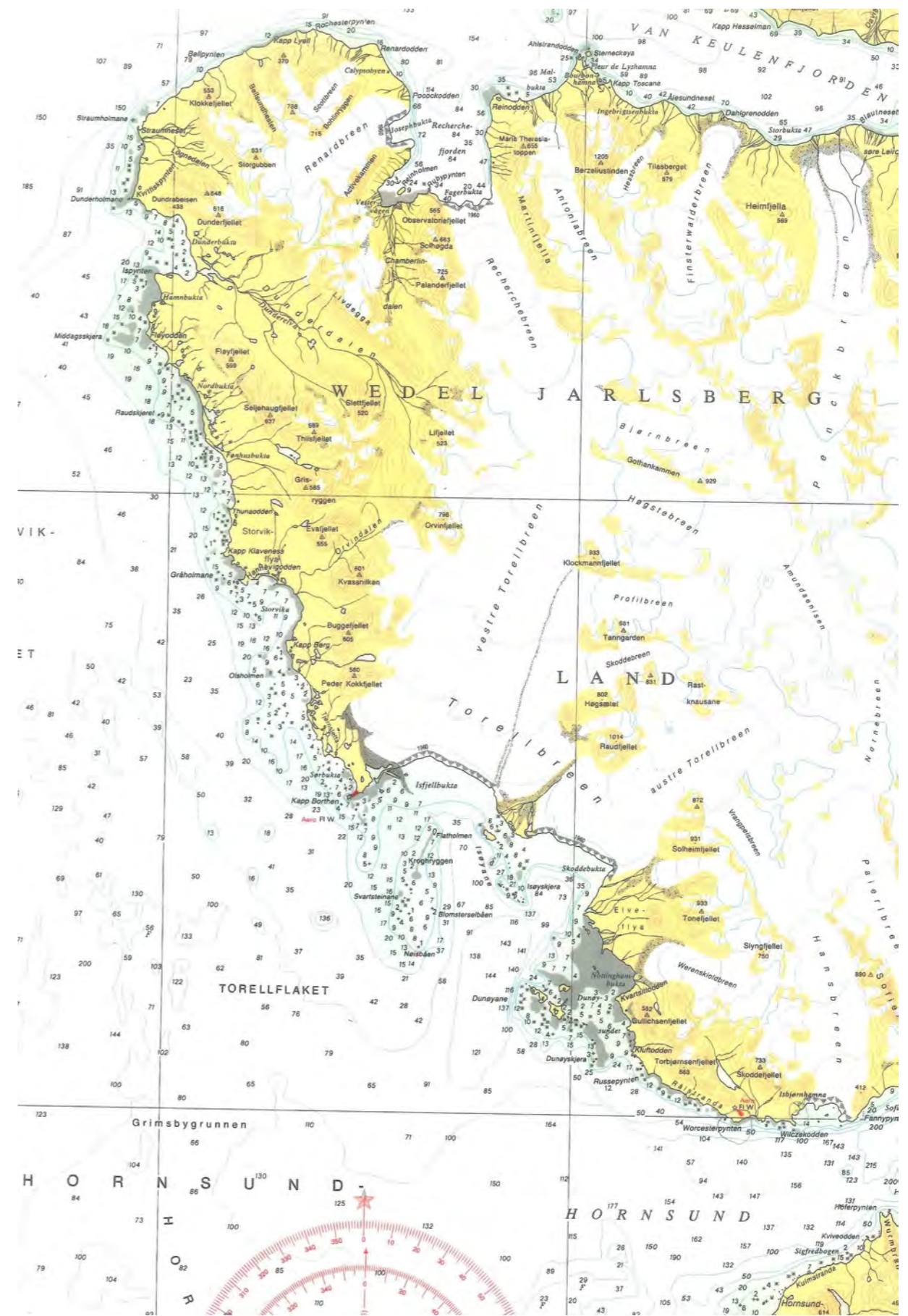
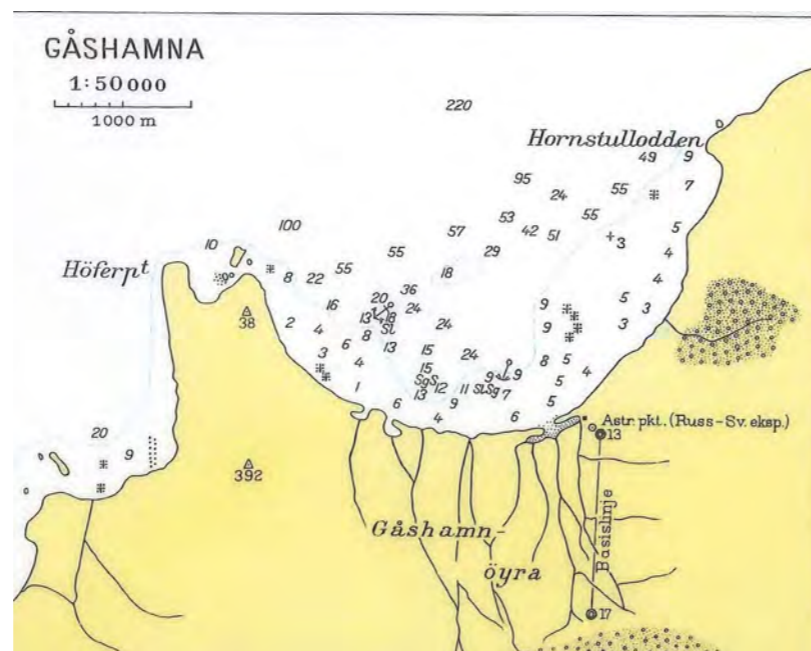
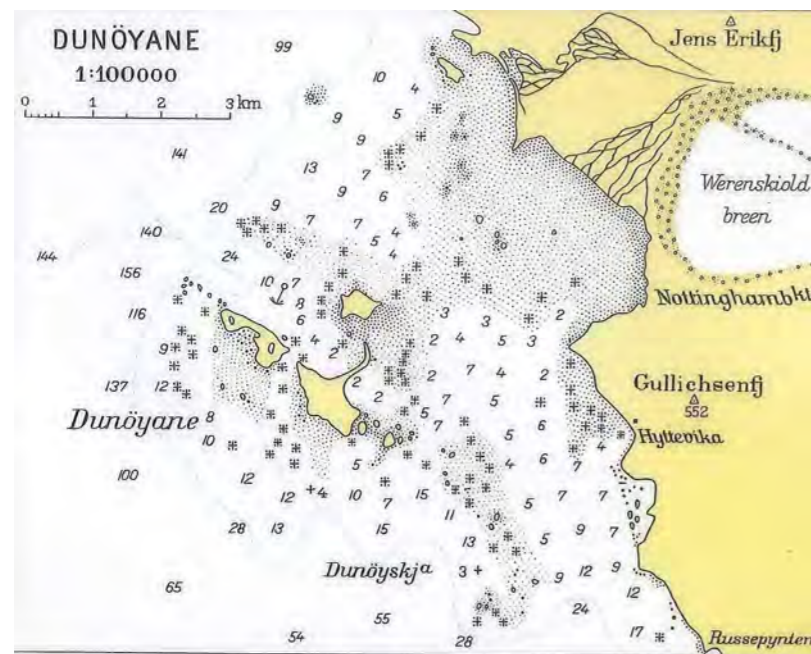
Kort over Hornsundområdet.

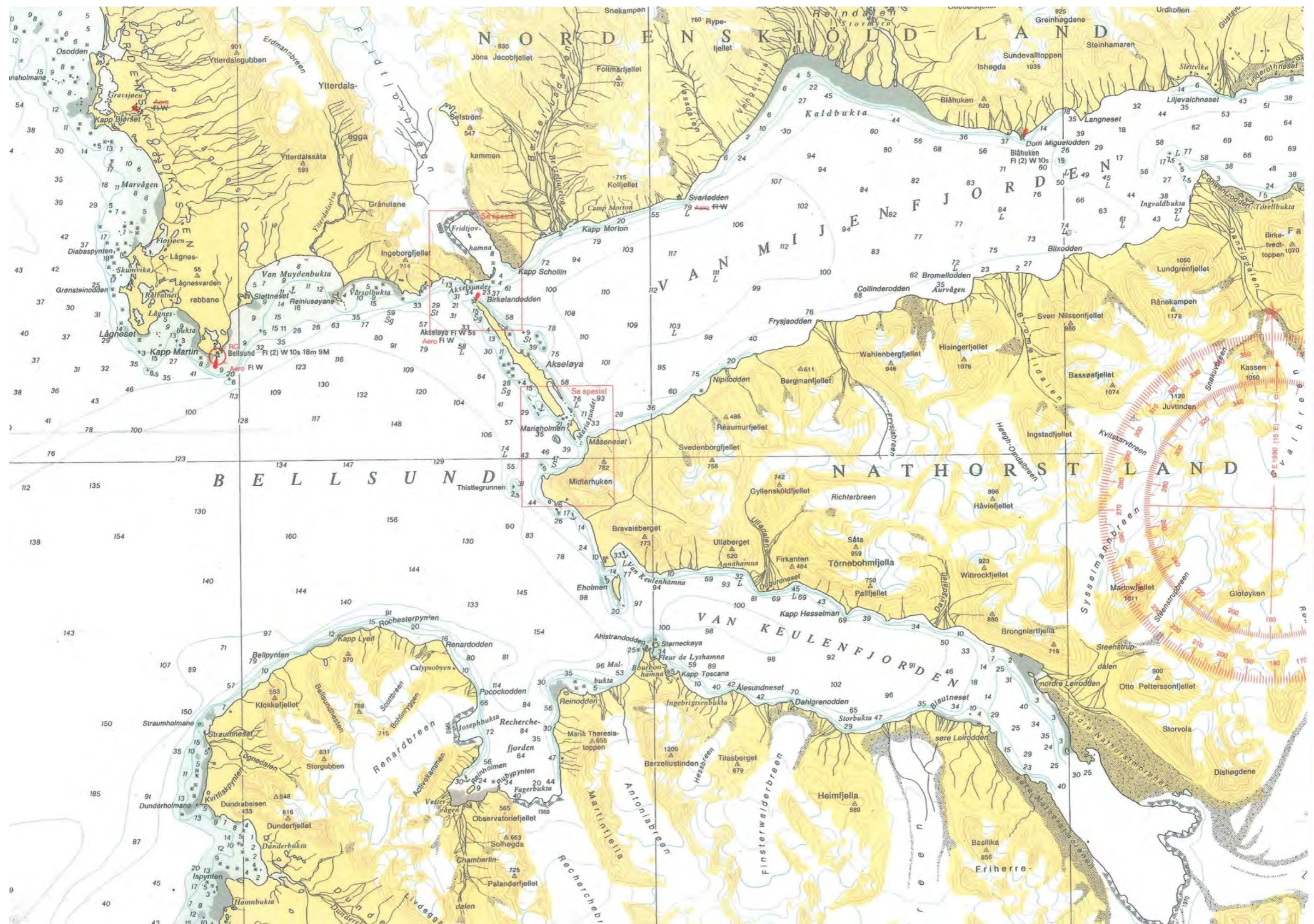
Kort over Van Keulenfjorden.

Kort over Van Keulenfjorden.

For det nautisk interesserte: utsnitt av sjøkortene som viser Hornsund-området og Van-Keulenfjorden; t.h. Dessuten er det gjengitt havneforhold ved Hyttevika og Konstantinovka/Gåshamna.

Utsnitt fra sjøkortet over Van Keulenfjorden.

Kulturminnene på Svalbard er generelt sett av stor historisk verdi. De ekstreme naturforholdene gjør dem til minner om menneskelig virksomhet helt mot det muliges yttergrense. Svalbard har som 'terra nullius' fram til 1925 en helt forskjellig historie fra fastlands-Norge og dermed også kulturminner som er annerledes. Kulturminnene på Svalbard er ofte verdens nordligste av sitt slag.

(Kulturminneplan for Svalbard 2000-2010 - Sysselmannen på Svalbard, nr. 2/2000:31)

Forliggende rapport er resultatet av et fire ukers feltarbeid på Svalbard.

Årets rapport er resultat av et dokumentasjonsprosjektet som begynte i 2009. For kort å gi en bakgrunn for dokumentasjonen, forklares strukturen i den historiske fangstvirksomheten på Svalbard med noen få ord om fangstfeltene. Deretter introduseres fangstfeltene 2,3 og 5 der hyttene er plassert.

Avslutningsvis omtales metodikken i det praktiske arbeid vi har utført i felt. Vi håper at dette gir et innblikk også for de lesere som ikke hadde gleden av å oppleve den storslagne arktiske natur og de skjøre kulturminnene på Svalbard.

Historisk

Mange av kulturminnene på Svalbard forteller historien om jakt og fangst både på hval, sel, hvalross, rev, isbjørn, rein osv. Enkelte av disse kulturminnene er opp til 400 år gamle. Ulike typer kulturminner bevitner ulike epoker i Svalbards historie. Spekkovnene og hustuffer på Smeerenburg og gravfelt på *Likneset* og *Gravneset* vitner om en svunnen tid og forteller mye om hollendernes og engelskmennenes liv og arbeid som hvalfange-

re; det finnes blant annet mange hustuffer fra pomortiden (rundt 1700). Kjent er dessuten restene av ulike oppdagelsesekspedisjoner fra rundt 1900 hvor menn fra ulike nasjoner har prøvd å nå Nordpolen blant annet med ballong og luftskip.

Et bilde av norsk fangstmannsliv på Svalbard fra den siste norske fangstperioden. Her viser Birger Larsen ved Kapp Humboldt resultatet av revefangsten i 1950; bilde Norsk Polarinstitutt.

Fangsthytter og bistasjoner som er dokumentert i denne rapporten representerer den siste store epoke av jakt og fangst på Svalbard; den norske overvintringsfangst. Denne perioden strekker seg fra rundt 1895 til den brått tok slutt da fangstmennene ble evakuert til England, etter Tysklands okkupasjon av Norge; i 1941.

Den første norske overvintringsfangst vi har kunnskap om fant sted i 1795-96. Ved denne overvintring var fire russere (pomorer) læremestre for nordmenn som etter hvert ble selvstendige nok til å drive egen fangstvirksomhet. Denne første fasen av norsk overvintringsfangst var hovedsakelig etter hvalross og rein, men også dun ble sanket. Bestanden av hvalross ble betydelig desimert rundt 1830; noe som førte til at den første fase av norsk overvintringsfangst dabbet av.

Helt mot slutten av 1800-tallet startet en ny bølge med overvintringsfangst. Det var pelsdyrene – med vinterskinn av rev og bjørn – som da ble det viktige i tillegg til egg og dun. Det ble også fanget sel og rein. De faste

ekspedisjonene ble utrustet av utredere i Tromsø. Etter hvert ble ekspedisjonene mindre, ofte bare 1-2 mann, og fangstmannen står selv som utreder.

Med tidens framskritt heves også standarden for den siste bølge av overvintringsfangst på Svalbard; blant annet ble et par av hovedstasjonenes hytter større. Noen av de mest erfarne overvintrerne, bl.a. Hilmar Nøis i Sassendalen, tok med seg kona på overvintring i hovedstasjonene.

Kaldt arbeid: Idet snor og lodd anbringes med hvert eneste fasade, kan den skisseres i målestokk. Her sitter Jörn Bohlmann på kofferten med tegneutstyr. Privat bilde Jörn Bohlmann.

Det var også en kvinne som drev jakt og fangst på Svalbard i denne perioden. Som nevnt satte Tysklands okkupasjon av fastlandet en brå stopper for denne siste epoke av norsk jakt- og fangstvirksomhet i 1941. I dag er det kun et par mann på Svalbard som driver jakt og fangst med økonomiske hensikter.

Organisering av fangsten

For innkvartering av overvintringsekspedisjonene ble det bygd ut fangstfelt med hytter på strategiske steder i terrenget. Ut fra en sentralt plassert hovedstasjon oppførte fangstfolkene mindre bistasjoner, som ble benyttet til kortere opphold på rundturene for å etterse de utlagte fellene. På denne måten kunne et større område bli utnyttet mest mulig effektivt. Et fangstfelt består altså av en hovedstasjon med bistasjoner, og med feller plassert i terrenget mellom stasjonene. Til sammen dannet disse elementene en funksjonell helhet for at fangstfeltene skulle kunne røktes. Installasjonene ligger i et visst forhold til nødvendige ressurser, som brukbare havneforhold, strender der vind og strøm skyller opp rekved til brensel og byggematerialer, ferskvann, reveterreng, fuglefjell, egg- og dunvær, reinsdyrbeiter, bjørnetrekk, gåse- og rypelokaliteter mm. Fangstvirksomheten knytter seg uløselig til egenskaper ved naturmiljøet. Den sterke affiniteten mellom fangstinstallasjonene og det landskap de inngår som del av, tjener derfor i stor grad til å belyse det økologiske og fysiske aspekt ved næringsvirksomheten (Rossnes, 1993).

Verdiene

Fangsthyttene med bistasjoner er av høy historisk verdi. Sammen med rapporteringer om fangsten, noen dagbøker og private notater av fangstmennene er hyttene de viktigste fysiske levninger som forteller om den norske overvintringsfangst på øygruppen.

Alle hytter som er bygget før 1946 er automatisk fredet i henholdt til Svalbardmiljøloven. Men som alle andre ting gjennomgår også disse, ofte svært avsidesliggende hytter, endringer som skyldes både naturlig forfall, vær- og isbjørnskader eller ved istandsettningstiltak. Hver forandring, også en restaurering; reduserer nødvendigvis den historiske kildeverdi, idet originalt materiale fjernes. Dessuten vil hver forandring gå ut over hyttas autentisitet. Hver restaurering eller forfall, forandrer nødvendigvis hyttens verdi som primærkilde til kunnskap om fangstmennenes liv, byggeskikk osv.

Mange av hyttene er i dag i dårlig forfatning; en eventuell restaureringsprosess vil nødvendigvis medføre omfattende utskiftning av den originale bygningsmasse,

slik at kildeverdiene reduseres. Dessuten er de fleste av hyttene ikke lenger i bruk; kun et fåtall mennesker om året har mulighet til å se hyttene i det langstrakte og mennesketomme landskapet på Svalbard. Derfor er naturlig forfall et vedtatt vernetiltak for de fleste av hyttene. For å sikre kunnskap for ettertiden, vil et omfattende dokumentasjonsarbeid sikre den kildeverdien som hyttene representerer i dag.

Alltid tett ved fjorden eller havet finner vi fangsthyttene på Svalbard, her Hyttevika. En stille aften. Imens vi er i ferd å tegne hytten, få vi besøk av en polsk reisegruppe.

Fangst og fangstfelt

Fangsthyttene er organisert i et nettverk av 45 fangstområder med hovedstasjoner og bistasjoner som dekker det meste av de tilgjengelige arealene på Svalbard. Grensene for hvert felt er lagt etter utstrekning av det område fangstpartiene kunne drive effektiv fellefangst på, ut fra hovedstasjonen med bistasjoner. Etter hvert utviklet det seg en slags tradisjon eller hevd for den praktiske størrelsen av de forskjellige fangstlokalitetene. Delelinjene i innlandet er avsatt av karttekniske hensyn, da det er fjordene og kyststrekningene som er av betydning for fangstvirksomheten. De inntegnede grensene må imidlertid ikke oppfattes absolutt. Hvis et tilgrensende område var ledig en sesong, kunne feltet godt forskyves.

En må skille mellom fangstpartier og overvintringseks-

pedisjoner. En fangstekspedisjon kunne bestå av flere partier som la seg i forskjellige områder. Noen ganger kunne disse partiene skifte felt i løpet av vinteren. Likeledes ble fangstterritoriet betraktelig utvidet visse deler av sesongen når det gjaldt enkle fangststressurer som rein og sel, samt for egg- og dunsanking (Rossnes, 1993).

Det var vanligvis en praktisk grense for størrelsen av terrenget en fangstmann kunne røkte effektivt og regelmessig. Fellene trengte tilsyn; ble byttedyret liggende for lenge i fellen, kunne skinnet bli ødelagt av kannibalisierende artsfrender eller andre åtseletere. Fangstfeltene begrenses derfor ofte naturlig av topografiske forhold som hindret ferdsel; lange distanser over frosne fjorder med dårlig is, fjell, breer osv.

Hansbreen i Hansbukta en kort gåavstand fra den lille tjenestene -hytten. Vi bodde i umiddelbar nærhet til den polske polarstasjon Stanislaw Siedlecki. Privat bilde: Morten Hesthammer.

Kart over Svalbard med inndeling av fangstfeltene. Det er svært viktig å forstå, at inndelingen baseres på fangstmennenes erfaringer; grensene er på ingen måte absolutt, men har vært flytende. Ulike fangstpartier har betjent deler av to fangstfelt samtidig dersom forholdene lå til rette for det (Rossnes,1993:127).

Målet

Målet med prosjektet er å dokumentere flest mulig fredete hytter på Svalbard. Med hensyn til en krevende infrastruktur på Svalbard, sikkerhetsmessige betenkeligheter med feltarbeid i fjerntliggende og isbjørnrike områder, anses det imidlertid som hensiktsmessig å finne et representativt utvalg av hytter som dokumenteres; fortrinnsvis hytter som kan knyttes til ulike fangstfelt. Utover sikring av kildeverdien som hyttene har, vil en dokumentasjon av helhetlige fangstfelt medføre en forståelse for terrengutnyttelse, plassering av hyttene i

landskapet osv. Dette vil også gi kunnskap om den struktur fangstmennene la til rette for en økonomisk fangstvirksomhet som ble utført i et så vanskelig terreng som på Svalbard.

Metoden

I utgangspunktet har vi ønsket å lage alle tegninger i målestokk 1:20. I enkelte tilfeller har vi måttet avvike fra denne målestokken for å få plass på et A3 ark, eller for å få detaljer så klare som mulig. Formateringen av rapporten for egen utskrift via internett kan medføre at tegningene varierer i gjengitte størrelser. Det er derfor i hver tegning medgitt en meterskala i den angitte målestokk.

Det praktiske dokumentasjonsarbeidet ble utført slik som det er beskrevet i kompendiet av Kjeld Magnusen. Hans kompendium er også referansegrunnlag for alle bygningsspesifikke termer vi bruker i rapporten, se (Magnussen, K., Lowzow, I.: Hus, studiehefte nr.2, Institutt for folkegransking, Universitet Oslo, 1977).

Tolv kvadratmeter for tre menn: Sysselmannens tjenestehytten i nærheten av den polske polarstasjon Stanislaw Siedlecki. Matvarer, ferskvann etc. er blitt lagret utenfor dette lille rom. Privat bilde Jörn Bohlmann.

I tillegg til tegningene har vi beskrevet hyttenes oppbygning. For det meste skilles det mellom konstruksjon, tak, interiør og eksteriør samt nødvendige tilleggsopplysninger.

Alle tegningene ble utført *før* vi fotograferte hyttene. Grunnen til dette er at tegningen fanget oppmerksomheten på spesielle og mindre markante byggetekniske detaljer. Framfor fotografiet skal tegningene fremheve hyttenes konstruktive karakter. I tegningene gjelder ikke plasseringen av spiker og pappstift på millimeter, men å tydeliggjøre markante spikerplasseringene der disse forteller noen om konstruksjonen av hyttene.

Billedokumentasjonen er tatt etter at tegnearbeidet ble utført. Fotografiene skal utfylle tegningene og gi tilleggsopplysninger om tilstanden, rester av interiøret osv. Noen av bildene er overeksponert. Dermed er bildene mindre vakre for det estetiske øyet, men viser flere bygningstekniske detaljer som ellers ikke ville være tydelig på tegningene.

Alle skisser i felt ble utført på millimeterpapir og senere rentegnet i Sysselmannens administrasjonsbygg etter avsluttet feltperiode. Vi har brukt ulike millimeterpapir; vanlig 80g/kvm og 120 g/kvm. Begge papir utvidet seg betydelig i felt; i regnvær var det rett og slett håpløst å tegne. Vannfast millimeterpapir har vist seg ubrukelig under de betingelser vi fant i felt. På grunn av utvidelse av millimeterpapiret har vi forholdt oss til papirets rute-nett, ikke til reduksjonslinjalen, slik at feil grunnet papirets hygroskopiske egenskaper minimeres.

Vi mener bestemt at plassering i terrenget er en betydelig faktor i fangstmennenes kunnskap og viten om naturforholdene, fremherskende vindretninger osv. For de spesielt interessert er det mulig å sette plantegningen og kartutsnittet med hyttas plassering i terreng i forhold til hverandre. Dette vil tillate en nøye plassering av hyttenes fasader i forhold til strandkanten respektive terrenget generelt.

Sysselemannens tjenestehytte ved den polske polarstasjon Stanislaw Siedlecki. Her sitter Morten Hesthammer og nyter kveldssolen. Privat bilde Andreas Eriksson.

Om feltarbeidet

Etter ankomst i Longyearbyen hadde vi et par dager tid å organisere proviant og utstyr. Dette inkluderte i denne gang Zodiaken igjen, som vi skulle bruke for å ferdes på Hornsund.

Etter et par dagers forberedelse tok vi turen med Nordssysel, Sysselemannens tjenestefartøy til Hornsund. Turen inkluderte et stopp ved Bamsebu for å frakte ved og annet utstyr, som vi ikke trengte i Hornsund, på land.

Konstantinovka-hytten på sørsiden av fjorden kunne vi dokumenteres med støtte av Nordssysel lettboat som satt oss i godt vær over fjorden og som hentet oss i riktig tid for å rekke kveldsmat om bord. Med en så lettvin og sikkert transport var hytten ferdig-tegnet i for oss usedvanlig korte og bekvemme arbeidsdager.

Utstyr og proviant blitt satt i land ved den polske polarstasjonen Stanislaw Siedlecki – og fraktet det snaue 500 m til våres lille hytte med hjelp av en traktor; også dette var usedvanlig bekvemme forhold for oss.

Resten av arbeidet i Hornsund var preget av gjensidig besøk av polske forskere i våres lille hytte og våres besøk i den polske stasjonen hvor vi la oss friste å tå en dusj en enkelt gang. Uforglemmelig for alle av oss tre er

en fest på en lørdag kveld med over 30 polske forskere – hvert av oss tre menn bærer egne minner fra denne fest.

Etter at dokumentasjonsarbeidet i Hornsund var avsluttet, var vi blitt hentet av et helikopter på søndag morgen, som har fraktet oss og utstyret til Bamsebu. Zodiaken, som hadde store lekkasjer, kunne vi etterlate i Hornsund, hvor den skal hentes av Nordssysel med en senere anledning. Bamsebu var en meget bekvemme hytte etter de karrige forhold vi hadde i den lille tjenestemannhytte i Hornsund.

Her, på Bamsebu, var været like stabilt som i Hornsund – i 2013 hadde vi flaks at vi fikk til og med forholdvis mange dager i solen. Med dette inviterte oss fjorden ved Bamsebu også til badet.

Hjemturen med helikopteret var kort; mens Morten Hesthammer hold seg ytterlige 12 dager på Svalbard reiste Jörn Bohlmann hjemme for å nyte sommergleden ved den danske Roskildefjord.

Besøk av isbjørn hadde vi ikke – i denne forstand gjorde våres stabile isbjørnvakt Andreas Eriksson en utmerket bra jobb. Samarbeid mellom oss tre var utmerket – vi ser fram til flere gode arbeidsdager i de høye breddegrader.

Fangstfeltene 2,3 og 5: Søndre Hornsund, Nordre Hornsund og Midterhukken

Fangstfelt 2 – Søndre Hornsund

Fangstfelt er begrenset av fjorden i sør og strekker seg langs den sørlige kystlinje av Sørkapp-landet. Store deler av er dekket av isbreer, men kysten er i regelen relativt fri for is og består, slik Gustav Rossnes beskriver området «mesteds av en bred, jevn kystslette. Bare sørsiden av Hornsunds indre del er gjennomskåret av breer helt ned til sjøen» (Rossnes, 1993:36).

Havneforhold er blandet; Konstantinovka er en stor vik, hvor dønninger fra vest- og nordlige retninger kan fører til en urolig plass. Mindre båter er lett å ta på land i denne bukta. Drivtømmer er det forholdsvis sparsomt med.

Fangstfelt 3 – Nordre Hornsund

Fangstfelt 3 og begrenset av Hornsundet i sør og strekker seg langs Wedel Jarlsberg Landet i vestlige og nordlige retning. Fangstmennene betjente den kystlinje, som er preget av den del klipper og skjær som rekker langt ut fra kysten og som gjør farvannet uren. Det indre landet er et breefyllt fjellandskap, en del av breene skjærer seg ned til havet i Hornsund – Hansbreen, Paierbreen og Mohlbacherbreen. Også den vestlige kyst mot det polare hav er gjennomskjæret av breer; kun mellom Torellbreen og Isbjørnhamn finnes det større kystsletter.

Fangstfelt kan være preget av den del is, som gjør det vanskelig å ferdes i området. En del kalvis kan tetter kystlinjen selv om dravis ikke finnes. Farvannet er urent, det er dessuten sparsomt med drivtømmer.

Fangstfelt 5 – Midterhukken

Fangstfelter er begrenset mot nord av sjøen; mot vest begrenser Recherchebreen feltet mot Calypsofeltet. I følge Rossnes tilhører Eholmen til fangstfelt 5, mens Akseløya og Mariaholmen danner et fredet område (Rossnes, 1993:50).

Felt består av to naturområder: Midterhukken og landet sør for Van Keulenfjorden. Det først nevnte er en fjellandskap med en del breer, hvor ingen rekker ned til sjøen. Fjellene er forholdvis bratt ned til sjøen, og kystslettene er forholdvis smal. Derimot finnes det elvevifter som skyter seg ut mot havet. «I bunnen av Van Keulenfjorden munnar den store Nathorstbreen ut og skiller mot det sørlige området. Det indre av dette består av en rekke nord-sørgående fjellkammer mellom hvilke store breer skyter seg nordover, men uten å nå lengre enn ned til kystsletten som her er temmelig bred» (Rossnes, 1993:50).

Feltet kan være utsatt for y dravis, men i alminneligheten er området lett tilgjengelig. Havneforhold for mindre fartøy er bra, siden det er lett å gå i land. Strandområdene er forholdvis ren for klipper og skjær. For større fartøy tilbyr området ikke utpreget beskyttende bukter. Drivtømmer er det igjen sparsomt med.

Og hvem er vi?

Jörn Bohlmann er født i nærheten av Hamburg, Tyskland. Med bakgrunn i to tradisjonelle håndverksutdanninger, seilmaking og trebåtbygging, skriver han for tiden en doktorgrad innen et marinarkeologisk emne ved Høgskolen i Sør-Trøndelag respektive NTNU, Trondheim. Siden november 2012 er han tilknyttet fagkretsen ved Vikingeskibsmuseet i Roskilde, Danmark.

Morten Hesthammer er født i Larvik, og vokst opp i Langesund. Han er utdannet navigatør og skipstømrer. I mange år er han verftsformann ved Hardanger Fartøyvernsenter i Norheimsund.

Godt selskap: Jörn Bohlmann, Morten Hesthammer og Andreas Eriksson sitter på en fjellknaus ved Isbjørnhamna og nyter dagen på Svalbard.

Konstantinovka, Gåshamna i søndre Hornsund

Konstantinovka, Gåshamna i søndre Hornsund

Gåshamna har sitt nederlandske navn «Goeshaven», etter Axel Theodor Goes (1835-97), nederlandsk lege, zoolog og botaniker på Adolf Erik Nordenskiölds ekspedisjonen til Svalbard i 1861.

Den svensk-russiske Meridianbue-Ekspedisjonen 1898-1902 hadde en viktig stasjon i Gåshamna, i samtiden også kalt Russebukta. Konstantinovka-anlegget er oppkalt etter den russiske forskeren og storhertugen Konstantin Konstantinovitsj (1858-1915). Dette var et stort plankebygd anlegg for russisk ekspedisjonsovervintring 1899-1900, med bolighus, laboratorium og astronomisk observatorium. Bortsett fra observatoriet lot russerne anlegget forfalle allerede etter denne ene overvintringen. Russerne hadde ansvar for trianguleringen på den sørlige del av Svalbard, med Gåshamna som base. Målet var å fastslå jordens form utfra en (korrekt) teori om at jorden var flattrykket ved polene - i så fall ville en meridiangrad på Svalbard vært litt kortere enn i tropene. Det svenske ekspedisjonslaget bygde ei tilsvarende hytte på Crozierpynten i Sorgfjorden, hvor de hadde ansvar for trianguleringen på nordlige Svalbard ; (kilde, Wikipedia).

Norsk fangst i Gåshamna

Gåshamna ligger helt nord i Fangstfelt 2 i den norske fangstforvaltningen, og på nordkysten mot Hornsund ble det drevet norsk jakt på polarrev og isbjørn, og i alt var 40 fangstfolk aktive her i perioden 1895-1940. Mot slutten av fangstperioden gikk isbjørnbestanden ned på grunn av stor fangst og lite is, mens blårevbestanden holdt seg oppe i etterkrigstiden.

Oskar Grødahl overvintret i 1906-07 med fire mann i Kontantinovka. Materialer fra det russiske anlegget skal ha blitt brukt til å bygge fangsthytta Konstantinovka, med overvintring både 1906-07 og 1907-08. Fangststedet var populært med overvintringer 1913-14, 1918.19, 1919-20, og deretter permanent 1925-39. Den fangstlederen som hadde flest overvintyringer

her, var Schønning Hansen fra Lofoten, mens den kjente fangstmannen Henry Rudi overvintret her sesongen 1925-26. Observatoriet ble også brukt av norske fangstmenn, men etter 1940 har det ikke vært fast fangstvirksomhet på stedet. Fangsthytta står fortsatt igjen men har lenge vært i dårlig stand og har adgangsforbud. Den er bare tillatt brukt av de polske forskerne i Isbjørnhamna på nordbredden av Hornsund. Det ble gjort en overvintring i etterkrigstiden, da Anders Opphaug og Asbjørn Voldset ble satt i land senhøstes av Sysselmannsskøyta, og overvintret her 1965-66. Utover dette foregikk all fangst i etterkrigstiden fra Isbjørnhamna midtfjords eller fra Hyttevika innenfor Dunøyane i nordvest.

Gåshamna, Konstantinovka i 1917, fotografert av Anders K. Orvin. Kilde: Norsk Polarinstitut, NP 003689 .

De norske overvintringene og fangsten fra Gåshamna er nedtegnet slik:

Femten år etter at den ble forlatt, stod det bare noen vegger igjen, delvis på grunn av at det inne i ruinene av laboratoriet ble bygget en fangststasjon kalt Konstantinovka. Hytta ble bygget av materialer fra forskningsstasjonen. Kaptein Hermansen opplyser at våningshuset var totalt nedrevet i 1935. Foruten fangsthytten stod fremdeles det gamle observatoriet som ble benyttet

som lager av fangstfolkene; (Orvin 1936).; (kilde: Wikipedia).

Hvilken historie forteller fotografiene?

Det finnes enkelte fotografier fra Gåshamna fra forskjellige tidsperioder, og de forteller sin historie. I 1917 tar Anders K Orvin bilde av en forskningsstasjon som er i sterkt forfall. Tak og evt. andre etasje på de to store bygningene, som nok har vært laboratorium er borte. Veggene står igjen på fundamentene, men vindus- og dørkarmen står tomme tilbake. I enden av det største bygget, lengst vekk fra sjøen, står det et våningshus, se bildet (NP 003689).

I 1936 er Orvin tilbake på gamle tomter, og fotografier han tok da viser at våningshuset står tilbake, mens de store byggene er fjernet. Bare hauger av bygningsmaterialer ligger tilbake. Og der lengst ut mot sjøen, på fundamentet av et av de store byggene finner vi et skur, se bildet NP 001919 på den neste side. I fasong og størrelse ligner det til forveksling den sørligste delen av den nåværende hytte, men kan det være den? Tvilomt, for slik Konstantinovka er satt sammen må den sørligste delen av hytta ha blitt satt opp etter at den nordlige delen har vært reist, og dessuten viser dette gamle fotografiet at skuret har et tak med ubrutt linje. Dagens tak avsluttes i to forskjellige nivåer da den ene delen av bislaget er bredere enn den andre halvdel. Sommeren 1952 ledet Harald Major en geologisk kartlegging av Sørkapp i regi av Norsk Polarinstitut. Major ble satt i land i Gåshamna sammen med fire assistenter samt makkeren Thore S. Wisnes, og her hadde de sin hovedbase. Major tok noen bilder av bygningene som sto oppreist på den tid, og et av bildene viser hovedbygningen, dvs. våningshuset, med fire personer på utsiden, se bildet NP044571 på den neste side.

Bildet NP 001919, tatt av Anders K. Arvin i 1936. Skuret på fundamentet av de store bygninger er godt synlige. Kilde: Norsk Polarinstitt.

Bygningen er den samme som vi har sett på tidligere fotografier og den ser ut til å være i god forfatning i 1952. Et udatert fargefoto, se bildet NP026611. til høyre, viser hovedbygningen med ruiner av et skur i bakgrunnen. Fargefoto blei først allment tatt i bruk i 1950, og fra Npi kan de fortelle at bildet blei funnet i en boks med foto fra 1950 – 1990. Bildet er sannsynligvis tatt etter at Major og hans lag var i Gåshamna i 1952. Christian Pyk, som var med Major i 1952, kunne i en telefonsamtale i oktober 2013 fortelle at det ikke fantes andre bebolige hytter i Gåshamna enn den de bodde i. Han fortalte også at da de ankom hytta var den en eneste stor isklump innvendig. I dagevis var de nødt til å hakke og spa ut is før de hadde plass å bo der inne.

Det vi kan si med sikkerhet er at våningshuset har vært på plass helt fram til 1952, og ganske sikker lenger enn som så, og at dagens hytte ikke var bygd på det tidspunkt. I og med at det ikke har vært noen særlig norsk aktivitet i området etter den tid kan man lure på om hytta i det hele tatt er bygd av en norsk ekspedisjon/fangstgruppe.

Da vi var i Gåshamna, for å måle opp Konstantinovka, i 2013 så vi det gamle våningshuset ligge forfallent i skråningen av den lille moreneryggen bygningene har stått på. Fundamentet ligger fortsatt på sin plass mens hele huset har falt ned kanten til vest., se bildet til høyre. Delene til hytta ligger der fortsatt, men vi målte ikke på disse restene i det hele tatt da det var den stående bygningen vi konsentrerte oss om. Når og av hvem den har blitt reist vet vi ikke, men det er den som i dag går under navnet Konstantinovka.

Bildet NP NP044571, tatt i 1952 av Harald Major. Kilde: Norsk Polarinstitt.

Bildet NP026611., tatt etter 1950 av en ukjent fotograf. Objektet som er dokumentert i bakgrunnen. Kilde: Norsk Polarinstitt.

Fundamentet med diverse restene av huset.

Overvintringene

Det norske Wikipedia online-leksikon gir følgende overvintringene an:

År, sted	Fangstlag	Fangst, antall dyr når dette er kjent
1906-07, Konstantinovka	Oskar Grødahl, Tromsø + 4 mann	
1907-08, Grødahlhuset	Oskar Grødahl, Tromsø	
1907-08, Konstantinovka	Samson Fylkesnes, Ålesund + 5 mann	49 isbjørn, 33 blårev, 46 hvitrev
1913-14, Konstantinovka	Claus Andersen, Tromsø + 4 mann (1 omkom)	25 isbjørn, 21 rev
1918-19, Konstantinovka	Johan Morten Nygaard, Honningsvåg + 2 mann	
1919-20, Konstantinovka	Anders Kvive Andersen + 3 mann	49 isbjørn, 33 blårev, 46 hvitrev
1925-26, Konstantinovka	Levin Winther, Mo i Rana + Henrik Knutsen, Tromsø	20 blårev

År, sted	Fangstlag	Fangst, antall dyr når dette er kjent
1926-27, Konstantinovka	Levin Winther, Mo i Rana + Gunnar Knoph, Tromsø	
1927-28, Observatoriet	Schøning Hansen, Lofoten + Hans Casper, Tyskland	
1928-29, Konstantinovka	Schøning Hansen, Lofoten + Hans Casper, Tyskland	
1931-32, Konstantinovka	Schøning Hansen, Lofoten (alene)	18 blårev, 44 hvitrev
1932-33, Konstantinovka	Schøning Hansen, Lofoten + Alberto Fumagalli, Tromsø	22 rev
1933-34, Konstantinovka	Schøning Hansen, Lofoten (alene)	
1935-36, bare bi-stasjon	Schøning Hansen, Lofoten (alene)	
1935-36, Konstantinovka	Schøning Hansen, Lofoten (alene)	
1936-37, Konstantinovka	Schøning Hansen, Lofoten (alene)	
1938-39, Konstantinovka	Schøning Hansen, Lofoten (alene)	

Fangsthytta Konstantinovka, 2013

Beliggenhet og hovedtrekk ved hytta

Konstantinovka ligger på en morenerygg omkring 3 meter over havnivå. På høyvann er sjøen ca. 5 meter fra hytteveggen og på lavvann ca. 70 meter. Rundt hele moreneryggen som hytta ligger på renner det i perioder vann, slik at ryggen i perioder blir som en liten øy i det sildrende vannet. Det som slår en når man først kommer til plassen er det store fundamentet hytta er bygd på, samt at det ligger mengder av gul teglstein rundt om. En del er murt opp i firkantede søyler, mens andre teglsteiner er stablet opp langs veggen på hytta. Disse

gule teglsteinene er harde og fine i konsistensen. Noen meter unna på samme morenerygg står et par andre fundament, også disse med store mengder teglstein rundt/på seg. Disse steinene er røde, og mer eller mindre i oppløsning.

Hytta er todelt, hvorav begge deler har pulttak. Den nordre delen av hytta er oppholdsrommet/soverommet, og denne har målene 2,4 x 4,08 m innvendig. Her finner vi kun ett todelt vindu, og det sitter midt i veggen som vender ut mot sundet. I den østre delen av bislaget er det et vindu som peker mot sør. Både vegger og tak utvendig er eller har vært kledd med papp, hvorav noe av denne er belagt med aluminiumsfolie. Pappen har vært holdt på plass med bord som er spikret fast utenpå, men i vær og vind har ikke dette vært nok til å bevare pappen. For det meste er den blåst bort, slik at mange steder er det kun restene igjen under bordene som holder den på plass. Deler av taket på hytta har falt inn, og taket er fuktig delvis råttent. Likeledes kan man godt presse seg inn i bislaget i hullet i veggen.

Når vi ser på hvordan hytta er satt sammen ser det ut til at oppholdsdelen av hytta er bygd først, og at bislaget mot vest er satt opp deretter. Den østlige delen av bislaget ser ut til å ha blitt bygd på til slutt.

Når man går inn døra i vestveggen av bislaget er man inne i et rom som er 322 cm langt innvendig. Til venstre har vi veggen mot oppholdsrommet og til høyre er det en del hyller. Går man rett fram kommer man inn i den østlige og smalere delen av bislaget. Dette rommet er 203 cm langt innvendig. I stedet for å gå inn i denne delen av bislaget kan vi gå inn i oppholdsrommet i gjennom døra som leder dit. Dette er en umalt bred dør med tre fyllinger. Den slår inn i oppholdsrommet, og her inne er kaoset like stort som utenfor, men det går an å danne seg et bilde av hvordan ting har vært arrangert tidligere.

Bak døra, dvs. til høyre mot østveggen står det en benk som er 49 cm høy, 64 cm dyp og 165 – 200 cm lang. Lengden avtrappes slik at døra kan slå opp så langt som mulig. På veggene over benken er det satt opp bokhyller av typen som er som en liten kasse med en sprosse foran som holder bøkene på plass.

Ser vi mot venstre ser vi rett på plassen i hjørnet hvor

vedovnen har stått, og hvor det nå ligger hauger med teglstein, deler av ovnen og annet rot. Til høyre for vedovnen står det en liten bordplate og over denne hylle. På veggen midt imot døra er rommets eneste vindu. Dette er todelt i bredden og vender ut mot sjøen.

I rommet står et par støtter midt under to bjelker til hemsene, som er ca. 2 m over golvnivå. Støttene ser ut til å ha vært satt opp i hyttas seinere år. Hemsene står omkring 1 meter ifra hverandre og dekker begge hyttas endevegger. Hemsene til øst er 175 cm lang, mens den til vest er 165 cm lang. I sin tid har det nok vært mulig å sove på hemsene, men nå som taket delvis er brutt sammen er det utenkelig. For å komme opp til hemsene er det drevet holdhaker inn i veggpanelet, slik at disse blir som trinn oppetter veggen. Ingenting er laget med nennsom hånd i denne hytta!

Bilde NP 002134: Konstantinovka i 1989, fotografert av Winfried Dallman. Kilde: Norsk Polarinstitt.

Bjelkelaget/fundamentet

Hytta er bygd på det gamle fundamentet til Observatoriet fra 1899, og selve fundamentet er 11,9 m langt i nord/sør retning og 7 m bredt i øst/vest retning. Fangsthytta er bygd på den nordligste delen av fundamentet, og nordveggen står 1,2 m fra kanten. Tømmeret i fundamentet er felt fint sammen, og tømmeret som danner ytterrammen på fundamentet er firkantede bjelker som er 220 x 220 mm.

For hver annen lengdemeter ligger like kraftige bjelker som er felt sammen med hovedramma med svalhaler. Både hovedramma og bjelkene hviler på et lag med korte bjelkeender, slik at golvet har kommet ca 44 cm over bakken, da det var nytt. I tillegg til disse tverrgående bjelkene for hver annen meter ligger det langsgående bjelker med en c/c på 560 mm (22"). Disse er felt inn i ramma og de kraftige bjelkene med svalehaler, og bjelkene har en dimensjon på 80 x 200 mm.

Golvet

Ovenpå bjelkelaget ligger golvet, som består av 2 lag 1" bord. Golvet har tilsynelatende vært isolert med mose og torv i selve observatoriet. Flere steder ute i kanten, hvor det var mulig å se innunder bjelkelaget, kunne vi se at det var spikret panel oppunder bjelkelaget som torva og mosen hviler på. Inne i selve hytta, dvs. i oppholdsrommet, er golvet hevet ca. 10 cm over det gamle golvet, og der golvbordene er ødelagt ligger det teglstein mellom bjelkene. Om det ligger teglstein under hele det opphøyde golvet vet vi ikke.

Bislaget er satt direkte på det gamle golvet, og er således ikke hevet opp, slik at det er en nivåforskjell fra bislaget og inn i oppholdsrommet.

Veggene

I oppholdsrommet

I oppholdsrommet er veggene under hemsene kledd med skyggepanel på tre vegger og faspanel på den vestvendte veggen. I det SV-hjørne har det stått en vedovn og røykrøret har gått ut igjennom veggen mot vest, altså er røret ført ut slik polakkene pleier å gjøre det. I hjørnet der ovnen har stått var veggene "kledd" med en enkel korrigeret takplate.

Over hemsene er sørveggen foret ut og kledd med skyggepanel, mens på de andre tre veggene ser vi rett ut på den 22 m/m tykke kledningen. I likhet med taket har disse veggene vært isolert med isoporplater.

Bislaget

Bislaget er todelt og med noe forskjellig bruk av materialer. Når man går inn i bislaget utenfra går man inn i

døra på vestveggen. Dette er en plankedør med oker på innsida. Det finnes ingen skyteluke i døra. Denne vestlige delen av bislaget er kledd med 20 x 85 m/m perlestaffpanel, hvor perlen er synlig på innsida. Den sørlige veggen heller utover i toppen.

Den østlige delen av bislaget er noe smalere enn den vestlige, 119 cm innvendig, mens den vestlige delen er 180 cm bredt oppunder taket (153 cm nede ved gulvet). Veggene i denne delen av bislaget er kledd med 22 x 130 - 150 m/m glattkantet panel, hvorav det meste er med not og fjær.

Taket

I oppholdsrommet

Taket er kledd med 16 x 120 m/m pløyde bord som går i hyttas lengderetning. Himlingen har vært kledd med 50 m/m isopor, men denne finnes kun delvis igjen. Det er ikke utenkelig at isoporet har vært med til å få taket til å råtne raskere enn det ville ha gjort uten. Store deler av taket er råttent og falt inn.

I denne delen av hytta er taket lagt ovenpå en ramme av 4" x 4", og med 3 bjelker som er spikret til rammen.

Bislaget

Som på veggene i bislaget er også takbordene litt forskjellige. I den vestlige delen er takbordene 22 m/m tykke, og av varierende bredder, mens bordene i den østlige delen er 20 m/m tykke. Mesteparten av taket i den østlige delen er et åpent hull, men mange av takbordene ligger inne i bislaget.

Bildeliste

IMG 9044	vest-fasade
IMG 9045	vest-fasade
IMG 9046	vest-fasade med tømmerstokker i forgrunnen, Morten Hesthammer tegner fundamentstokkene er i dårlig tilstand
IMG 9048	fasadehjørnet vest og vest
IMG 9049	som bildet før
IMG9050	vest-fasade med plattingen i forgrunn
IMG 9051	som bildet før med større avstand
IMG 9052	vestfasade
IMG 9053	

IMG 9054	vestfasade med blikket litt mer mot vest
IMG 9055	hjørnet vest- og vest-fasaden
IMG 9056	ovnsrør gjennomføring ved vestfasaden
IMG 9057	fasade mot nord, Morten Hesthammer på bildet
IMG 9058	som bildet før
IMG 9059	som bildet før, med et blikk mot sør-vest
IMG 9060	som bildet før
IMG 9061	som bildet før
IMG 9064	fasadehjørnet øst og nord
IMG 9065	som bildet før
IMG 9067	øst-fasaden
IMG 9068	øst-fasen med større avstand
IMG 9069	fasadehjørnet øst og nord med plattingen i forgrunn
IMG 9071	fasadehjørnet nord og vest, synlig er det dårlige fundament
IMG 9073	nord-fasen sett fra ca. 70 m avstand
IMG 9074	hytten med breen i bakgrunnen
IMG 9075	vi bærer utstyret til hytten
IMG 9076	hytten i det kuperte terrenget
IMG 9077	som bildet før
IMG 9078	nord- og øst-fasaden i solen
IMG 9079	øst-fasaden i solen
IMG 9080	sør-fasaden i solen
IMG 9081	sør-fasaden med litt større avstand i solen
IMG 9082	sør-fasen i solen
IMG 9083	som bildet før
IMG 9084	hjørnet øst - og sørfasade
IMG 9085	vest- og sørfasaden
IMG 9086	teglstein som finnes mange av i nærheten av hytten
IMG 9087	detalj-bilde av vinduet i nord-fasaden
IMG 9091	hytten sett fra sørvest fra ca. 100 m avstand
IMG 9092	sør-vest-hjørnet sett fra ca. 200 m avstand
IMG 9095	Gnålodden på den andre siden av fjorden sett fra Konstantinovka
IMG 9096	Konstantinovka sett mot nord, med fjellene av Gnålodden i bakgrunnen
IMG 9097	som bildet før, med blikket litt mer mot øst
IMG 9098	som bildet før

- IMG 9100 kaos inne i hytten
- IMG 9101 vest-fasaden sett fra innsiden
- IMG 9120 vegg og dør fra stuen sett mot utgangen i østlig retning
- IMG 9103 bølgeblikk som er satt mot veggen på innsiden
- IMG 9104 reolen som falt ned
- IMG 9105 takbjelker er falt ned
- IMG 9106 innvendig isolering av nyere dato
- IMG 9107 som bildet før
- IMG 9108 som bildet før
- IMG 9109 hull i taket
- IMG 9110 innvendig stige til loftet
- IMG 9111 stueinnredning
- IMG 9112 døren innvendig i hytten
- IMG 9113 kristne insignier over døren
- IMG 9114 gamle garderobe
- IMG 9115 forrommet er i dårlig stand
- IMG 9116 som bildet før
- IMG 9117 plattingen ved hovedinngangen
- IMG 9118 fundamentkonstruksjoner tilknyttet plattingen
- IMG 9119 plattingen og fundamentene i tilknyttingen til hytten
- IMG 9120 provisorisk oppbyggingen av teglstein
- IMG 9121 markeringen i terrenget
- IMG 9122 store fundamenter i umiddelbart nærhet av hytten
- IMG 9123 som bildet før
- IMG 9124 som bildet før, men med hytten i bakgrunnen
- IMG 9126 brinken og hytten
- IMG 9127 gammelt verktøy
- IMG 9128 reoler i lagerrommet
- IMG 9129 inngangsdøren sett innefra
- IMG 9123 fundamentstokkene med skruestikker

Konstantinovka i 1983 fotografert av Barna Szymon. Kilde: Svalbard Museum.

IMG 9078—fasadehjørnet øst - nord.

*Bildene til høyre:
 IMG 9079: hyttens østlige fasade;
 IMG 9084: fasade-hjørnet vest og sør;
 IMG 9075: vi bærer utstyret til hytten, synlig er den nordlige fasade*

Bilder i leserekkefølge:

IMG 9078: fasaden øst og nord

IMG 9081: sørfasaden

IMG 9087: vinduet i nord-fasaden

IMG 9119: sør-fasaden med fundamentet i forgrunnen

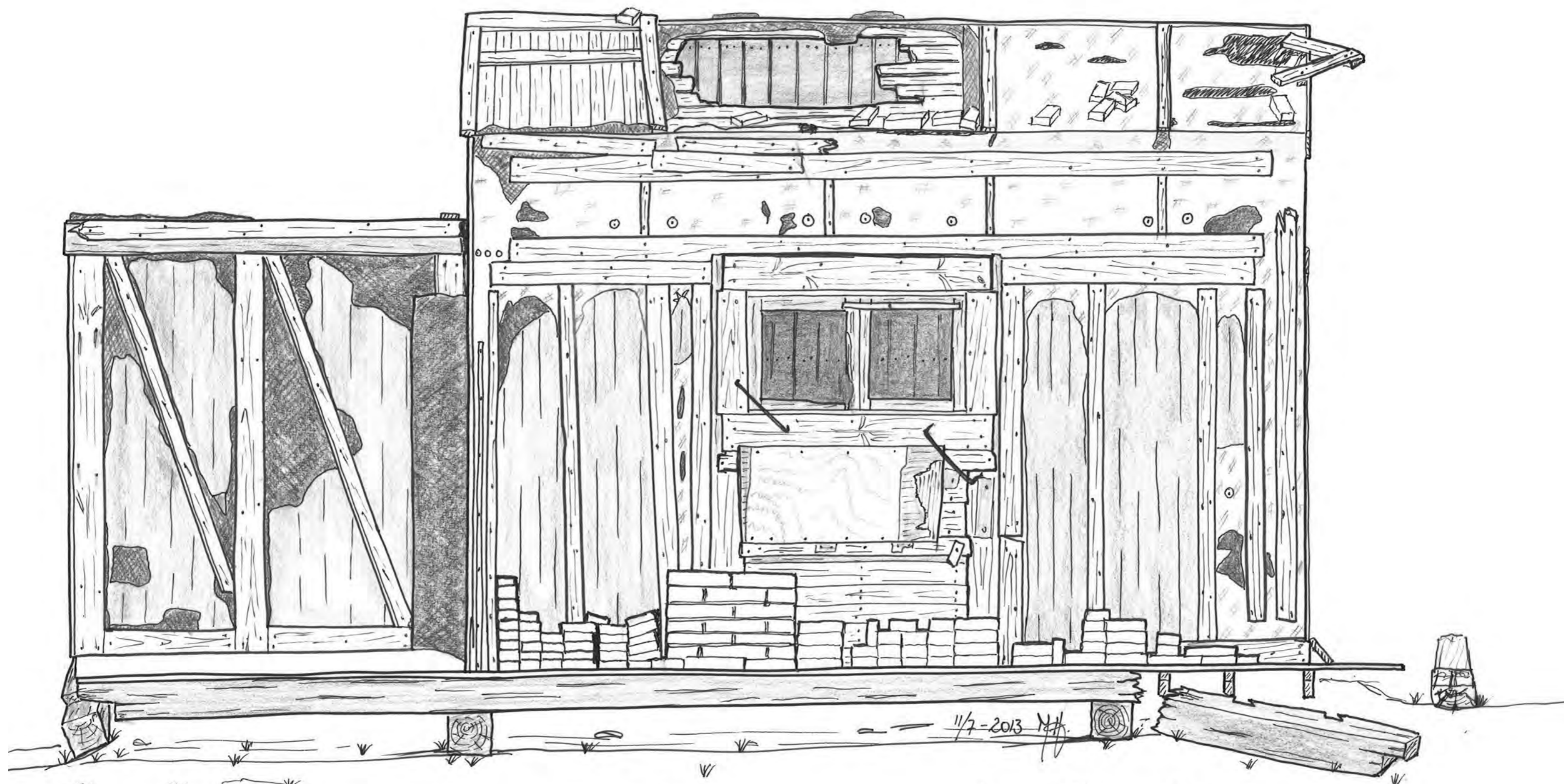
IMG 9124: fundamentene med hytten i bakgrunnen

IMG 9128: i forrommet

IMG 9132: hyttens dårlige fundament

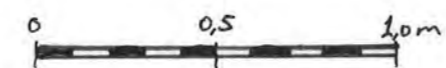
IMG 9117: fundamentet ved inngangsdøren

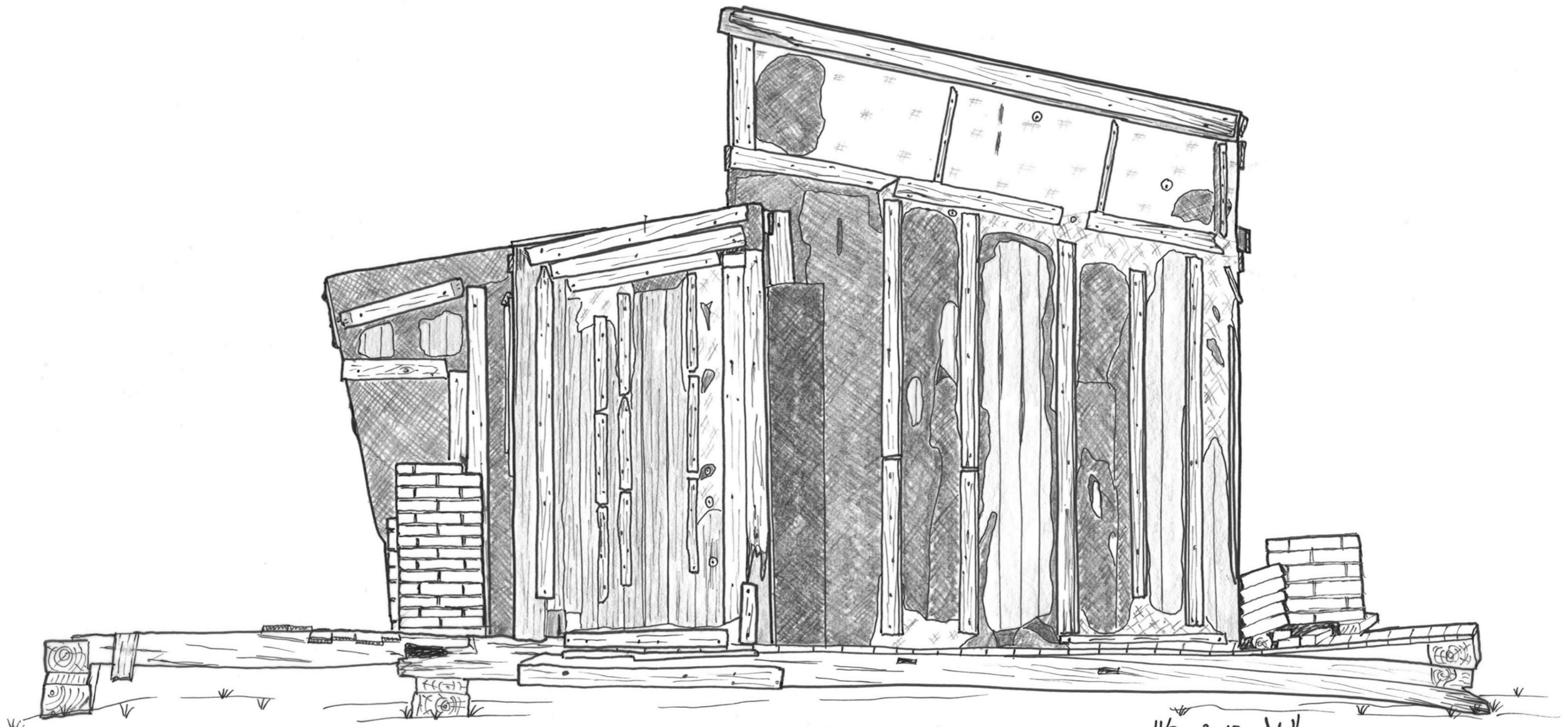

11/7-2013 Y.H.

Konstantinova
Fasade mot nord

1:20

Konstantinova (Gåsehavna)

Fasade mot øst

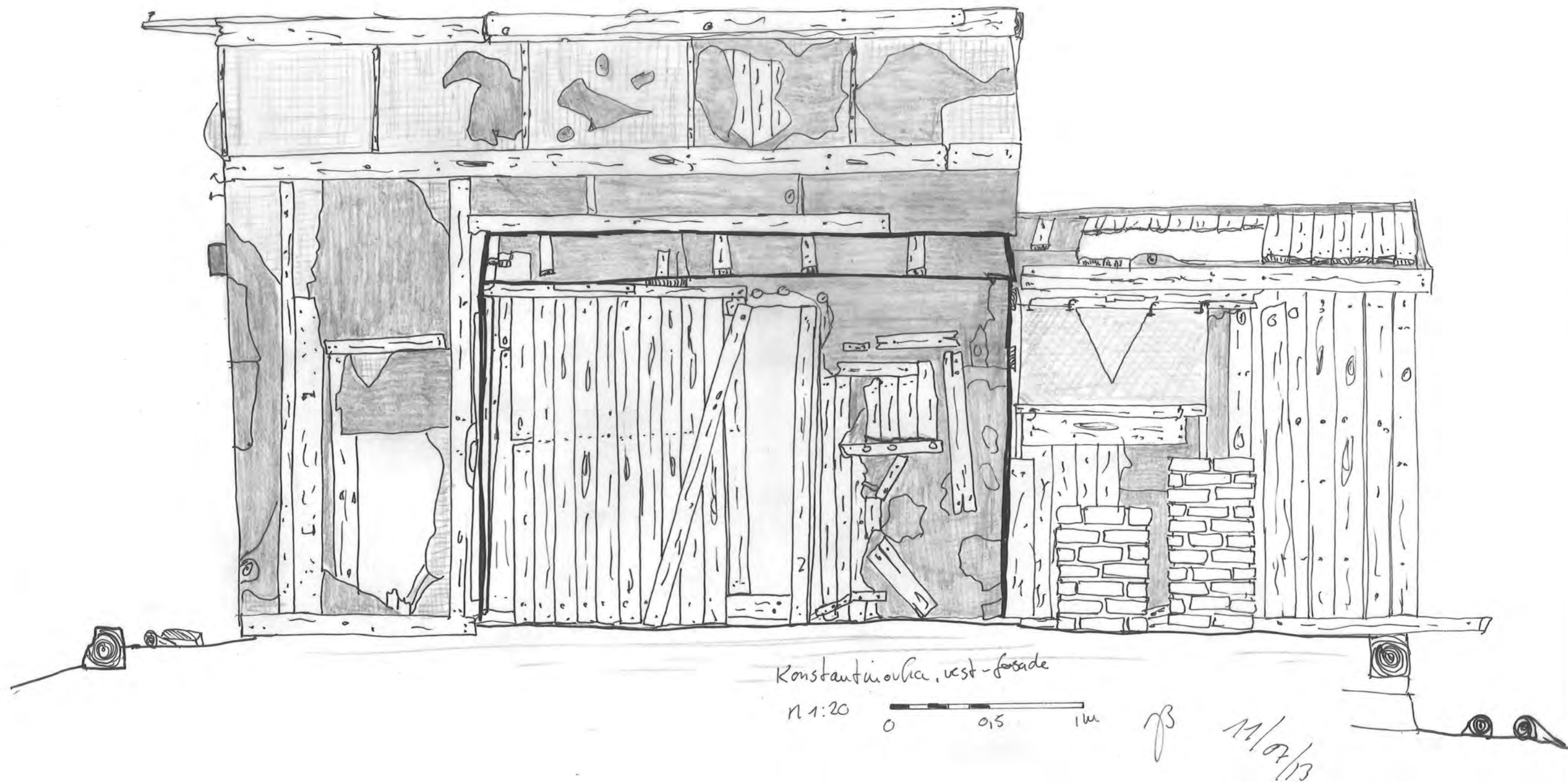
11/7-2013 *Yf*

0 0,5 1,0 m

1:20

Konstantinova,
säi-fasade
10/07/13 P

Gnålodden (Fuglefjell)

Gnålodden (Fuglefjell)

Gnålodden har navnet sitt etter Gnålberget (759 moh.) som er hekkeplass for tusenvis av krykkjer og polarlomvi som sørger for et konstant "gnål" i hekkesesongen. Blant fangstfolk het stedet Fuglefjell, som bistasjon var den vanskelig tilgjengelig over land siden veien var farefull, med kryssing av bratte skrenter med stup i havet og Hansbreen. En landing her byr på spennende landskap, nærhet til fuglelivet og historisk vandring mellom kulturminner. I tillegg er det gode vekstforhold for blomster og man finner mange alpine arter lett tilgjengelig.

Under dette fantastiske fuglefjellet, Gnålberget, som om sommeren yrer av liv og leven, ligger en gammel fangsthytte som ifølge Ole Blomli ble bygd av Kjellmo og Wallum. Hytta var, etter opplysninger fra kaptein Hermansen, i bra stand sommeren 1935, og inne i hytta lå proviant som tilhørte Anders Sæterdal fra Rana. Sæterdal var fangstmann på Svalbard i mange år og brukte hytta i Hyttvika, nord for Hornsunds munning, som hovedstasjon sammen med sin kjente fangstmannskone Wanny Woldstad. Hytta på Gnålodden tjente som bistasjon.

I 1967-68 lå Fredrik Rubach og Odd Ivar Ruud i Isbjørnhamna og brukte hytta på Gnålodden som bistasjon. Året etter utvidet og ombygde Ruud hytta. Selv forteller Odd Ivar Ruud: "Fra 1967 til 1973 drev jeg fangstvirksomhet på Svalbard sammen med Fredrik Rubach. Fra starten til 1972 holdt vi til i Hornsund hvor Hyttevika og bistasjonen under Fuglefjellet ble gjenoppbygd og utvidet av oss" (Sysselmannens arkiv).

Hytta er i dag ofte benyttet av forskere fra den polske forskningsstasjonen i Isbjørnhamna. Hytta vedlikeholdes og er i god stand (NPI Cruisehåndbok for Svalbard, 2010).

Hvilken historie forteller fotografiene?

Det tidligste fotografiet vi har sett av fangsthytta Fuglefjell er et foto fra 1933 – 34 hvor Wanny Woldstad står

utenfor hytta sammen med sine to sønner. Her ser vi et par forskjeller fra hytta den gang og nå. Inngangsdøra er i vestveggen, hvor det i dag er et vindu, og taket kan se ut til å være et mønetak. Utenfor oppholdsrommet er det lagt en jordvoll nesten til oppunder vinduet, som for øvrig var todelt den gang. Den delen av hytta vi ser er fullstendig innkledd i papp, som i dag.

Gnålodden i 1936, fotografert av K. Orvin. Kilde: Norsk Polarinstitutt.

I 1936 tok Anders K Orvin et fotografi av hytta fra motsatt kant. Hytta ser ut til å være i god stand, og mot østveggen er det lagt hauger med et eller annet. Sannsynligvis for å isolere. Orvin tok flere bilder og på et av dem ser vi Matheson som står utenfor hytta, og bak ham ser vi at ytterdøra har en skyteluke. Videre ser vi at sørveggen har en dør på samme sted som i dag. Det vil si at det kan ha vært 2 dører i hytta, og sannsynligvis har bislaget vært en adskilt bod på den tid, se bildet nedenfor.

Bildet NP 002138, viser Gnålodden i 1989/1990 og er tatt av Winfried Dallman, Kilde Norsk Polarinstitutt.

IMG 9272: Gnålodden i dag.

Det neste bildet vi har er fra 1989 – 1990 og det viser at taket ikke lenger går sammen som et mønetak, men helt klart består av to deler med pulttak, se bildet NP 002138 til høyre Det kan det for så vidt ha gjort tidligere også, men i '89-90 har de to delene fått en mer markant skillekant hvor taket på den sørlige delen kommer noe lavere enn taket på den nordlige del, altså oppholdsrommet. I dag følger pappen treverket ennå bedre enn i 1990, slik at denne knekken er ennå mer markant., se bildet IMG 9272.

Nå sommerstid er det et yrende sus fra de tusener av sjøfugl som holder til oppetter den bratte fjellveggen. Det yrer i lufta som om det er insekter vi ser mot himmelen, og suset, eller gnålet om man vil, holder et konstant trykk hele tida.

Hytta er hevet litt opp fra grunnen rundt, men dessverre er det lagt jordhauger inntil alle veggene. Det har ført til at veggene er trykt inn og enkelte steder herjer råtesoppen fritt. Den østlige langveggen er delvis brutt sammen, dvs. at flere bord er brukket og blir presset inn i rommet. Utvendig har man pappet for å bevare veggen, men det er et dårlig forsøk på bevaring da pappen bare går ned til jordvullen. Vann har derfor fritt leide inn i det midterste rommet når det regner eller jordvullen er fuktig. På grunn av jordvollene rundt hytta er det ikke mulig å si noe om fundamenteringen av hytta.

Fangsthytta på Gnålodden har i likhet med svært mange andre bygg på Svalbard pulttak. Utvendig er hytta fullstendig dekket av papp, og bord er spikret utenpå for å holde pappen på plass.

Inngangen til hytta er på sørveggen hvor man kommer inn i et bislag som er 1 m dypt, og går i hele hyttas bredde, dvs ca 2,9 m innvendig. I ytterdøra er det en liten glugge som er 5 cm høy og 10,5 cm bred. Både dette bislaget og rommet innenfor er samme byggesteg, men de er adskilte med en 20 m/m tykk kryssfinerplate. Døra fra bislaget og inn i det neste rommet er plassert noenlunde midt på veggen. Bislaget er derfor en gang i første halvdel, mens bortenfor døra er det lagerplass for ved og lignende. Nå står det stablet opp mye skrot i dette hjørnet.

Rommet innenfor bislaget er 2,15m dypt, er 1,75 under taket ved inngangsdøra. Høyden under taket vokser innover i rommet, og ved nordveggen er det 2,23 cm under taket. Rommet har en køye på hver side av døra, slik at det er fri passasje mellom køyene videre inn til oppholdsrommet. Køya til venstre, dvs. mot

vest er plassert 80 cm over gulvet, mens køya på østveggen er 120 cm over gulvet. Ellers er det kun et par hyller over køyene i dette rommet. Over køya på vestveggen finner vi rommets eneste vindu, 2 lag med plexiglass. Rommet er ikke isolert, og det gir ikke inntrykk av å være en koselig plass å overnatte heller.

Gnålodden i 1989, F. Theisen står foran hytten. Kilde: Norsk Polarinstitutt.

Fra midtrommet kan vi gå videre inn i oppholdsrommet. Det er et isolert rom i motsetning til de to rommene vi har gått gjennom. Oppholdsrommet er 2,73 m dypt og ca 2,60 m bredt innvendig. Høyden oppunder taket går fra 2,20 m ved døra og ved endeveggen i nord er høyden 1,75 m. Det finnes kun ett vindu i oppholdsrommet, og det er mot vest. Under vinduet er det en bordplate med grønnspekket respatexplate, og et par enkle sittebenker står ved bordet. Til høyre, mot øst, når vi kommer inn i rommet finner vi en vedovn i hjørnet, og noen hyller videre mot nord. På nordveggen er det to køyer over hverandre, og i fotenden av disse et par store hyller.

Bjelkelaget

Da det ligger jord oppetter veggene av hytta, og det innvendig er golvbord er det ikke godt å si hvordan bjelkelaget i hytta er.

Golvet

Når vi entrer gangen utenfra går vi inn på et golv som er lagt av nokså grove bord, som har en bredde på omkring 20 cm. Bordene ligger i lengderetning av gangen. Når vi går videre inn i mellomrommet er golvbordene lagt motsatt vei, dvs. de følger retningen i rommet videre inn mot oppholdsrommet. Bordene er av blandet kvalitet og hvorav de fleste er pløyde, mens enkelte ligger bare kant i kant. De siste er nok lagt ned som en reparasjon.

Golvet i oppholdsrommet ligger ca 5 cm over nivået i rommet utenfor, og nok en gang vender bordene retning. I oppholdsrommet er golvet laget av pløyde bord, og er det golvet som ser best ut.

Gnålodden i 1934-/1935 med den kjente fangstkvinn Wanny Woldstad. Wanny står mellom sine to sønner. Kilde Woldstad, 1956.

Veggene

Bislaget og det midterste rommet

Oppholdsrommet har vært reist og kledd før bislaget og det midterste rommet har kommet til. Det ser vi da det er spikret klosser på veggen hvorpå det hviler 9 x 10 cm bjelker som den øvre ytterste ramme for taket.

Disse går helt ut til sørveggen hvor de hviler på stendere. Veggene er kledd med 20 x 155 m/m bord, og det er under køya som er mot øst at veggen er trykt inn av jordvollen utenfor. Enkelte bord er knekt og man ser rett ut i friluft når man bøyer seg ned. Her er også svært fuktig.

Oppholdsrommet

Ved døra inn til oppholdsrommet ser vi at veggen er svært tykk, og at den består av flere lag. Den eldste delen er ca. 5,5 cm tykk og er kledd med huntonitt. Utenpå denne, dvs. inn i det midterste rommet, er veggen foret ut med 16 cm, og veggen er kledd med 20 x 155 m/m glattkantede pløyde bord. Over døra og enkelte andre steder finner vi rester av never som har vært spikret på veggen. Det kan tyde på at veggen har vært dobbelt og vindtettet i mange år.

Inne i oppholdsrommet er veggen ved køyene, altså nordveggen, kledd med huntonitt. Under huntonitten ligger et lag tjærepapp. Bakom pappen finner vi 13 m/m tykke bord og deretter 20 x 80 m/m perlestaffbord.

Østveggen, bak vedovnen, er kledd med skyggepanelbord fra køyene til skillevegg. Disse bordene ligger 10 cm innenfor en eldre vegg som er kledd med 85 m/m brede perlestaffbord. En viss etterisolering har altså foregått i hytta. Ved fotenden av køyene er det et par dype hyller. Inne i hukken for hyllene er tak og vegger isolert med isopor.

Taket

Taket i det midterste rommet holdes oppe av en tverrgående bjelke midt i rommet, i tillegg til bjelken ved skilleveggene. Bordene er de samme som ellers i rommet 20 x 155 m/m pløyde bord.

Taket i oppholdsrommet er kledd med 20 x 80 m/m bord med perlestaff. Taket over køyene i oppholdsrommet er mugne, delvis råtne og svært fuktige. Faktisk er det så dårlig luft her inne selv etter en dag med dørene åpne at man føler seg forkjølt etter noen timer. Om det finnes noe annet treverk over perlestaffbordene vet vi ikke.

Som tidligere nevnt er det en høydeforskjell på de to takene der de møtes over skilleveggen inn til oppholdsrommet. Taket til oppholdsrommet er ca. 10 cm høyere utvendig.

Bildeliste

IMG 9261 øst-fasaden med Andrea Eriksson til venstre
 IMG 9262 som bildet før, med fjorden i bakgrunn
 IMG 9264 fasadehjørnet øst og nord
 IMG 9265 som bildet før, stenen mot nord er synlig
 IMG 9267 sør-veggen; i forgrunnen er deler av våres utstyr synlig
 IMG 9270 sør-fasaden med fjellet i bakgrunnen
 IMG 9271 fasadehjørnet vest- sør sett fra avstanden
 IMG 9272 fasadehjørnet vest – sør
 IMG 9273 vest – fasaden
 IMG 9274 vest-fasaden fra større avstand
 IMG 9275 vest-fasaden med blikket på landskap i sør-øst
 IMG 9276 fasadehjørnet nord – vest
 IMG 9277 nærbilde av fasadehjørnet nord – vest
 IMG 9278 som bildet før
 IMG 9278 nord-fasaden med den store beskyttende steinen
 IMG 9280 nord-fasaden sett fra steinen
 IMG 9281 taket av hyttens nordlige del
 IMG 9282 som bildet før
 IMG 9284 øst-fasaden fra litt større avstand
 IMG 9285 hytten sett fra øst – godt beskyttet
 IMG 9286 om bildet før, annet blikkvinkel
 IMG 9288 fasadehjørnet sør – øst
 IMG 9289 inskripsjoner på en planke, anbragt over døren
 IMG 9290 som bildet før, annet blikkvinkel
 IMG 9291 et av hyttens to vindu i vest- fasaden
 IMG 9292 det andre av de to vinduer
 IMG 9293 sammensetting av de to pulttak sett fra utsiden, dekket med papp
 IMG 9294 lagerrommet ved inngangens høyre side
 IMG 9295 sør-fasaden med den stengte inngangsdør

IMG 9296 inngangsdøren
 IMG 9297 stående panel innvendig – bildet viser konstruksjonen av hytten
 IMG 9298 sengeplass in hyttens første rom
 IMG 9299 ulik materialbruk, bruk av moderne isolasjonsmateriale ses ved vinduet
 IMG 9300 vinduet i forrommet sett innefra
 IMG 9301 hyttens indre del; Morten Hesthammer sitter ved bordet og tegner som bildet før
 IMG 9302 hyttens innredning i den bakerste rom
 IMG 9303 bordet og det smale vinduet
 IMG 9304 vinduskarmen
 IMG 9305 hyttens ovn
 IMG 9306 reoler på siden av ovn
 IMG 9307 ovn og rørets gjennomføring i taket
 IMG 9308 taket er i dårlig stand pga. fuktskader
 IMG 9309 gammelt elektroanlegg i hytten
 IMG 9310 innvendig kledning av papp; fuktig gulv
 IMG 9312 planker
 IMG 9313 kledning av tjærepapp innvendig på nordveggen av hytten
 IMG 9314 som bildet før
 IMG 9315 køyesenger i hyttens varme del
 IMG 9216 hyttens «gode stue»
 IMG 9217 døren til den varme del er isolert med et ullpledd
 IMG 9318 inngangsdøren til stue sett fra forrommet
 IMG 9319 støttebjelke i forrommet
 IMG 9320 taket og veggene i forrommet
 IMG 9321 veggen i forrommet
 IMG 9322 rester av never på veggen i forrommet
 IMG 9326 hytten sett fra ca. 70 m avstand fra sjøen
 IMG 9327 som bildet før

Bilder i leserekke:

IMG 9263: hyttens østfasade

IMG 9269: hyttens sør-fasade med inngangen

IMG 9273: hyttens vest-fasade med de to vinduer

IMG 9279: hyttens nord-fasade som er godt beskyttet av en stor steinblokk

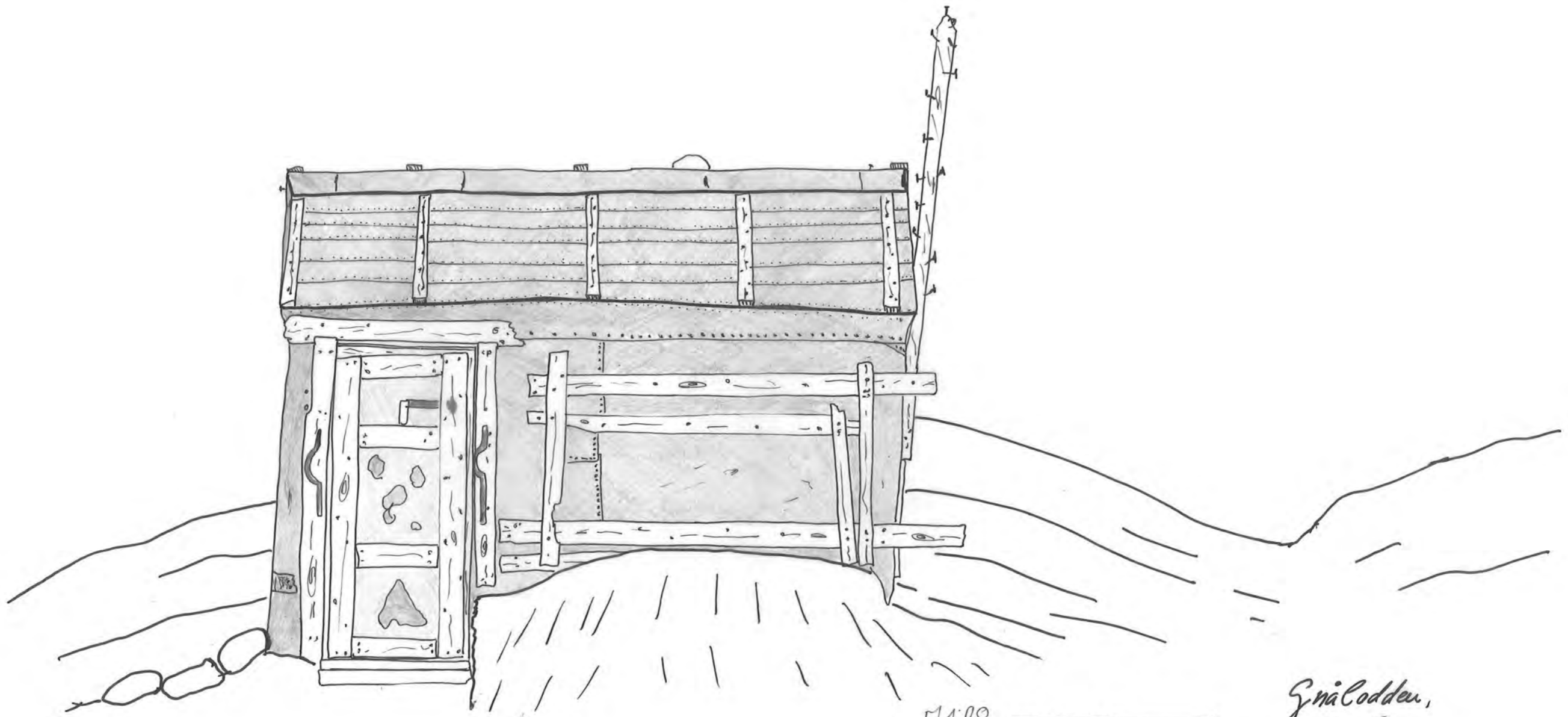
IMG 9300: vinduet i hyttens første rom; man ser utstrakt bruk av moderne isolasjonsmaterialer

IMG 9316: hyttens varme del, hyttens "gode stue"

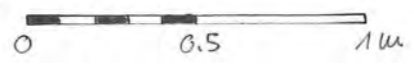
IMG 9306: ovn i hytten

IMG 9321: veggene i forrommet med køyesengene

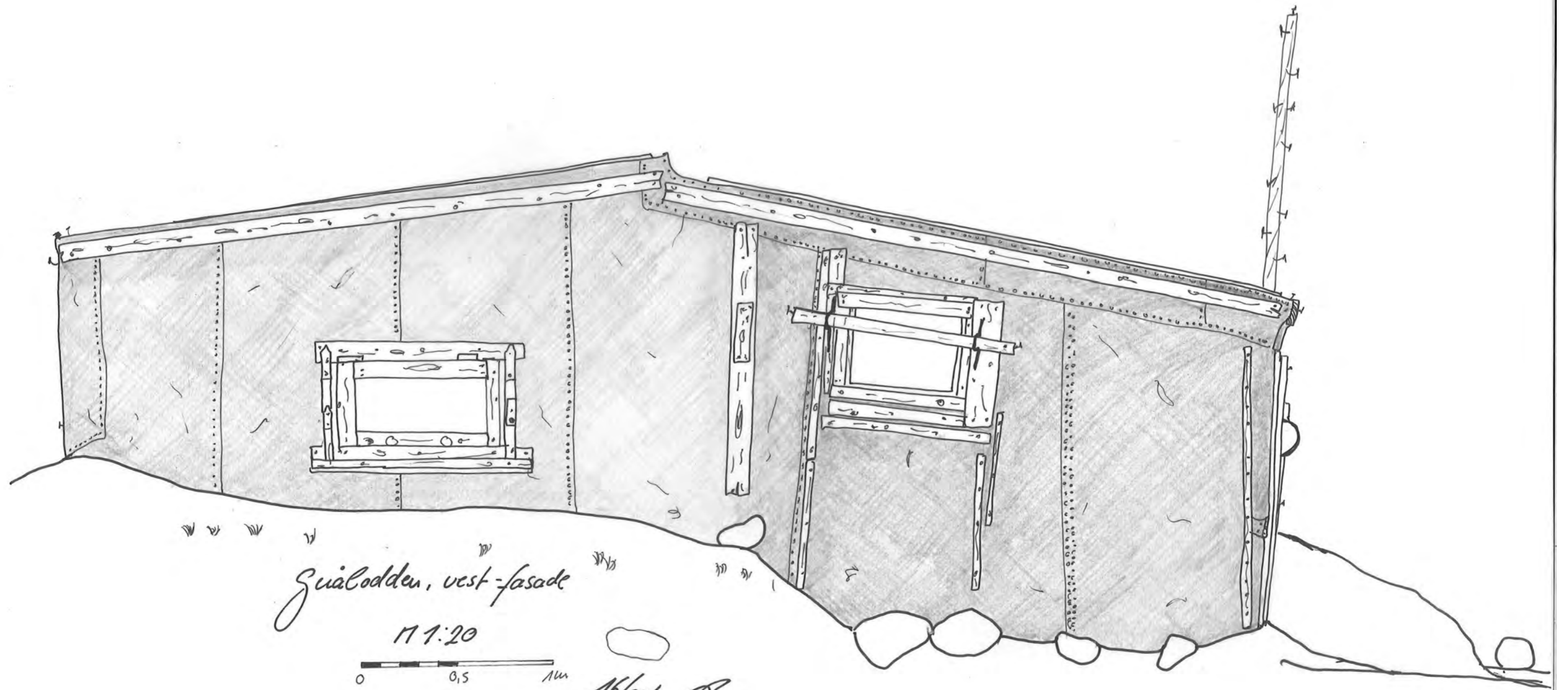

M 1:20

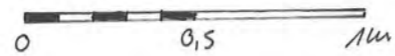

Gnälodden,
sör-fasade
16/07/13 B

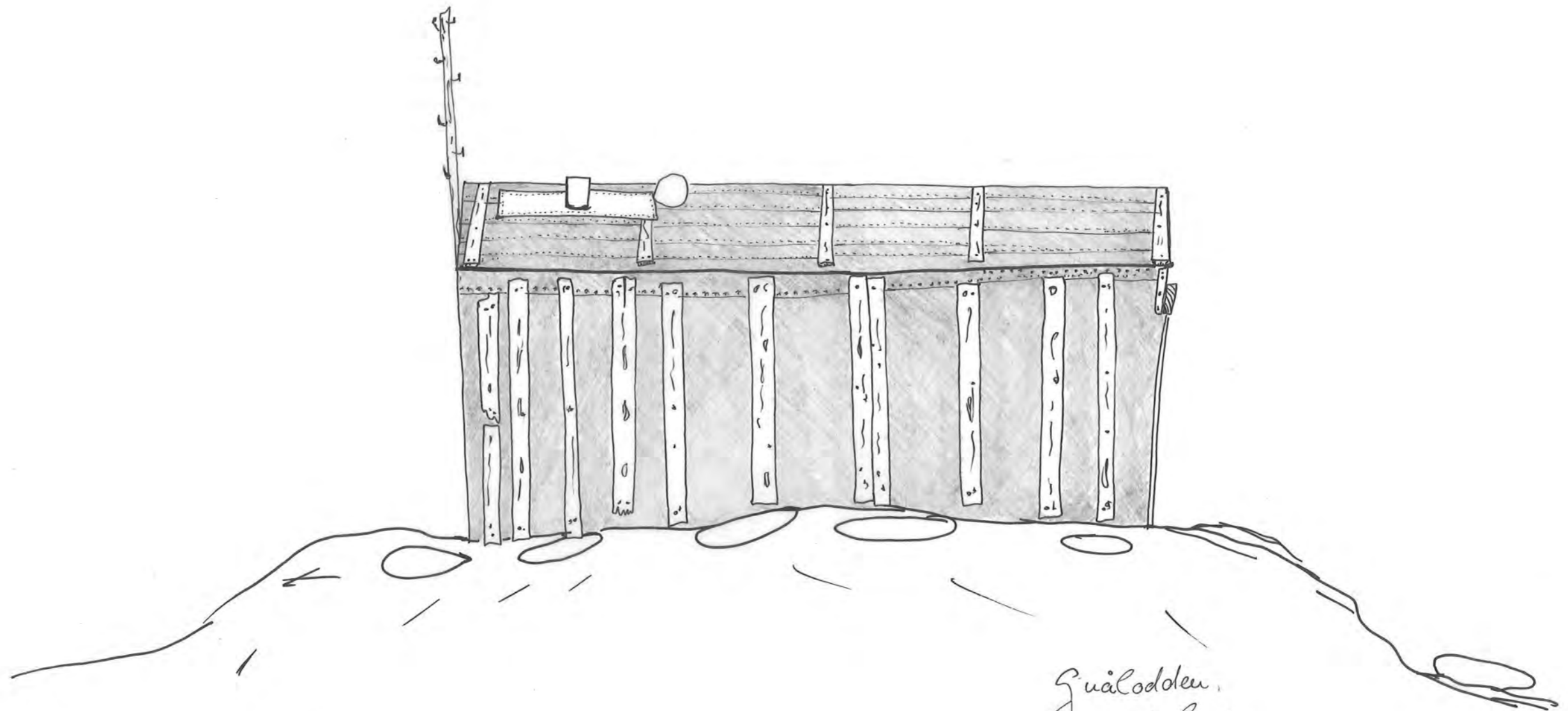

Gjalodden, vest-fasade

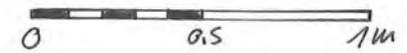
1:20

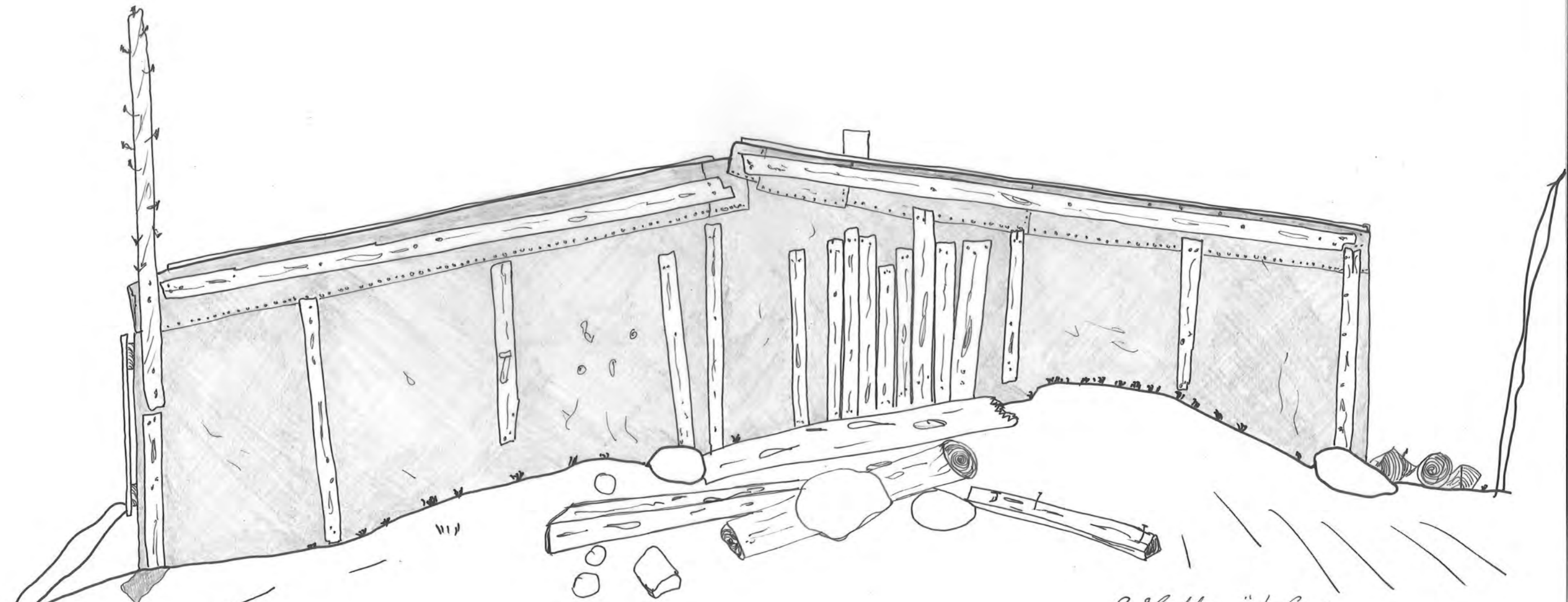
16/04/13 JS

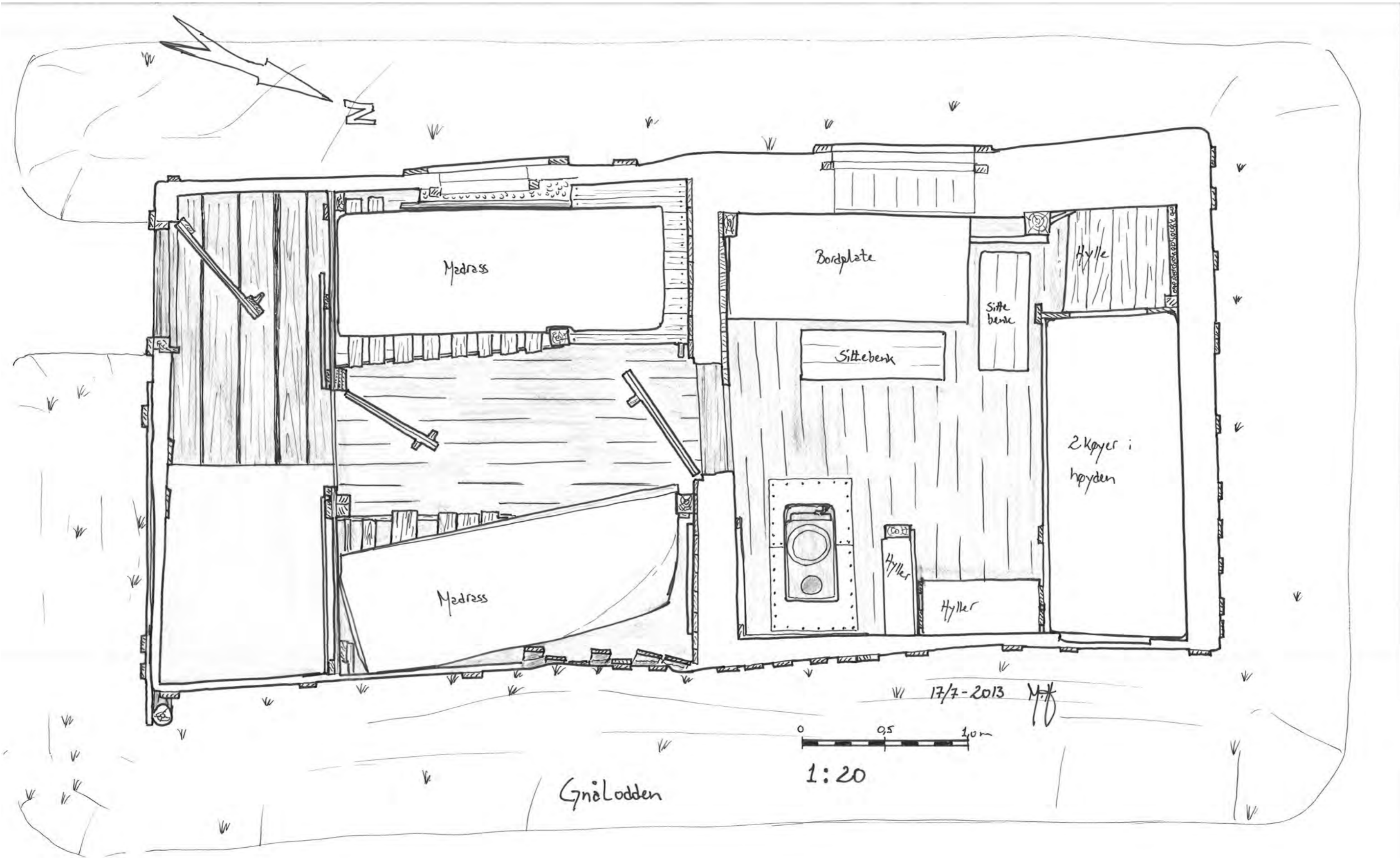
Gualodden,
nord-fasade
11 1:20

17/07/13 RB

Gnälodden, öst-fasade
11:20 0 0.5 1m 16/07/13

Isbjørnhamna

Isbjørnhamna

Isbjørnhamna ligger vakkert til på nordsiden av Hornsund, mellom Wilczekodden og Hansbreen, omtrent rett overfor Gåshamna. Isbjørnhamna ble navngitt Bowles Bay i 1613 av Fotherby, og går for å være den beste hamna på nordsiden av fjorden.

Den første fangststasjonen i Isbjørnhamna var en bistasjon som ble bygd av to svensker i 1908. I 1919 ble det bygd en ny bistasjon på plassen av Anders Kvive Andersen fra Tromsø og Ture Lifbom fra Sverige. Overvintringen skal ha vært utredet av Johan Hagerup. Kvive Andersen var uheldig og fikk et selvsqudd gjennom foten. På innsiden av døra til hytta stod det i 1936: «Dette hus tilhører A. Hagerup, Tromsø». Ikke langt fra hytta stod et annet skilt som fortalte om et annet eieomsforhold: «Owned by Northern Exploration Co., London». Alle NECs eiendommer ble imidlertid tatt over av den norske stat i 1932.

Bistasjonen i Isbjørnhamna var mye brukt, blant annet av en av de mest kjente «fangstmennene» på Svalbard, Wanny Woldstad. Hun overvintret på Svalbard mange ganger på 1930-tallet, med hovedboplass Hyttvika. I 1933-34 hadde hun med seg de to sønnene sine, Alf og Bjørvik. I løpet av denne overvintringen foretok ungguttene til sammen 25 turer til Isbjørnhamna, noen ganger med de voksne, noen ganger sammen og noen ganger hver for seg. De gikk bare 4 turer til hytta på Gnålodden, men røktet fangstterrenget på dagsturer fra bistasjonen i Isbjørnhamna. På Wilczekodden, ikke langt fra Isbjørnhamna, ble det i 1908 oppført en hovedstasjon av Arthur Oxaas, som fortsatt står i dag; kilde: NPI Cruisehåndbok for Svalbard.

Hvilken historie forteller fotografiene/kildene?

Av eldre fotografier har vi kun fått tak i noen få, og alle er fra samme periode, nemlig midten av 1930-tallet. Det eldste fotografiet vi har fått tak i er hentet fra Wanny Woldstad sin bok, og fotoet er da sannsynligvis fra perioden 1933 – 35. I 1936 var Anders K. Orvin på plassen og tok da et fotografi av hytta. Det ser ikke ut til at hytta har forandret seg nevneverdig. I alle fall ikke utvendig. Begge disses foto viser at pipa går ut gjen-

nom taket rett innenfor døra og til venstre i oppholdsrommet. Dette svarer godt til det Woldstad beskriver i boka om at det var køyer på den laveste veggen, hvor ovnen er plassert i dag. Derfor kan vi konstatere at innredningen har forandret seg i løpet av hyttas levetid.

Isbjørnhamna i 1935-1936. Kilde: Norsk Polarinstitutt.

”Det er et bittelite enrutet vindu anbrakt på hver side av de korte langveggene, med et kjøkkenskap under det ene og et lite bord under det andre. En tomannskøye er plassert på tverrveggen innerst og så nær oppunder taket som mulig for å skaffe mest mulig gulvflate. Enda køyen opptar hele veggen er den for kort for en alminnelig voksen mann. Under dette sengestedet har vi lagt en platt av bord ca. 60 cm lave, til å ha en sovepose på, og under platten er det plass til hundene. To krakker og en liten huggestabbe, som også benyttes til stol, utgjør resten av møblemenet. (Woldstad;1956;38 – 39).

Beliggenhet og hovedtrekk ved hytta

Hytta ligger rimelig godt beskyttet bakom en steinknaus mot sundet i øst. På knausen, som forvitrer stille og rolig, har polakkene fra forskningsstasjonen noen hundre meter unna reist et kors og satt et ”alter”. De bruker stedet som en utendørs kirke. Hytta er bygd på jorda, og det har kommet stein rundt hytta i ettertid. I ettertid

har nok hytta sunket litt ned i bakken, for golvet ligger noe lavere enn bakken utenfor. Dvs. at den store dreneringen ikke er til stede. Som ved de fleste hytter som ikke er i bruk lukter det også mugg og sopp når vi åpner døra. At hulrom er sprøytet med fugeskum, noe som ikke demper soppen sin aktivitet eller har noen positiv innvirkning på å skape et luftig miljø inne i hytta.

Bildet av Isbjørnhamna, tatt av Wanny Woldstad. Kilde: Woldstad, 1956.

Utover at hytta er rå og lukter, ser det ut til at hytta er i overraskende god stand. Noe av æren for det kan gjerne tilskrives at hytta ikke er kledd inn i papp, med unntak av taket. Hytta er bygd i to deler, som begge har pulttak. Den laveste delen av hytta, bislaget, er et lagerrom og gang, mens den andre delen er oppholdsrommet.

Bislaget er 1,4 m bredt og 1,3 m langt innvendig. Ytterdøra til hytta er på vestveggen i bislaget. Her inne finnes hyller på nord- og vestveggene, og en dør inn til oppholdsrommet i øst. Oppholdsrommet er 2,5 m langt og 1,75 m bredt. Ved døra er høyden oppunder taket i oppholdsrommet 2,4 m, og litt over 2 m mot veggen i øst.

I oppholdsrommet finnes en benk/sovebrisk mot nordveggen. Denne er 58 cm over golvet, og har en bredde på 72 cm. 105 cm over denne igjen er det en køye, som er like lang og bred som brisken.

I og med at dette er en liten hytta kommer den øverste soveplassen tett oppunder taket på dets laveste kant. Det blir allikevel en grei soveplass da køya er lenger enn nødvendig for en person.

Hytta har to vinduer som begge er plassert i oppholdsrommet. Det ene vinduet er plassert mellom brisken og overkøya på nordveggen, mens det andre sitter i sørveggen. Under dette vinduet er det plassert en liten bordplate med en liten benk til. Mellom bordet og østveggen er det plassert en liten vedovn.

Isbjørnhamna i 1935-1936. Kilde: Norsk Polarinstitutt.

Bjelkelaget

Det er ikke mulig å si noe om bjelkelaget i hytta, da hele bjelkelaget er dekket til.

Golvet

Golvbordene i både bislaget og oppholdsrommet er pløyde. Golvbordene er fuktige, og i oppholdsrommet ser vi også at treverk som står ned på gulvet har sugd til seg fukt. Dvs. panel, bein fra bord, osv.

Veggene

Utvendig

Ytterveggene på bistasjonen i Isbjørnhamna består av nakent treverk, som har blitt sølvgrått i vær og vind. På østveggen er det rester av at veggen har vært kledd med en ca. 1 m/m tykk "matte" på et tidligere stadium,

men ellers finnes det ikke noe som tyder på at hytta noensinne har vært innkledd med papp eller lignende.

Veggene er kledd med glattkantede pløyde bord, med unntak av vestveggen, og alle veggene har bord med forskjellige bordbredder. Vestveggen er kledd med en 20 x 80 m/m liggende kledning med fals slik at bordene ligger utenpå hverandre. Bredden på de glattkantede bordene brukt utvendig varierer fra 80 til 110 m/m i bredde. Veggene har liggende bord, med unntak av bislagets sørvegg, som også har inngangsdør. Her er det stående kledning.

I en sprekke i kledningen på sørveggen ser det ut til at hytta er vindisolert med asfaltplater.

Innvendig

Veggene i oppholdsrommet er kledd med 25 x 85 m/m (byggemål) stående perlestaffpanel.

Imellom bislaget og oppholdsrommet er det en fyllingsdør med 2 speil. På ramtreets losholt er det skjært inn initialene HWK og 1926.

I bislaget er det stående (helt nytt) faspanel av gran ved siden av ytterdøra. På vestveggen (laveste vegg) er det brukt liggende glattkantet pløyd furupanel, også denne er av nyere dato. Tilsvarende er brukt på nordveggen, og det er sannsynligvis forsøkt å isolere mellom ytterkledning og innerpanel.

Taket

Taket utvendig er belagt med papp, uten trelister.

Innvendig kan vi se bord som er 30 x 154 m/m. Utenpå disse ligger bord på tvers. Det ser ut til at bordene inne har kommet til i ettertid, da disse er spikret innenfra og opp i de utvendige bordene.

I bislaget er taket kledd med perlestaffpanel, og overgangen mellom den laveste veggen og takpanelen er fuget med skum.

Isbjørnhamna som den er gjengitt av Håland; alderen er ukjent. Kilde: Håland, 1976.

Bildeliste

IMG 9137	Isbjørnhamna sett fra avstand; synlig er fasadehjørnet nord – vest
IMG 9139	som bildet før, med mindre avstand
IMG 9140	som bildet før, med Morten Hesthammer i forgrunnen
IMG 9143	sør-fasaden med inngangen
IMG 9144	som bildet før
IMG 9145	fasadehjørnet vest – sør
IMG 9146	vest-fasaden
IMG 9147	fasadehjørnet nord – vest
IMG 9148	nord-fasaden
IMG 9149	fasadene øst og nord
IMG 9150	øst-fasaden
IMG 9151	fasadene sør og øst
IMG 9152	øst-fasaden sett fra fjellknausen rett bak hytten
IMG 9153	gjennomføring av ovnsrør i taket utvendig
IMG 9154	vest-fasaden består av overlappende, liggende panelbord
IMG 9155	festemiddel av takpappen
IMG 9156	som bildet før
IMG 9157	enkle konstruksjoner og håndverksutførelser

- IMG 9158 bevis, at sommeren kan være varmt
 også i de nordlige breddegrader
 IMG 9159 som bildet før
 IMG 9160 hyttens gode stue, synlig er den østlige
 vegg
 IMG 9161 vinduet sett innefra
 IMG 9162 som bildet før, men tatt med blitz
 IMG 9163 ovn, sten og hyttens bord, som vanlig
 montert rett under vinduet
 IMG 9164 utskjæring over dørkarmen
 IMG 9165 dør til hyttens stue sett innefra
 IMG 9166 sengen og reoler
 IMG 9167 innredningen i forrommet
 IMG 9168 som bildet før
 IMG 9169 dagens inventar
 IMG 9170 Morten Hesthammer sitter utenfor hytten
 på benken i sørveggen
 IMG 9171 installasjoner rett i nærheten av hytten
 IMG 9172 sørveggen og frilufts-katedralen bygget
 av medlemmer av den polske polar-
 stasjonen

Bilder i leserekkefølge:

IMG 9157: enkelte håndverksutførelser

IMG 9142: vestfasaden

IMG 9145: sørfasaden med inngangsdøren

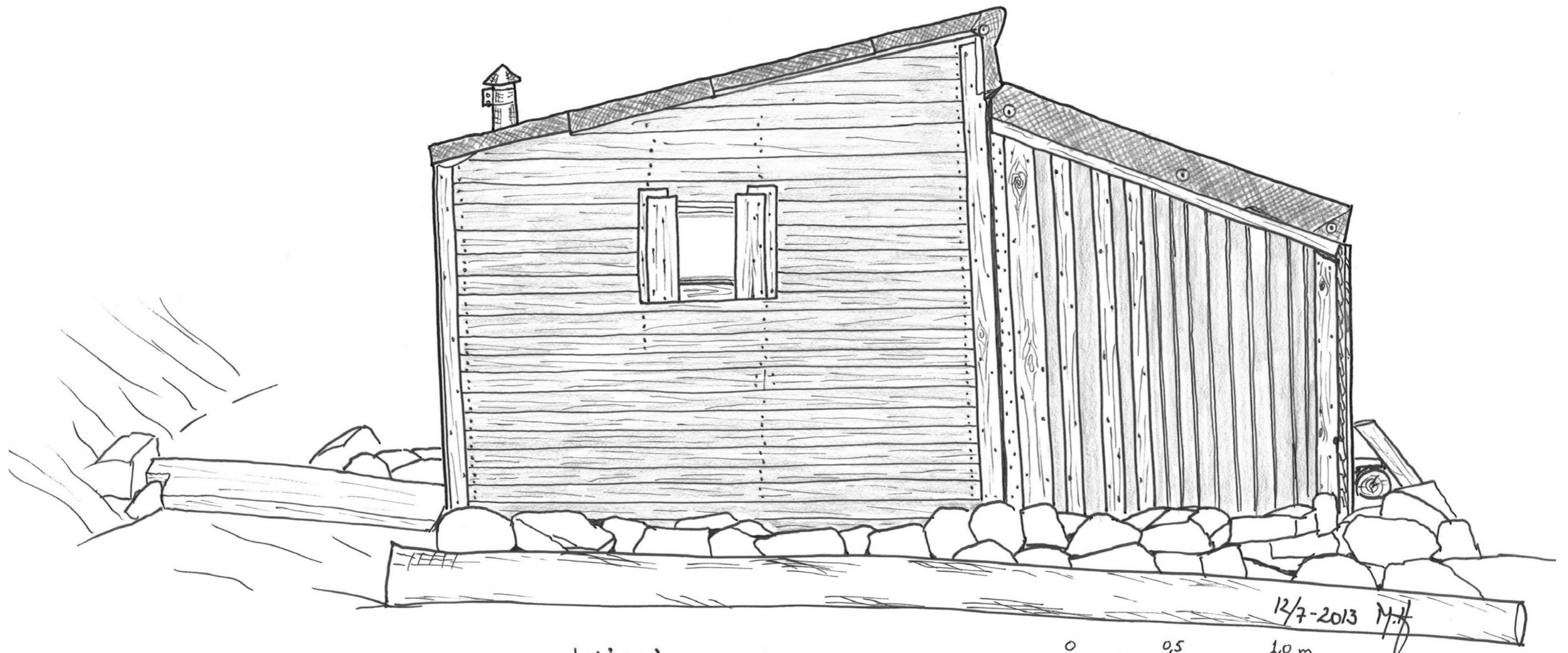
IMG 9147: fasadene nord og vest

IMG 9150: øst-fasaden

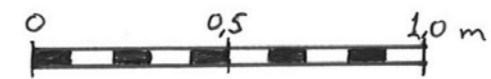
IMG 9162: sørfasaden innvendig

MG 9167: innretningen av forrommet

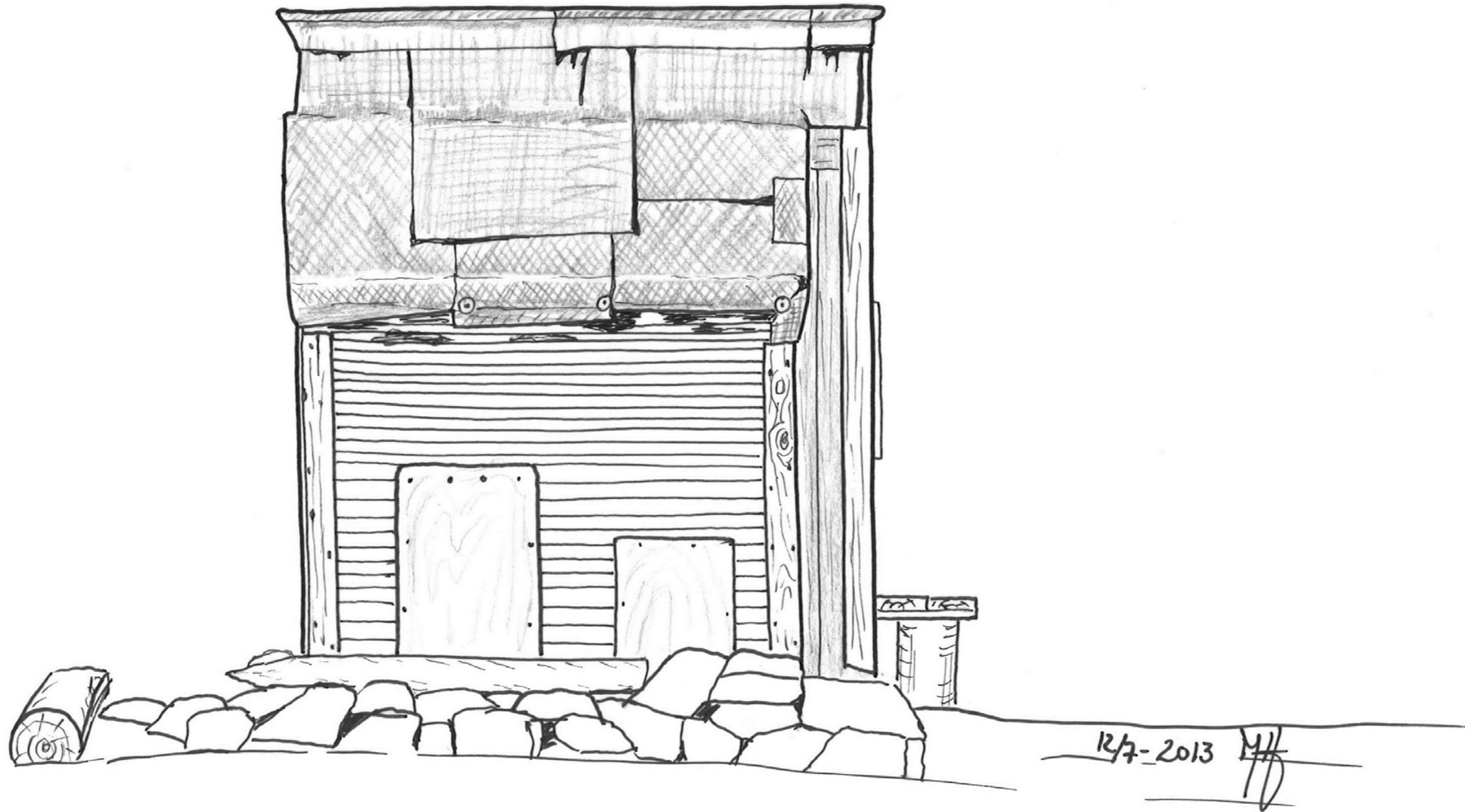

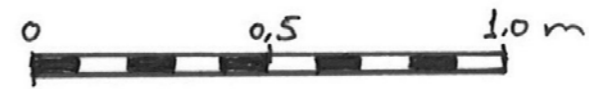
Isbjørnhamna
Fasade mot nord

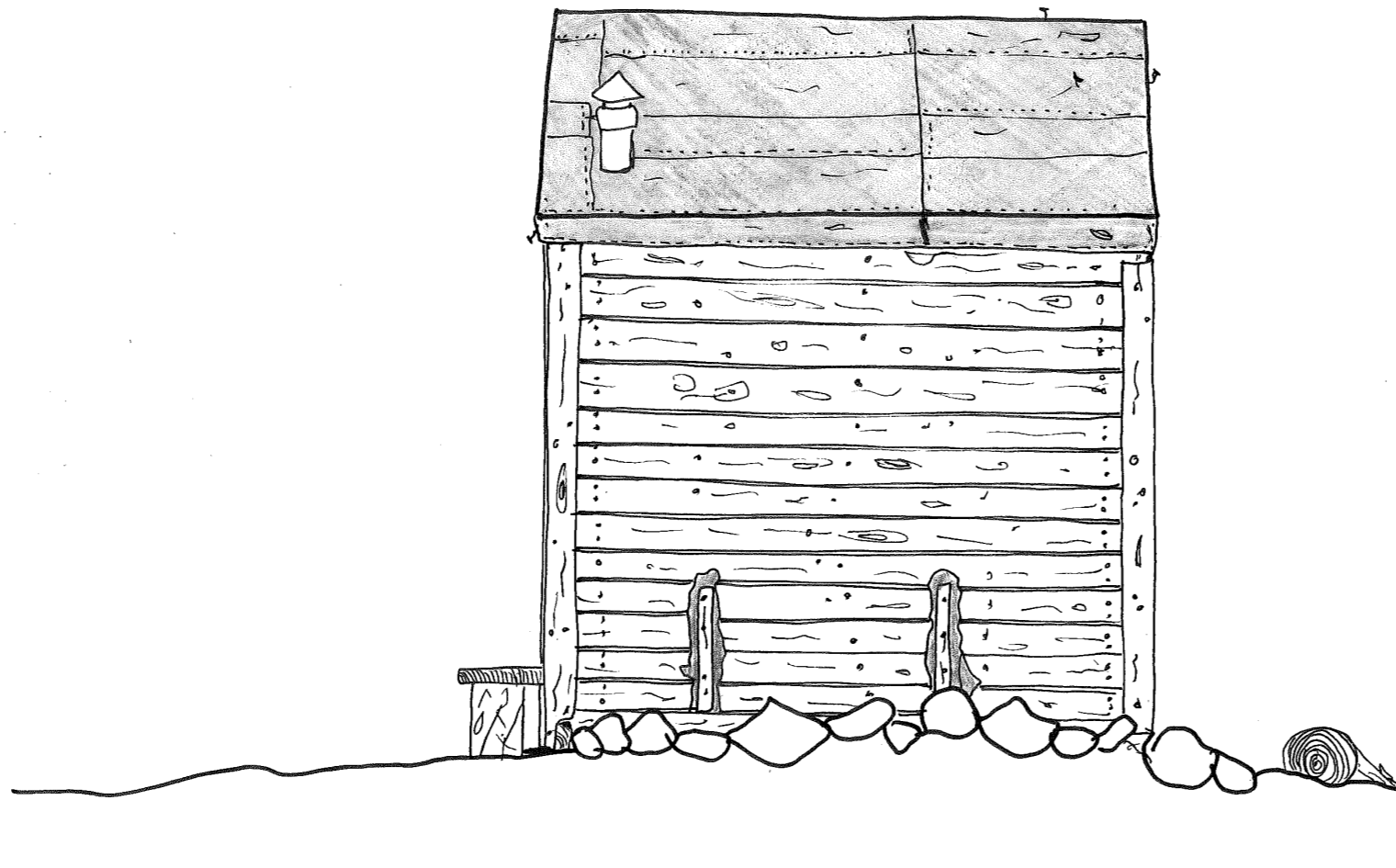
1:20

Isbjørnhevn
Fasade mot vest

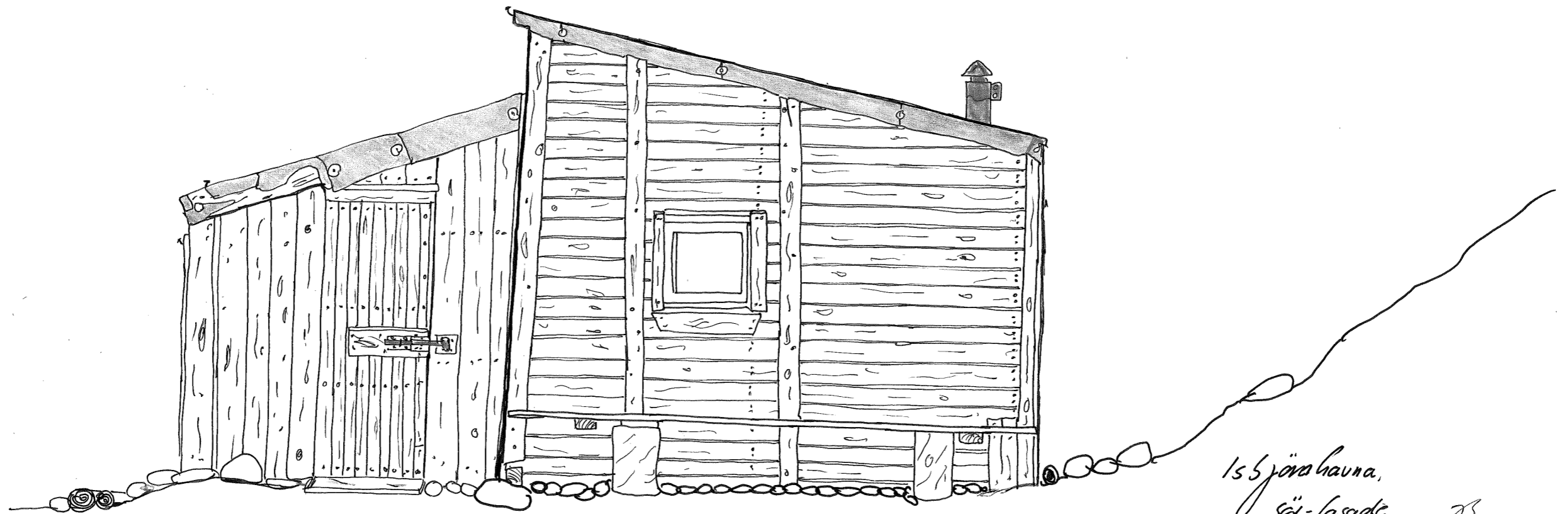
1:20

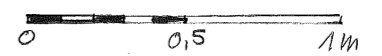
156 Jörn havna,
11-1-20 öst-fasade

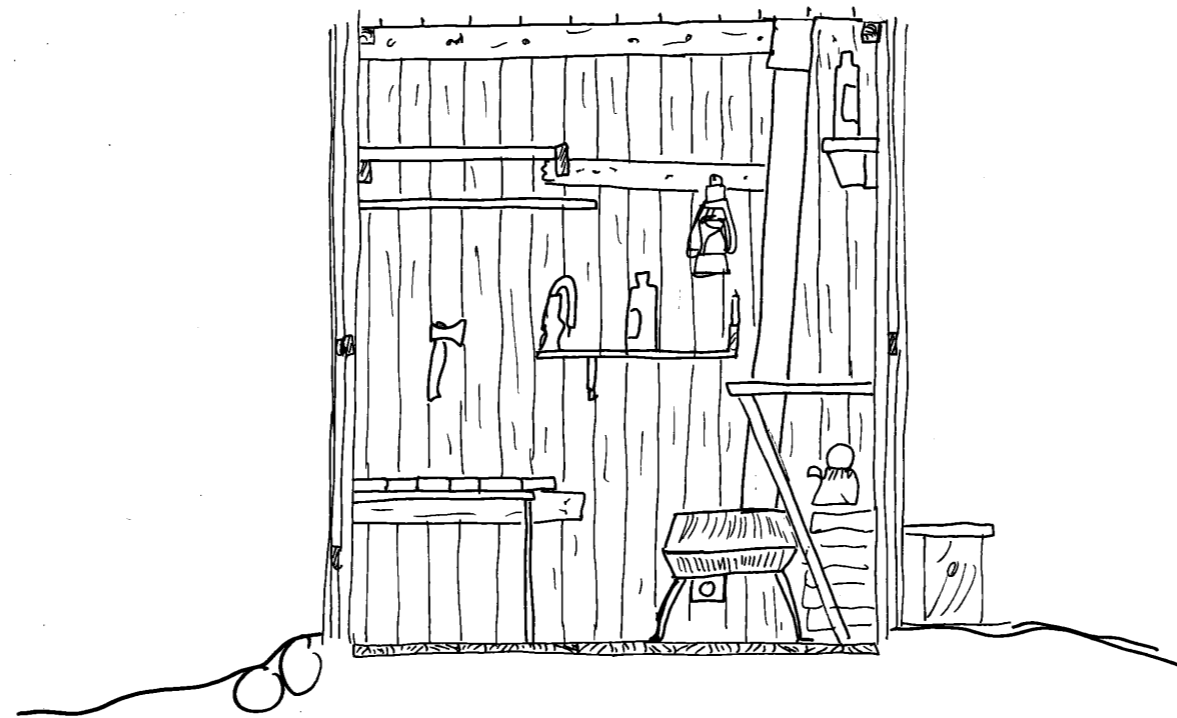
0 0,5 1m

12/07/13 JB

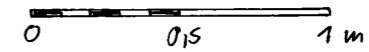
155 järvihanna,
sai-fasade JS 12/07/13
11:20

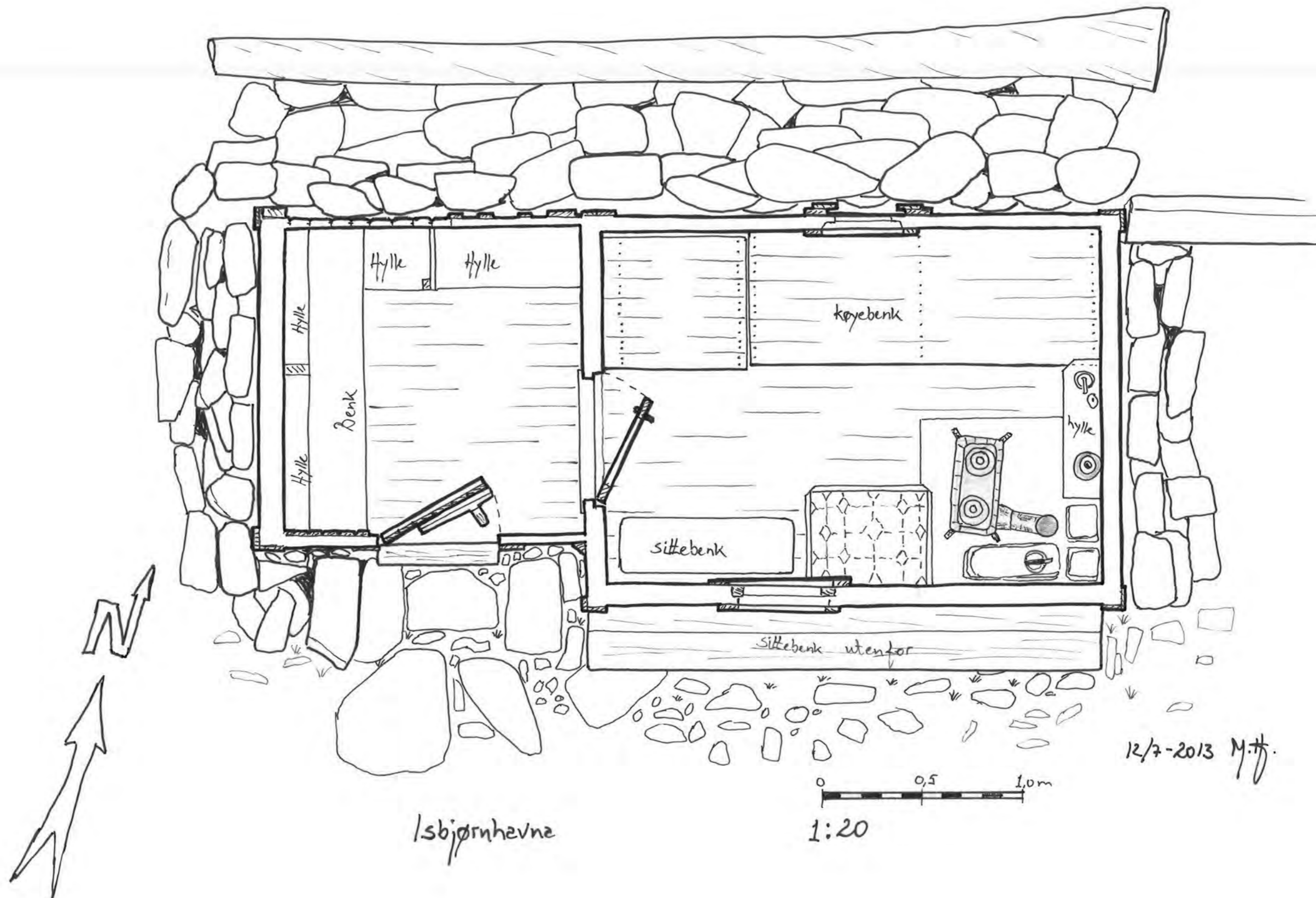

Suitt lssjön hanna.
vejen mot öst
17 1:20

P 12/07/13

12/7-2013 M.H.

Isbjørnhevna

0 0,5 1,0m
1:20

Hyttevika

Hyttevika

Fangsthytta Hyttevika skal være satt opp som hovedstasjon i 1907 av en ekspedisjon utsendt av Claus Andersen, Tromsø. Det var mange overvintringer her før den andre verdenskrig, men også etter krigen har hytta huset overvintringsekspedisjoner. Hyttevika ble brukt til isbjørnfangst så sent som i 1970-71 da Fredrik Rubach og Odd Ivar Ruud overvintret, men det er enken og tenåringsmoren Wanny Woldstad som er den mest profilerte brukeren av Hyttevika. Hun overvintret sammen med Anders Sæterdal i perioden 1932 - 1937 (Rossnes, 1993; 41 - 44).

Hyttevika med fangstmennene. Kilde: Rudi, 1961.

Hytta er plassert ca. 60 m innenfor flomålet på en strand innenfor Dunøyene. Bakom huset er det et stort morenebelte hvor det er et yrende liv fra alkekongene hvor tusenvis til stadighet er i lufta og gir muntlige signaler til hverandre. I bukta utenfor ligger skvalpeskjærene som en tanngard som gjør seilingsforholdene vanskelige for andre enn kjentfolk. Det er en idyllisk plass stasjonen er plassert på, så det var synd vi kun hadde vår dag med dokumentasjon på hytta. Til gjengjeld var det en fantastisk flott dag med sol og stille. Under andre forhold er det ikke sikkert vi ville oppfattet området som idyllisk.

Hvilken historie forteller fotografiene/kildene?

De tidligste bildene vi har fra Hyttevika er fra 1920-tallet da Henry Rudi m.fl. fangstet herifra. Det er ikke så mye vi kan se av hytta på deres bilder, men så langt vi kan se er hytta kledd med papp utvendig. På taket ligger papp og never, holdt på plass med lister og stein. I nedre kant av taket er det et kantbord som holder steinene på plass, se bildet til venstre.

Vi ser at Rudi og hans kompanjonger står foran inngangsdøra til hytta i Hyttevika. I bredden er det kun plass til én mann ved siden av døra og ut til kanten av hytta. På bilde fra midten av 1930 tallet, npi 3698, ser vi det samme helt klart.

Bildet NP 3698—Hyttevika i 1930-tallet. Kilde: Norsk Polarinstittutt.

På fotografiet fra Wanny's bok hvor de står 7 personer utenfor hytta, etter nettopp å ha ankommet med et fartøy, ser vi dessuten at hytta har et tilbygg, som i dag er borte., se bildet til høyre.

NP 1925 er tatt av Anders Orvin i 1936, og viser hele tilbygget. Roald Kvammen forteller at dette tilbygget ikke var til stede da han overvintret på Hyttevika 1947 - 48.

Fotografiet viser også hvordan man har stablet stein rundt huset, og lagt torv utenpå steinene igjen. På fo-

toet ser vi videre at det ligger mange store steiner på taket, og at det er lagt ekstra steiner, som er kasset inne rundt skorsteinen.

Hyttevika med Wanny Woldstad oi godt selskap foran hytten. Kilde: Woldstad, 1956.

NP 001925—Hyttevika i 1936, bildet er tatt av Anders Orvin. Kilde: Norsk Polarinstittutt.

Roald Kvammen, som overvintret i Hyttevika i 1947 - 48, skriver i et brev til oss datert 16.08.2013: *"Han (Henry Rudi, som Kvammen møtte på båten fra Tromsø til Svalbard) bemerket at været i Hyttevika var det tøfeste han hadde vært utsatt for. Derfor alle steinene på taket? Kastevindene fra fjellene kunne være forferdelige. Hytta pustet som en belg. Det smalt i ørene etter som stormene og orkanene feide lufta vekk over taket. Tak og vegger beveget seg etter lufttrykket. Det ble et overtrykk inne hver gang stormkastene feide over taket.*

Wanny Woldstad og fangstmennene hennes i Hyttevika. T.h. F. Sæterdal som overvintret med henne. Kilde: Woldstad, 1956.

Det neste fotografiet vi har tilgjengelig er fra 1969 - 70, og viser at fangsthytta har fått et tilbygg i nordlig retning. Kvammen skriver også i brevet datert 2013 at *"... må denne delen av hytta vært påbygd etter 1948"*. Her er det mulig at nyere opplysninger har forvirret Kvammens minne noe, for i boka fra hans overvintring, skrevet av Håland, skriver han: *"Det er ingen liten residens til fangsthytte å være. Om lag åtte meter lang og tre meter brei. Inngangsdøren er midt på den ene langveggen, som i de gamle jærhus. Man kommer inn i en gang. Denne blir gjerne brukt til proviantrom og lager. Her står kasser og tønner. På veggene skap og hyller. Til venstre fører en dør inn til et større rom. Også lager og altnuligrom. Til høyre er døren inn til selve oppholdsrommet, stua om man vil. Der er køyer, bord og benker. Og en stor vedkomfyr."* (Håland 1976;46). På skissen Kvammen laget i 2013 har han også skrevet at

det var verktøy og diverse i dette rommet, men at det ikke var seng der i 1948. Konklusjonen vår er derfor at forlengelsen av hytta i nordlig ende har kommet til mellom 1936 og 1947.

På bildene både da Rudi overvintret på 1920-tallet og da Woldstad overvintret på 1930-tallet ser vi at det er perlestaffpanel også på langveggen med vindu. Vi ser også at det ikke var vindu eller dør på noen av kortveggene.

På flere fotografier ser vi at det er 3 stk. 2-delte vinduer, som står tett i tett, ned mot sjøen.

Hyttevika i 1970-tallet. Kilde: Maxwell & Ruud, 1978.

Generelt om hytta

Hytta står på bakken, og det er både stein og jord oppetter veggene. Det er spesielt på baksiden av hytta at det ligger mye jord oppetter veggene, og treverket her er svært fuktig og delvis råttent. Det har gjort at innklimaet er ubehagelig pga. sopp og mugglukt. Råten og jordpresset har trolig også forårsaket at hytta heller ganske kraftig mot sjøen.

Hovedstasjonen på Hyttevika er en lang hytta, som måler ca 11 meter i lengderetning. Den er inndelt i 3 rom.

Som Kvammen har forklart er hoveddøra midt på langveggen, og man kommer inn i en gang/lagerrom. Gangen er 2,6 x 2,8 m innvendig, og det finnes et par hyller og en tidligere kjøkkenbenk med 4 skuffer og en dør i rommet. To av skuffene mangler og døra er erstattet med en kryssfinerplate. Hoveddøra, som er plassert slik at man kommer inn midt i rommets lengderetning, har en lang skyteluke. Slik har det tydeligvis alltid vært, for det kan vi se på fotografiet hvor Henry Rudi & co står også.

Fra gangen kan vi gå til høyre, dvs sydover, gjennom en gammel fyllingsdør. Når man ser døra skjønner man at her er det skeivheter i bygget, eller i alle fall i døra. På andre siden av døra finner vi oppholdsrom/soverom. Selve rommet er ca 5,4 meter langt, og oppholdsrommet og soverommet er adskilt med en kvart vegg. Dvs at det er en liten del av en vegg ved køyeenden innerst i rommet. Roald Kvammen forteller at det er han som satte opp denne vegg i sin tid. Det blei en grei avgrensning og skille mellom køye og kjøkkenet i oppholdsrommet. I dag er det et vindu i kortveggen i syd, og et vindu ned mot sjøen i vestveggen. I Kvammens tid på hytta, 1947 - 48 var det ytterligere ett vindu i langveggen vekk fra sjøen, øst.

Wanny Woldstad skriver i boka si: *Eneboligen består bare av et lavt hus, ca åtte meter langt og tre meter bredt, og såpass høyt under taket at jeg har god plass til å rette mine 157 cm i full høyde, mens en velvoksen mann må rett seg med forsiktighet hvis han er redd for skallen. Huset er delt i ro noenlunde like store rom. Det ene benyttes gjerne til soverom, spisestue, kjøkken og salong. På forsiden ut mot det endeløse hav er et stort vindu, tre ruter i bredden og to i høyden, og på den motsatte vegg er en rute anbragt. Det andre rommet har ingen vinduer, men det har to skytterluker, en i vegg og en i døra"* (Woldstad, 1956;14).

Det betyr at vinduet som nå står i kortveggen har kommet til mellom 1937 og 1947. Det virker som om det har vært en oppgradering av hytta i perioden mellom Woldstad og Kvammen, i og med at tilbygget har kommet til i nordenden av huset også i denne perioden.

.Det merkelige er at Woldstad ikke nevner tilbygget, som fotografiene viser vekk fra sjøen, i det hele tatt. Vi reagerer derimot på at hun beskriver de to rommene hytta bestod av som omtrent like store. Inklusive tilbygget vekk fra sjøen vil nok gangen/lageret ha blitt noenlunde like stort som oppholdsrommet, men ikke uten dette. Med fjerningen av det eldre tilbygget forsvant også skyteluka som Wanny nevner, med mindre skyteluka var i nordveggen der det nå er laget en døråpning inn til neste rom.

Åpningen fra gangen og inn i bislaget i nord er kun 119 cm høy. I denne åpningen er det ikke satt inn en dør. Det "nye rommet" er 2,9 m langt og like bredt som hytta for øvrig, nemlig 2,8 m. Dette rommet har køyer på veggen ned mot sjøen, to over hverandre, og er ellers bare et lagerrom.

Utvendig er hytta kledd fullstendig med papp, som holdes på plass med bord. En ca. 60 cm bred og 40 – 50 cm høy steinkrans ligger inntil hytteveggene, med unntak av østveggen. Her ligger en stor jordvoll inntil hytteveggen, og som nevnt er denne lite gunstig for treverket sin del. Steinene i muren og rundt hytta er lyse og harde.

Bildet av hytten som er gjengitt i Wanny Woldstads bok. Kilde: Woldstad, 1956.

Byggemetoden i huset

I gangen er det mulig å se hvordan konstruksjonen er satt sammen, i motsetning til inne i oppholdsrommet. Det ligger en bunnsvill, som er hele 170 m/m bred, mens høyden fikk vi ikke målt. I hjørnene i rommet og

jevnt fordelt mellom disse er reist stendere av 80 x 80 m/m boks, hvorpå toppavillen, som har dimensjonen 50 x 70 m/m, som stenderne, ligger. Svillene er satt sammen til såkalte grimer, og det er grunn til å tro at stenderne er tappet inn i svillene. I hver ende av rommet er det en bete og et sett taksperr. Sperrene er tappet sammen i toppen.

Ovenpå sperrene hviler en mønesås, og midt mellom mønesåsen og toppsvillen er nok en ås tappet inn i sperrene. Takbordene, som er 20 x 150 m/m, er lagt slik at de ligger korteste vei slik åstak gjerne gjør. Det ser ikke ut til at takbordene er pløyde, men ligger kant i kant.

Kun ett sted har vi kontroll på kledningens dimensjon, og det er i skilleveggen mellom gangen og bislaget mot nord. Her er det laget en åpning i det som tidligere har vært en yttervegg, og denne er bygd opp av 22 x 165 m/m pløyde bord. Det er grunn til å tru at hele hytta har vært kledd med denne type bord.

Tilbygget i nord er bygd på samme vis som det vi ser i gangen, men gjerne med litt andre dimensjoner. Her er det ikke kledd på innsidene av stenderne, så vi kan se at det er lagt inn enkelte skråbånd.

Oppholdsrommet

Himlinga i oppholdsrommet ligger på innsida av takbjelkene med unntak av hvor kvartveggen står, dvs ved fotenden av køyene. Her er indre del av bjelken synlig. Himlinga er kledd med perlestaffpanel, og det samme er skilleveggen mot gangen. På bildene fra Rudi og Woldstad kan vi se at i alle fall to vegger har vært kledd med perlestaffpanel. Det er bare ikke godt å få innredningen til å passe med dagens inndeling i rommet. Himlingspanelene ligger i lengderetning av hytta, og er skjøtt mange på ett sted. I hytta for øvrig er taket bygd opp med et sperr i hver ende av rommet og med åser imellom disse. For å kunne spikre panelen i himlinga slik det er gjort må det enten være flere taksperrer, eller spikerslag.

I dag er de andre tre veggene i oppholdsrommet kledd med kantede bord, som til dels er svært grove. Det ser ut som om en del av bordene i sør og vestveggen, som har målene 35 x 120 – 150 m/m kommer rett fra oppgangssaga. Veggen som vender fra sjøen derimot har nyere høvlede bord. I øverste del av østveggen (gavlveggen) finner vi rester av grå papp på veggen, og enkelte småbiter rundt pappspiker på langveggen mot sjøen finner vi også. Det tyder altså på at begge disse veggene har vært helt kledd inn i papp i sin tid. Et foto fra 1970, hvor Odd Ivar Ruud ligger i køya som da er plassert på gavlveggen, viser at hele veggen er kledd med papp/papir. Under køya ser vi en hel rull av tilsvarende papir. Fotografiet viser også en helt annen innredningsløsning enn vi ser i dag.

I sørenden av oppholdsrommet finner vi nå to brede og grovt tillagede køyer over hverandre. Utover køyene står det kun et par krakker/benker i denne delen av hytta.

I fotenden av køyene har vi nå kvartveggen som en avgrensning inn til kjøkkendelen. Her står nå en benk med hyller under benkeplata. Like åpen har ikke hyllene vært tidligere kan vi se, og det finnes også rester som viser at det har vært skuffer under benkeplata tidligere. På hyllene står det rikelig med kokekar og kjøkkenutstyr. Over benken er det hyller på veggene med øser, krydderier etc.

Videre mot nord i rommet er golvet beslått med blikkplater, som viser at det har stått en stor ovn, men hvor det nå står en liten ovn samt vedkasse og hoggestabbe.

Under vinduet mot sjøen finnes et lite bord 82 cm over golvet. Bordet har målene 65 x 120 cm. En kontorstol, en kubbestol og en hoggestabbe står inntil/rundt bordet.

Konstruksjonen i oppholdsrommet er det ikke så godt å si noe om da det hele er godt innkledd i bord og paneler. Midt i taket ser vi en mønesås, som ikke går fra ende til annen, men er skjøtt butt i butt omtrent midt i rommet. Det gjør at taket henger en del ned her. Golvbordene ligger stort sett på tvers av rommet, men mot langveggene er det lagt inn felt hvor bordene går langs etter rommet. Sannsynligvis er dette reparasjoner.

Gangen

Gangen er som tidligere nevnt 2,6 x 2,8 m.

Skilleveggen mellom gangen og oppholdsrommet består av 20 x 150 m/m pløyde bord i tillegg til perlestaffpanelen som vi så inne i oppholdsrommet.

Golvborda ligger kant i kant og har en bredde på 120 m/m. Tykkelsen er ca. 1" (25 m/m). I gangen er som nevnt bunnsvillen rått, og det er tidligere gjort en utskifting av stenderne i det dårlige området. De nye stenderne har sugd til seg en del vann, og vil råtne i bunnen innen lenge.

Hyttevika i 1970-tallet. Kilde: Maxwell & Ruud, 1978.

Bislaget mot nord

Bislaget er et rom som er 2,9 m langt og 2,8 m bredt. Her står en del ting på lager, det finnes noen hyller og et par køyer over hverandre. Når man kommer fra gangen og inn i bislaget så merker man at golvet ligger noe lavere, 9 cm, enn i resten av huset. På skilleveggen mot gangen er det papp og lister, noe som viser at denne veggen har vært en yttervegg, eller er et skille mellom oppvarmet og ikke oppvarmet rom.

Konstruksjonen i rommet er noe enklere enn hva tilfel-

let har vært i gangen, og sannsynligvis i hele det gamle huset. Kledningen på langveggene i bislaget er av liggende kledning, mens den er av stående i gavlveggen. I gavlveggen finnes det nok en inngangsdør. I denne er det ingen skyteluke.

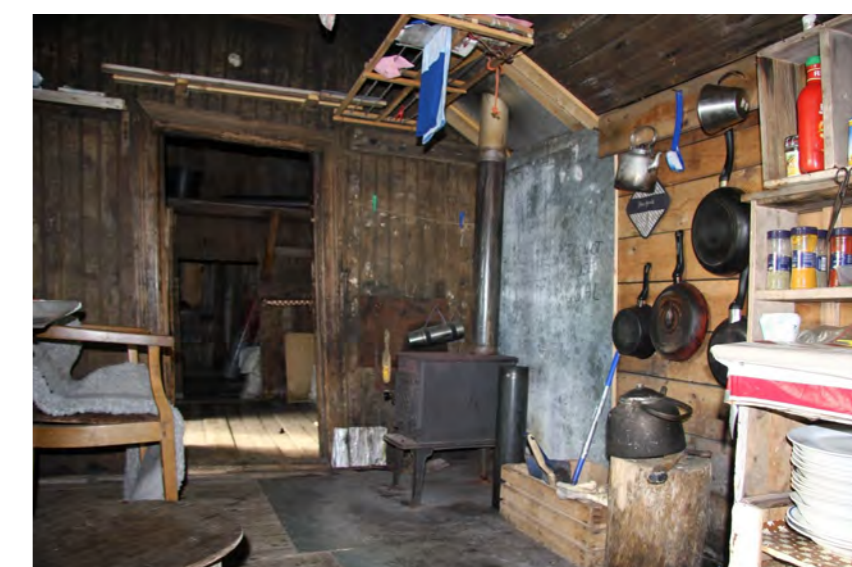
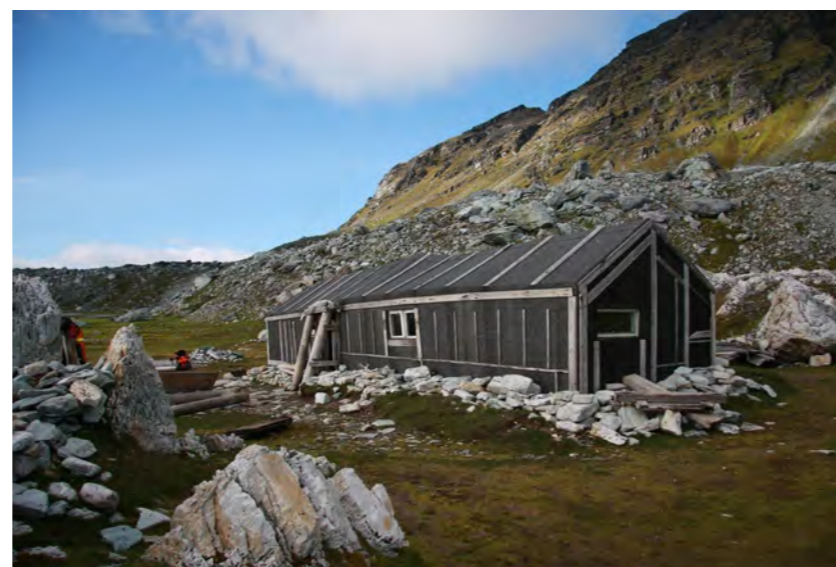
Bildet NP 003153 Et bilde med en ukjent datering Kilde: Norsk Polarinstitutt.

Bideliste

- IMG 9175 Fasadehjørnet nord-vest
- IMG 9176 som bildet før
- IMG 9177 vest-fasaden med inngangen
- IMG 9178 inngangen med vestvinduet i stuen
- IMG 9179 sør-fasaden
- IMG 9180 inngangen og fasaden av bislaget mot nord
- IMG 9183 fasadehjørnet vest og sør
- IMG 9184 som bildet før, litt annet vinkel
- IMG 9185 sør-fasaden
- IMG 9186 fasadehjørnet sør-øst
- IMG 9188 øst-fasaden med havet i bakgrunnen
- IMG 9190 fasadene øst og nord
- IMG 9191 nord-fasaden
- IMG 9192 som bildet før, større avstand
- IMG 9193 nord- og vest fasaden
- IMG 9194 hytten sett fra strandkanten
- IMG 9195 som bildet før, større avstand

- IMG 9197 vinduet i vest-fasaden
- IMG 9198 vinduet i sør-fasaden
- IMG 9199 øst-fasaden er buet inn pga. jordvullen
- IMG 9200 ovns gjennomføring gjennom taket
- IMG 9201 nord-fasaden
- IMG 9202 inngangen i vest-fasaden
- IMG 9203 hyttens gode stue, kjøkkenbenken ved øst-fasaden og vinduet i sør-fasaden
- IMG 9203 som bildet før, bordet under vest-vinduet er synlige
- IMG 9205 hyttens interiør sett fra sør
- IMG 9206 stuens inngangsdør med ovn
- IMG 9207 kjøkkenbenken
- IMG 9208 taket innvendig
- IMG 9209 som bildet før
- IMG 9210 stuens dørkarmen sett innvendig
- IMG 9211 gammelt garderobe-knagg
- IMG 9212 vest-vinduet innvendig med bordet og ut sikten
- IMG 9213 forrommet sett mot nord-øst
- IMG 9214 forrommet sett til sør-øst
- IMG 9216 stuen dør sett fra forrommet
- IMG 9217 som bildet før
- IMG 9219 bislagets før møt nord, sett innefra
- IMG 9220 bislaget sett mot sør
- IMG 9221 køyesenger
- IMG 9222 bislaget innvendig; lagerplass
- IMG 9223 som bildet før
- IMG 9224 never-lageret
- IMG 9225 bislaget som lagerrom
- IMG 9226 taket av bislaget innvendig
- IMG 9227 enkelt innredningen i bislaget
- IMG 9228 som bildet før
- IMG 9229 enkelte konstruksjoner
- IMG 9230 i stuen igjen
- IMG 9231 huggestativ i stuen
- IMG 9232 gammelt avis-papir som isolerings-material
- IMG 9233 moderne tilføringer
- IMG 9234 terrenget med hyttens vest-fasade
- IMG 9235 som bildet før, men sett fra sør-vest
- IMG 9236 hytten sett fra sør
- IMG 9237 sett fra sør-øst
- IMG 9238 som bildet før, bruk av zoom
- IMG 9239 hytten og havet

- IMG 9240 hyttens naturhavn gir le mot sør-vest
- IMG 9241 kveldslyset; øst- og nord-fasaden
- IMG 9243 nord-fasaden
- IMG 9243 med blikk mot sør og fjellene i bakgrunnen
- IMG 9246 konstruksjonsdetaljer innvendig, her i bislaget
- IMG 9247 taket i bislaget
- IMG 9248 som bildet før
- IMG 9249 panelbord, nærbilde
- IMG 9250 mønebjelken
- IMG 9251 stuen
- IMG 9252 veggen i stuen, øst-fasade
- IMG 9253 som bildet før
- IMG 9254 som bildet før
- IMG 9255 Morten Hesthammer sitter ved bordet
- IMG 9256 enkle møbler
- IMG 9257 stuens tak
- IMG 9259 som bildet før
- IMG 9260 oppvask-stativ

Båten som er tatt på land for vinteren; i bakgrunnen hytten. Kilde: Woldstad, 1956.

Bilder i leserekkefølge:

- IMG 9183: vest-og sør-fasaden
- IMG 9186: sør -og øst-fasaden
- IMG 9240: sett fra nord-øst
- IMG 9204: stuen sett mot sør
- IMG 9206: stuen sett mot nord
- IMG 9230: kjøkkenhjørnet

Bilder i leserekkefølge:

IMG 9212: bordet under vest-vinduet

IMG 9216: stuens dør sett fra forrommet

IMG 9258: taket i stuen

IMG 9215: forrommet sett fra inngangsdøren

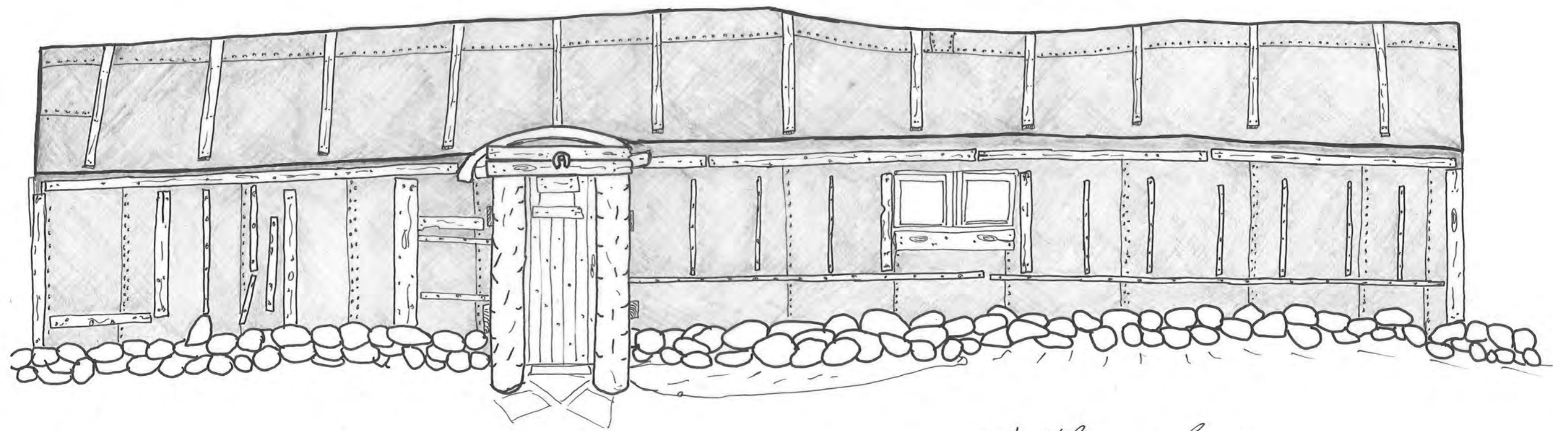
IMG 9200: ovnsrør gjennom taket

IMG 9199: øst-fasaden og jordvollen

IMG 9201: nord-fasaden

IMG 9239: hytten sett fra øst, havet i bakgrunnen

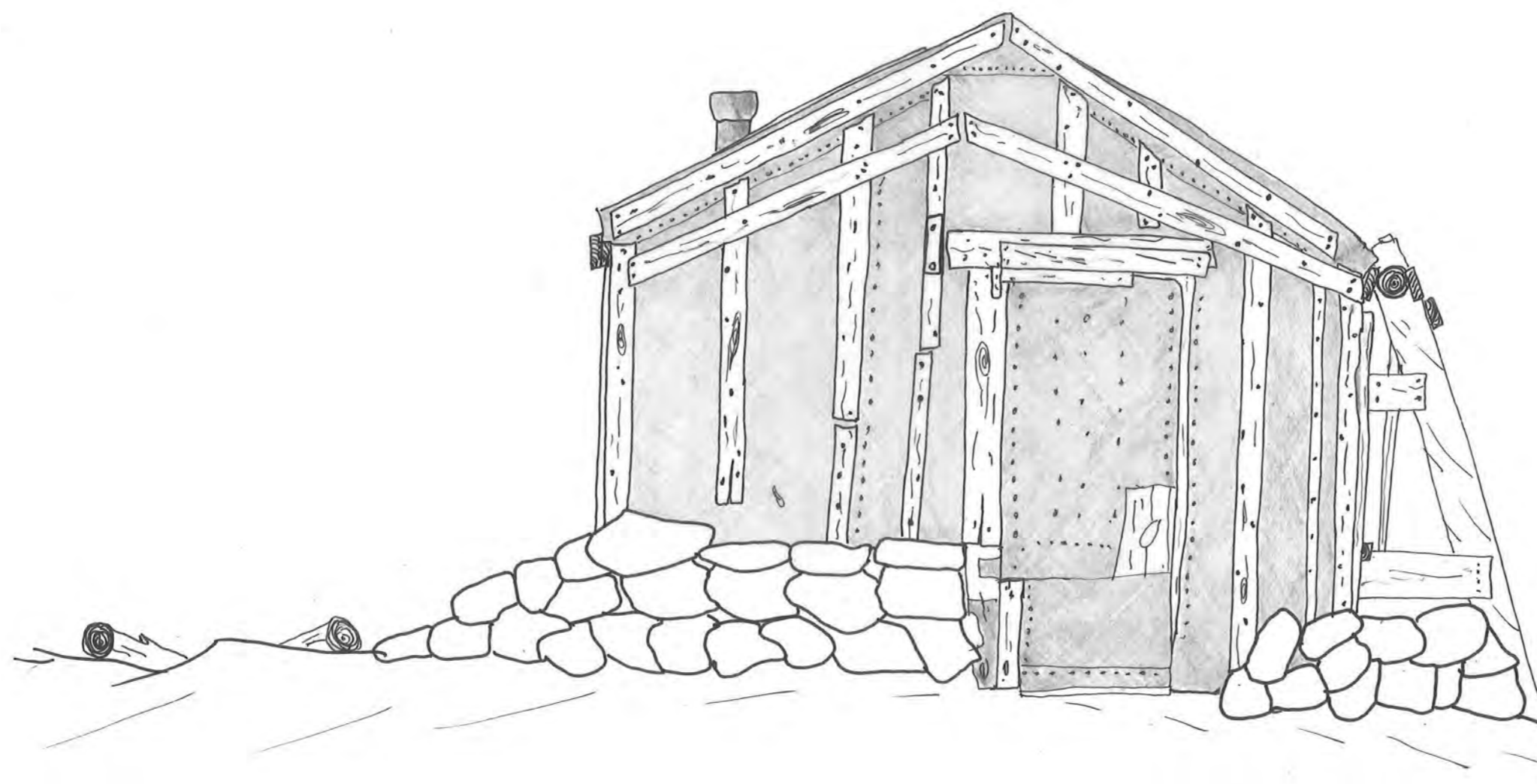

Hytte-Viha, vest-fasade.

M 1:30

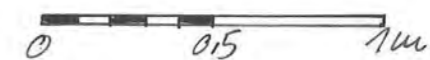
0 0.5 1m

13/07/13 *B*

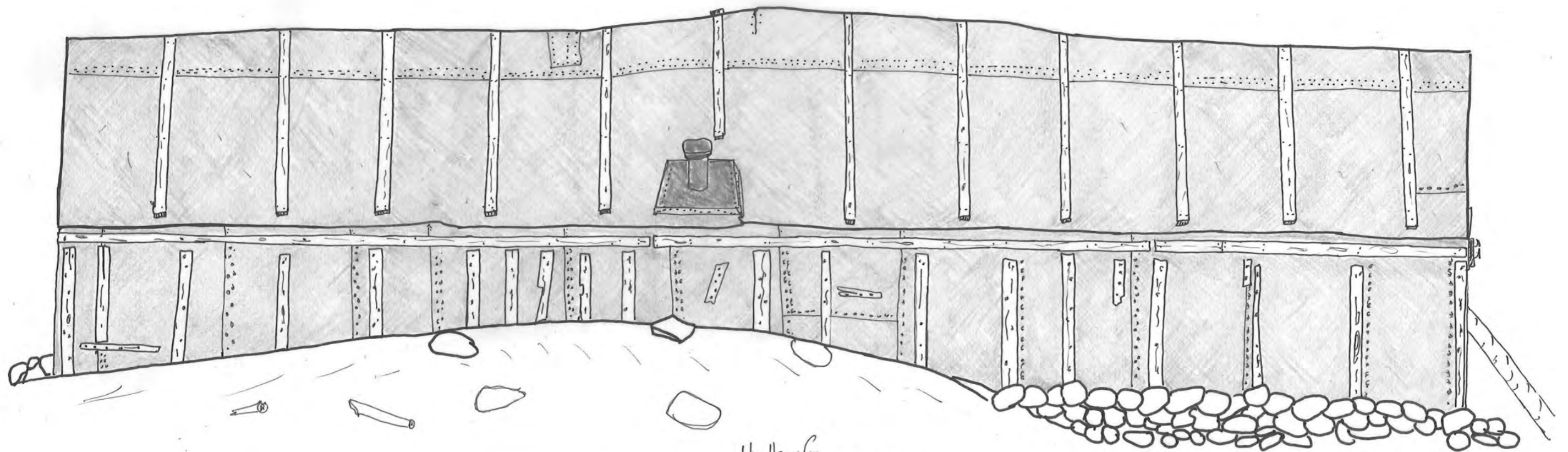

*Hy Hevika,
Nord-Fassade*

M 1:20

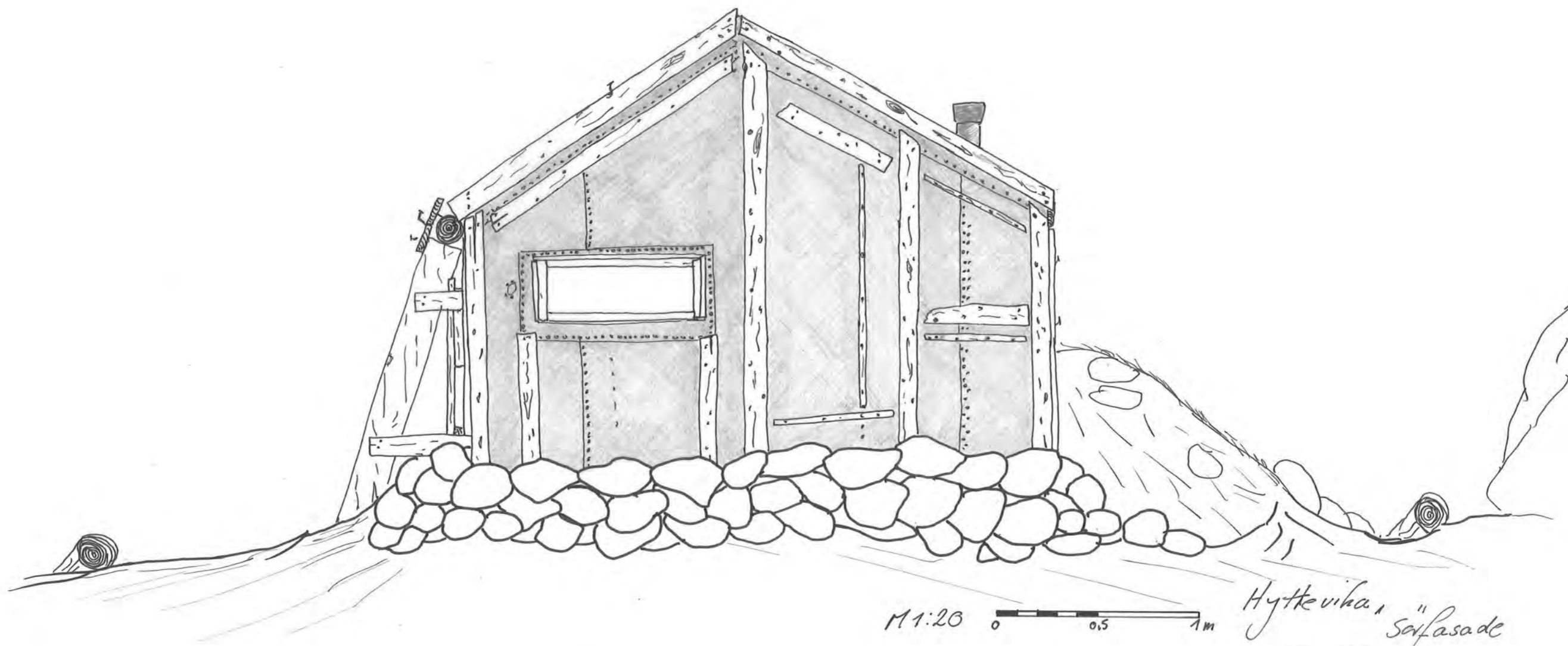
13/07/13
[Signature]

Hyttevikka, öst-fasade

M 1:30 0 0,5 1m

JS 15/07/13

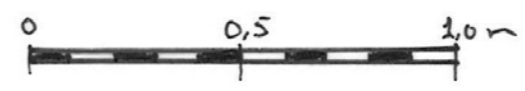

M1:20 0 0.5 1m

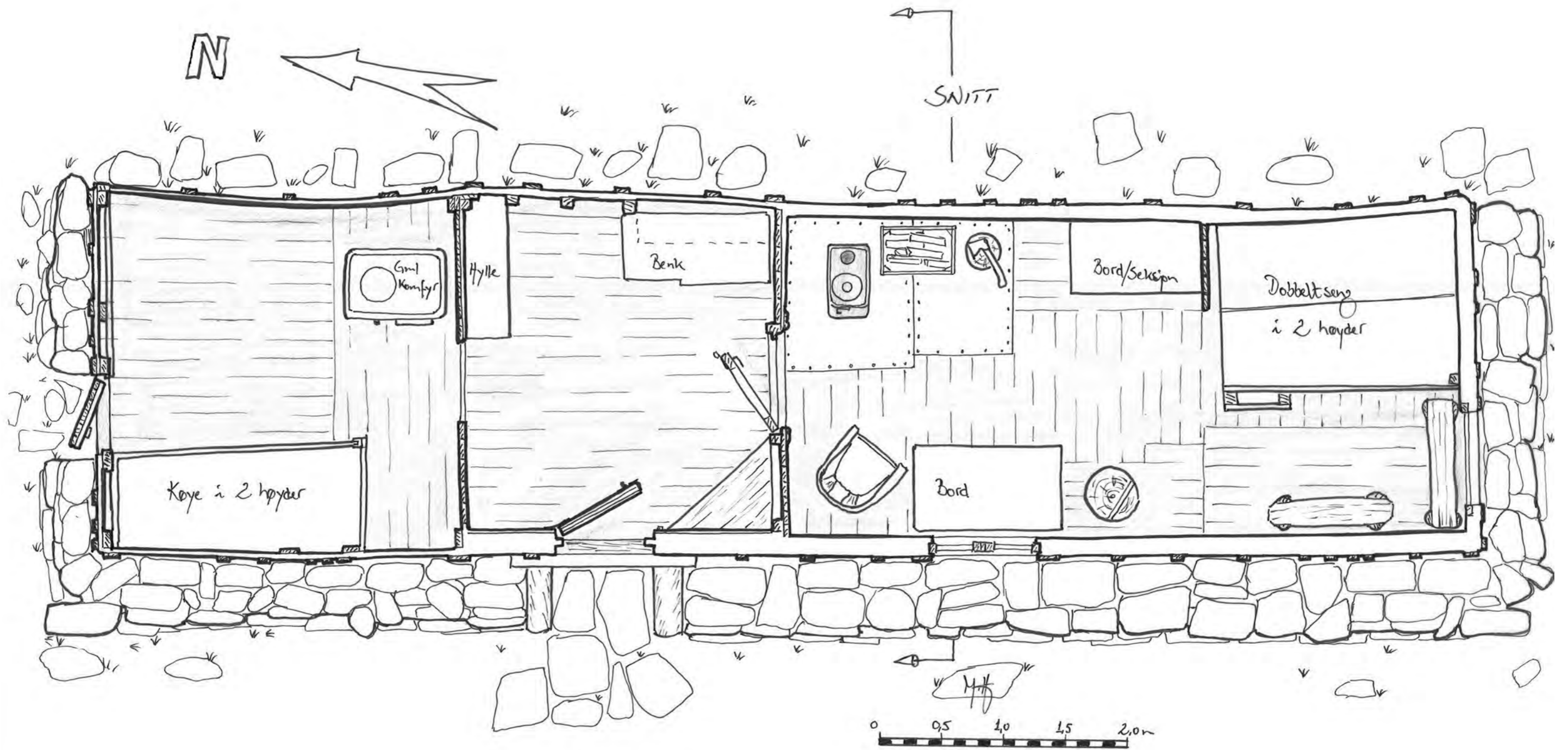
Hyttevika, "Solfasade"
13/07 JB

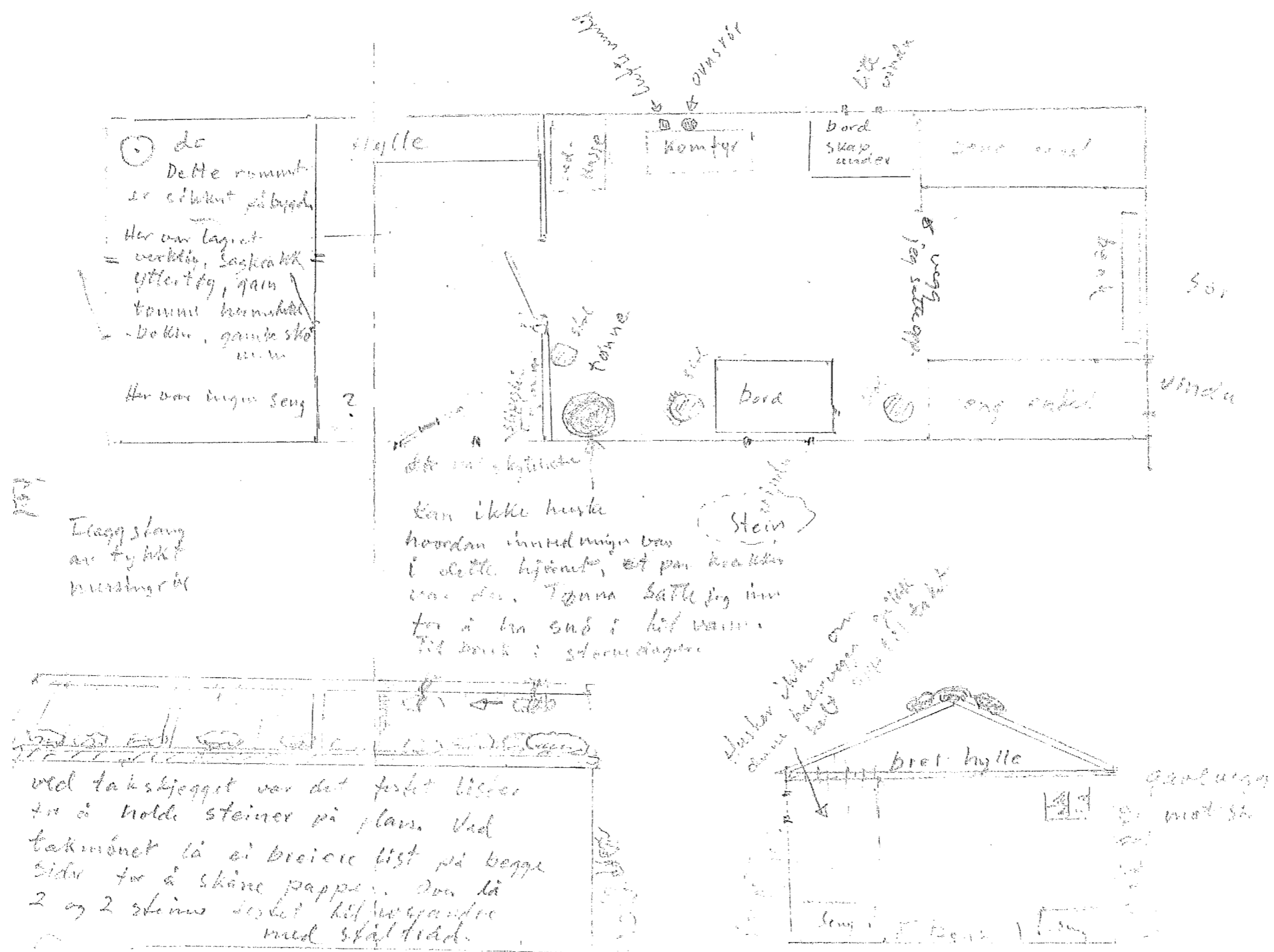
13/7-2013 M.H.

Hyttevika
Snitt i oppholdsrom, sett mot nord

Hyttevika 13/7-2013

Morten Hesthammer har kontaktet Roald Kvammen, som har overvintret på Hyttevika i vinteren 1948-1949. Fangstmannen Roald Kvammen har skissert, etter hukommelsen, interiøret av Hyttevika. Vi takker Roald Kvammen for samarbeidet og tillatelsen å gjengi hans skisser og notater i denne rapport.

Sandnes 16.8 2013

Monten Hesthammer

Prøver her å beskrive hvordan jeg husker fangsthytta i Hyttevika.

Det er nå 66 år siden jeg i 1847 begynte på overvintringen, så hukommelsen min er kanskje ikke helt å stole på.

Prøver først å svare på de 5 spørsmålene du stiller i brevet.

- 1 Det var et lite vindu i bakre langvegg rett ovenfor bordet med skap under. Vinduet bestod av ei enkel rute med karm.
- 2 Køyene var enkle køyer i en etage slik som skissen viser. Kan ikke huske om køyene stod helt inntil gavlveggen.
- 3 Det var bare ei skyteluke. Den var i inngangsdøra.
- 4 Tilbygget i NO-hjørne var ikke der i 1947/48.
- 5 Satte opp en halvvegg inntil østveggen ved nordenden av senga. Det var den senga jeg brukte.

Etter som jeg kan huske, så kan det ikke ha vært store forandringer ang. størrelsen av selve "stua" til høyre for midtgangen. Rommet til venstre kan jeg ikke huske nøyaktig størrelse på, men det var ikke lite. Etter foto jeg har sett, må denne delen av hytta vært påbygd etter 1948.

Henry Rudi overvintret i Hyttevika 1938 ? 1948 var skuta jeg kom dra Svalbard med innom fangststasjonen til Rudi på Sydostlandet. Han og kameraten var med samme båt som jeg til Tromsø. Han bemerkte at været i Hyttevika var det tøffeste han hadde vært utsatt for. Derfor alle steinene på taket?

Kastevindene fra fjellene kunne være forferdelige. Hytta pustet som en belg. Det smalt i ørene etter som stormene og orkanene feide lufta vekk over taket. Tak og vegger hevet seg etter lufttrykket. Det ble et overtrykk inne hver gang stormkastene feide over taket. (samme som skjer for å få fly til å lette)

Helsen Pauld

Merker etter steinmuren

Kopi av et foto tatt etter 1948

Her er taket i søne enden nytt,

Vet ikke hvem som står foran hytta.

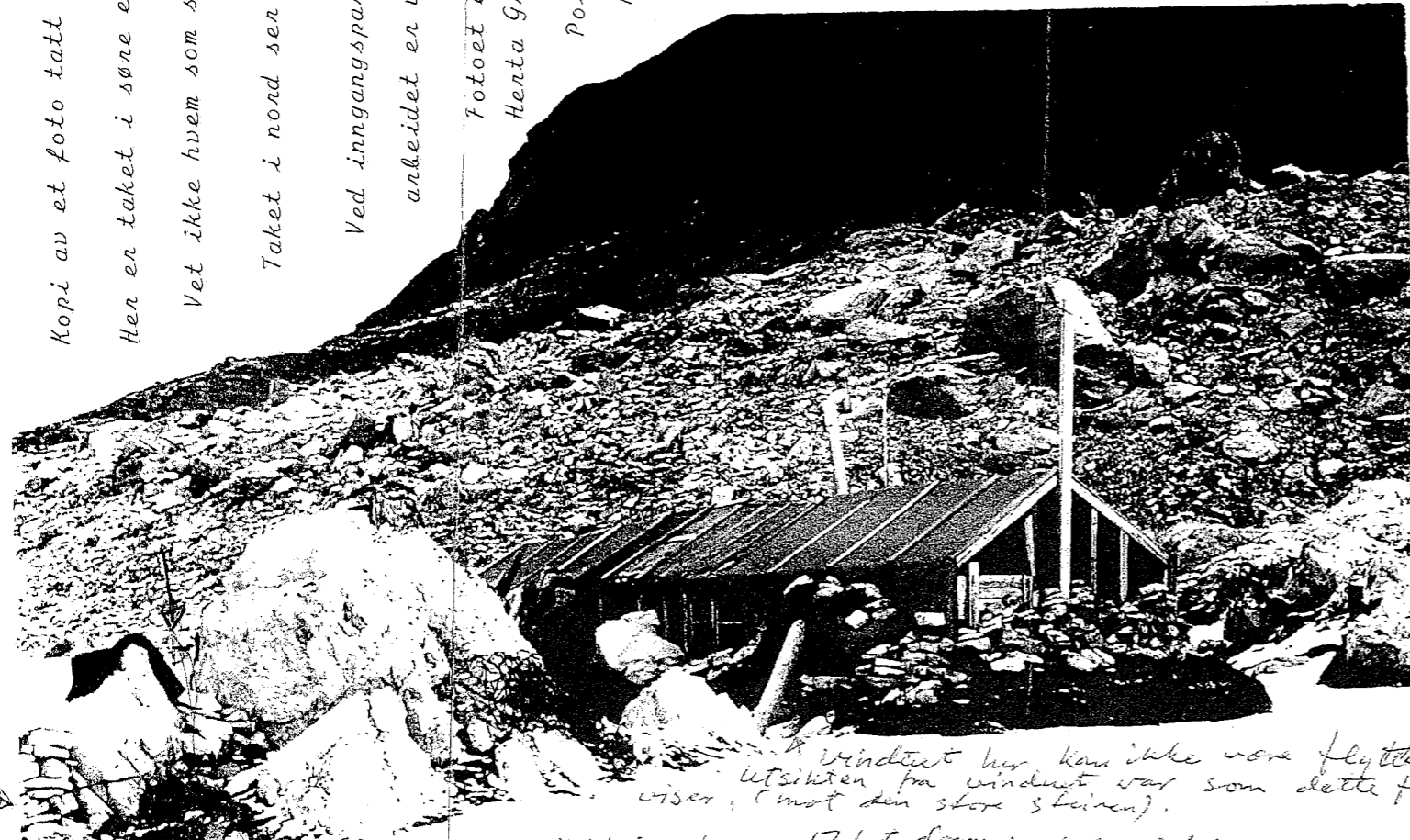
Taket i nord ser også nytt ut.

Ved inngangspartiet ser det ut som arbeidet er uferdig.

Fotoet er tatt av

Henta Grøndal 1968 -69 ?

Polakkene på 70-tallet
har sikkert forandret
mye i hytta.

Vindtuet har kanskje vært flyttet mye
utsikten fra vinduet var som dette foto
viser (mot den store steinen).

et beskyttelse for en 17 fot dør med en dufekt motor.
minnen minnte jeg opp
NØ for hytta mellom noen høyligste steiner var plassert ei stor øre.
Det var ikke daet!

Flere notater som fangstmannen Roald Kvammen, som har overvintret 1948-1949 i Hyttevika, har notert. Vi takker Roald Kvammen for samarbeidet og tillatelsen å gjengi hans skisser og notater i denne rapport.

Bamsebu

Alle følgende objekter er plassert i ca. en times gåavstand i det markerte området.

Historie

På sørsiden av Bellsund, der den vakre Recherchefjorden svinger mot øst og går over i Van Keulenfjorden, ligger Ahlstrandodden. Odden er også kalt Kvitfiskneset, et navn med assosiasjoner til kvitfisk (hvithval) og kvitfiskfangst, betegnende for Van Keulenfjordens sørlige munning. Langs nes, strender og bukter på fjordens sørside fram til Bamsebu i Ingebrigtsenbukta og enda et lite stykke lenger inne i fjorden, ligger restene etter kvitfiskfangsten. Denne fangsten ble drevet her på 1930-tallet, og minnene om fangsten er synliggjort gjennom både stedsnavn og fysiske etterlevninger. Samlet kan man snakke om et sammenhengende kulturmiljø tilknyttet kvitfiskfangsten fra Ahlstrandodden i vest til Bamsebu litt lenger inne i Van Keulenfjorden.

Kvitfiskfangst foregikk kun på sommeren. Båtene som ligger hvelvet på stranda, er store. De er lange, høye, brede og tunge, og må virkelig ha krevd sine menn for å ro og håndtere under fangsten. Fangst på hvithval med not er heller ingen enkel affære. Hvithvalen er en småhval som går i flokk og fanges til sjøs. Tre årepar har sørget for å holde båtene på rett kjøll, og en notrulle i hekken har som fangstredskap sørget for å samle hvithvalen i nøtene. Å håndtere en stor og tung båt med en not full av hvithval er ingen spøk.

Hvithvalen er en småhval som om sommeren følger maten (som på Svalbard i hovedsak er polartorsk) inn i fjordene på Svalbard. Hvalen går nesten i stim, og en flokk kan romme et stort antall individer. For fangstfolkene var det spekket og skinnen som var attraktivt. Som i den tidligere storhvalfangsten ble ikke kjøttet tatt vare på. Flokkene av hval ble fanget i nøter som ble tjo-ret fast på land og rodd ut med store og tunge notbåter. Med en gang hvalen var innenfor nøtene, ble disse trukket sammen og rodd tilbake mot land der hvalen ble stukket og/eller skutt.

Innenfor Ahlstrandodden ligger en bukt kalt Fleur de Lyshamna. Navnet har bukta fått etter skipet til prins Henry av Bourbon som drev kartlegging av området på slutten av 1800-tallet. På stranda ligger tre gamle og grå notbåter hvelvet. Båtene tilhørte en gang Ingvald Svendsen fra Tromsø som drev med kvitfiskfangst i fjorden i mellomkrigsårene. Notbåtene må ses i sammen-

heng med Bamsebu lenger inne i fjorden, kvitfiskstasjonen som Svendsen oppførte.

I dag ligger båtene i opplag på stranda. Tidens tann har satt sine spor i skrogene. De er likevel i så god stand at det på mange måter kan synes som om de sover sin tornerosesøvn og venter på å bli vekket til live for å fortsette sitt virke der de slapp for nærmere 80 år siden.

I Fleur de Lyshamna ligger det også to hytter. Den ene tilhører Sysselmannen på Svalbard og ble i 2006 flyttet hit fra Kapp Borthen. Den andre er av ukjent opphav og har vært brukt av russiske geologer.

Bildet NP 036975 Bamsebu i 1946. Bildet er tatt av Anders K. Orvin. Kilde: Norsk Polarinstitutt.

Kjeftausa/Bamsebu og kvitfiskfangsten på Svalbard

Det mest iøynefallende når man nærmer seg Bamsebu fra sjøsiden er et langt, hvitt belte som ligger langs stranda. Dette er ikke snø eller hvite steiner, men rester etter fangsten i form av store mengder hvithvalknokler. Knoklene forteller på sin egen måte om hva som har foregått her på stranda. Stranda er en slakteplass, en hvithvalkirkegård om man vil. Kalkulerte anslag sier at beinrestene stammer fra vel 550 hvaler. Den innholdsrike kvitfiskstranda nedenfor Bamsebu er et

håndgripelig bevis for at sommerfangsten her var en vellykket fangst. Assosiasjonene kan gå til de nå «knokkeltomme» hvalfangststasjonene i fjordene langs Svalbards vestkyst der det flere hundre år før Svendsens tid ble drevet intens fangst på den store grønlandshvalen. Strendene rundt disse stasjonene var også slakteplasser og må en gang ha vært fulle av store hvalknokler.

Ingvald Svendsen fra Tromsø etablerte rundt 1930 fangststasjonen som i dag går under navnet Bamsebu i Ingebrigtsenbukta. Stasjonen ble ene og alene bygd som base for fangst av hvithval, og er Svalbards eneste bevarte kvitfiskstasjon. Om bygningen opprinnelig ble bygd av Svendsen selv er usikkert. Bygningen skal ha tilhørt Northern Exploration Company Ltd. og ble flyttet fra østsiden av Recherchefjorden. Uansett opprinnelig eier og plassering var det Svendsen som oppførte hytten oppfor stranda i bukta og etablerte fangststasjonen der den ligger i dag. Stasjonen består av et bolighus, to mindre uthus, tre båter på stranda samt en del annet utstyr og fangstredskaper for ikke å glemme alle hvithvalbeinene på stranda. Foruten kvitfiskstranda er kanskje bygningen kalt Kjeftausa den mest iøynefallende og eksotiske del av fangststasjonen. Kjeftausa ligger like sørøst for Bamsebu og er en hvelvet robåt med torvvoller rundt. Konstruksjonen ble trolig en gang brukt som proviantlager og jordkjeller, og bygningen forteller sin historie om oppfinnsomhet og gjenbruk.

Kvitfiskstasjonen i Ingebrigtsenbukta er den eneste i sitt slag på Svalbard, og som de eneste i sitt slag er hvithvalbeina og båtene sårbare deler av kulturminnet. Kulturminnet har stor kildeverdi selv om fangsten aldri utviklet seg til noen stor næring på øygruppa. Sporene etter fangsten gjennom hvithvalknoklene på stranda og de bevarte båtene forteller en historie om optimisme og tro på framtida gjennom utnyttelse av Svalbards ressurser.

Hva forteller fotografiene?

De første bildene vi har fått tak i er fra 1936, og er tatt av Matheson og Orvin. Foto NP 003720 viser anlegget fra litt avstand, og vi ser hovedhuset, Skarpsyn og Kjeftausa på sine plasser.

Et stykke nordenfor hytta har man hatt et kjøttstativ, og nært huset på samme side har det ligget en klinkbygd fangstbåt. Nesten nede ved brinken litt sydenfor Kjeftausa ser vi at det står en liten, men høy bu med skråtak. Om det er et toalett kan vi bare tippe på, for vi vet ikke.

Mathesons bilde np 036975 er tatt tettere på anlegget, og vi ser at det står malt Kjæftausa! på denne; bildet er gjengitt på den foran gående side. Hovedhuset ser ganske likt ut den gang som nå, sett fra nord. Vi legger dog merke til at de tre vinduene, to som vender mot sjøen og ett mot nord, har sprosser som gjør at hvert vindu er delt i fire. Kledningsbordene på sjøsiden løper fint i ett, og det er kun taket som er kledd med papp. Listene på taket som holder pappen på plass ligger ganske tett på hverandre.

Foto NP 001954, tatt av Christian Pyk i 1050, viser et hovedhus som er mer slitt enn i 1936. Halve langveggen, den sørligste enden, mot sjøen, er nå kledd med papp, og fangstbåten er borte.

Bilde NP 001954. Kilde: Norsk Polarinstitut.

Neste fotografi er fra 1987, og er tatt av Winfried Dallman. Fotografiene np002120 og np002127 viser at vinduene er byttet ut, slik at de ikke lenger har sprosser men er en stor glassrute, taket er pappet om, og listene ligger ikke lenger så regelmessig som tidligere, og

i tillegg til skorsteinen har det dukket opp nok en skorstein rett vid siden av den gamle. Dagens situasjon er at den gamle skorsteinen er fjernet, og det er den nyere som er tilbake. Denne er betydelig kortere og tykkere enn den gamle.

Bamsebu i 1987, gjengitt på bildet NP 002120., tatt av Winfried Dallman kilde: Norsk Polarinstitut.

En observasjon vi gjør når vi ser de gamle fotografiene og situasjonen i dag er at bakken har kommet høyere opp på veggen. Sannsynligvis er det huset som stille og rolig synker ned i grunnen.

Bamsebu på bildet NP 002127 i 1987. Bildet er tatt av Winfried Dallman. Kilde: Norsk Polarinstitut.

Byggemetoden av huset

Det ligger en bunnsvill på 130 x 130 m/m ovenpå steiner på bakken. Ovenpå svillen ligger en mindre svill som er 40 x 45 m/m, hvorpå stendere er reist. Om disse er tappet inn eller ei vet vi ikke. Det er også kun enkelte steder vi har hatt mulighet til å se konstruksjonen, men alt tyder på at hele huset er bygd på denne måten, også skilleveggene inne i huset. På toppen av stenderne ligger en toppsvill på 48 x 90 m/m. Utvendig er huset kledd med dobbelfalsede kledningsbord. Innvendig er det i kjøkken og oppholdsrommet kledd med liggende faspanel, og i bislaget med glattkantede pløyde bord. Utvendig og innvendig er det til slutt reist bord (26 x 100 – 105 m/m) på samme sted som det er stendere. Disse bordene går ned på bunnsvill og opp på toppsvillen og er festet med gjennomgående bolter. Disse bordene står på hver side av dører og vinduer i gavlveggene, og på langveggene der det er skillevegger.

Taket har en mønesås, og to åser mellom denne og toppsvillen, alle svillene er på 3" (75 m/m) x 6" (150 m/m). I gangen kan vi se at takbordene er 135 m/m brede.

Innvendig

Bislaget

Bamsebu er i utgangspunktet en hytte med 3 rom. I tillegg har man bygd en utetoalett som henger sammen med huset i sørlig ende. Når man går inn hoveddøra kommer man inn i et bislag som er 1,5 m langt. Dette rommet er like bredt som hytta for øvrig, dvs. 3,3 m innvendig. I bislaget finner man hyller og plass til ved, forbruksvarer og lignende. Golvet i gangen ligger 10 – 12 cm lavere enn i de to rommene videre inn i huset.

Kjøkkenet

I kjøkkenet er det et vindu mot sjøen og ett i den motsatte langveggen. En vedovn fra Trolle Brug står i hjørnet mot stua, og treverket er isolert med plater og rockwool rundt ovnen. Under vinduet mot sjøen står en kjøkkenbenk anno 1950 – 1960, med to skapdører,

fire skuffer og en skjærefjøl til å dra ut. En gassovn med to bluss står på en liten benk med hjul, noe som er meget praktisk da den må rulles vekk for at man skal kunne åpne skuffene under benkeplata.

Under vinduet mot landsiden er det et 75 x 90 cm stort kjøkkenbord med furu respatexplate modell 1980-tallet. Bordet har to uttrekkbare plater og kan således forlenges med 60 cm. I veggen mot gangen, ved siden av bordet, har man skjært ut en åpning som er 2 meter høy, og 1,12 m bred. Inn i bislaget har man så stjålet litt plass og laget en uttrekkbar køye i kjøkkenet. Det er selvsagt kledd igjen inne i hullet, slik at køya hører med til den isolerte og varme delen av hytta. Åpningen følger takets vinkel i den øverste delen, og det er her oppe man har utnyttet plassen ved å lage noen hyller.

Himlinga og skilleveggene i kjøkkenet har den gamle 21 x 90 m/m (byggemål) faspanelen synlig. I himlinga stikker det ned noe papp og plast ved en drager, noe som tyder på at både vegger og himling har blitt etterisolert. Siden man ser at det er den gamle panelen som sitter igjen i himlinga tyder det på at man har gjort arbeidet med etterisolering på en nennsom og fin måte.

Sideveggene i kjøkkenet er kledd med nyere stående 16 x 87 m/m (byggemål) faspanel. Ut ifra det vi kan se virker det som om det er foret ut omkring 5 cm for å etterisolere. Også golvet har blitt løftet, og antageligvis er det også isolert her. Bamsebu framstår som en gammel fangsthytte med en blanding av nytt og gammelt interiør. Man har fått en hytte som har tatt vare på mye av det gamle og allikevel fått en komfortabel og god hytte.

Oppholdsrommet/stua

Fra kjøkkenet og inn i stua er døråpningen forhøyet i og med at gulvet har blitt hevet. Rester av øvre dørkarm og et losholt, laget av 2 stk. 20 m/m bord, er nå synlige. Hengslesporene viser at det har stått en dør som svingte til venstre inn i stua, men døra er nå fjernet og anslaget i karmen hogd bord. Å tre inn i stua er som å stige inn i en hytta fra 1970 – 1980-tallet. Alt synlig treverk

er "nytt" i likhet med møblelementet. Veggene er kledd med stående 135 m/m bred (byggemål) møllerstuepanel på alle vegger med unntak av sjøsiden. Den er kledd med 110 m/m bred skyggepanel.

Også himlinga er kledd med skyggepanel, men her er skyggedelen dobbelt så stor som på veggen mot sjøen.

Der kjøkkenet har en vedovn mot skilleveggen til stua har man på motsatt side av veggen installert en kamin som fyres med parafin. En dagtank til kaminen henger rett innenfor døråpningen.

Bamsebu i godt vær.

Hele gavlveggen opptas av en sofa, som er som en hesteko med kantede hjørner. "Armene" i sofaen går 2 meter inn langs begge langvegger. Midt i åpningen i sofaen står et tilhørende salongbord med eikefinérplate. En lenestol og et skatoll fra Ikea utgjør resten av møblelementet i stua.

Over døra inn til kjøkkenet er det en hylle laget av en hobbyplate, holdt oppe av to knekter. Under hylle og på veggen er det montert knagger slik at man kan henge fra seg klær.

Toalettet

Som tidligere nevnt har det blitt bygd på hyttas sørende med et toalett. Dette er satt opp på den vestre delen av

inngangsdøra, og er ca. 1,3 m bred og 1,5 m langt. Høyden i tilbygget følger taket på huset. Inngangsdøra er i veggen viser ned mot sjøen, altså øst, og i sørveggen finnes et vindu.

Utvendig er toalettet kledd med stående kledning, hvor det er lagt lister over skjøtene. Inne finnes kun det aller nødvendigste et toalett og en holder til toalettet papiret.

Bildeliste

IMG 9415	Sør-fasaden med inngangen
IMG 9416	som bildet før med litt større avstand
IMG 9417	fasade-hjørnet vest-sør
IMG 9418	som bildet før
IMG 9419	vest-fasaden med blikk mot fjorden
IMG 9420	som bildet før
IMG 9421	vest-fasaden
IMG 9422	vest-fasaden
IMG 9423	vinduet ved kjøkkenbordet i vest-fasaden
IMG 9424	fasade-hjørnet nord-vest
IMG 9425	som bildet før med større avstand
IMG 9426	nord-fasaden
IMG 9427	som bildet før med større avstand
IMG 9428	øst- og nord-fasaden sett fra avstanden
IMG 9429	som bildet før
IMG 9432	øst-fasaden
IMG 9433	som bildet før
IMG 9434	fasade-hjørnet sør og øst
IMG 9435	slipesteinen foran øst-fasaden
IMG 9436	som bildet før, nærmere tatt
IMG 9437	hyttens inngang med toalettet i bislaget til venstre
IMG 9438	inngangen til bislaget med toalettet over inngangsdøren
IMG 9439	inngangsdøren
IMG 9441	sør-fasaden sett fra stor avstand
IMG 9442	som bildet før, litt nærmere
IMG 9457	hytten og fjorden sett mot nord-øst
IMG 9458	som bildet før
IMG 9660	pynt som henger under taket i himlingen
IMG 9661	som bildet før
IMG 9662	gjennomgang mellom kjøkken og stuen, sett fra stuen

IMG 9663 som bildet før
 IMG 9664 bruk av moderne isoleringsmaterial
 IMG 9665 vedovn som er plassert i kjøkken
 IMG 9666 som bildet før
 IMG 9667 Morten Hesthammer i kjøkken
 IMG 9668 veggen mot stuen, vestsiden av
 gjennomgangen
 IMG9669 kokeapparat, plassert i sør-øst-hjørnet
 av kjøkken, gjennomgang til forrommet
 er synlig
 IMG 9670 kjøkkenbordet og sengen som kan foldes
 ut i bakgrunnen
 IMG 9671 som bildet før
 IMG 9672 stuen
 IMG 9673 gjennomgang til kjøkken
 IMG 9674 ovn i kjøkken
 IMG 9675 kjøkkenbenken og skap under vindrue
 mot øst
 IMG 9676 som bildet før
 IMG 9677 døren mellom kjøkken og forrommet
 IMG 9678 som bildet før, men fotografert mer mot
 vest
 IMG 9679 kjøkkenbordet
 IMG 9681 konstruksjonsdetaljer
 IMG 9682 som bildet før
 IMG 9683 gjennomgang mellom stuen og kjøkken,
 sett fra kjøkken
 IMG 9685 konstruksjonsdetaljer
 IMG 9686 spor av gammelt interiør i huset
 IMG 9687 i forrommet, på østsiden av rommet
 IMG 9688 i forrommet, på vestsiden
 IMG 9689 som bildet før
 IMG 9690 reoler i forrommet
 IMG 9691 konstruksjonsdetaljer i forrommet
 IMG 9692 som bildet før
 IMG 9693 som bildet før
 IMG 9694 som bildet før
 IMG 9695 inngangen til hytten
 IMG 9696 som bildet før

Bilder i leserekkefølge:
IMG 9417: inngangsfasaden mot sør
IMG 9421: vestfasaden
IMG 9426: nord-fasaden
IMG 9431: øst-fasaden
IMG 9434: øst-fasaden

Bilder i leserekkefølge:

IMG 9435 : østfasaden med slipesteinen

IMG 9437: hyttens inngang

IMG 9441: hyttens plassering i terrenget

IMG 9458: hytten med utsikt mot fjorden

IMG 9677: kjøkkenet

IMG 9658: parafinovn i stuen

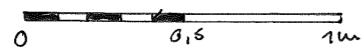
IMG 9656: stuen

IMG 9674: vedovn i kjøkkenet

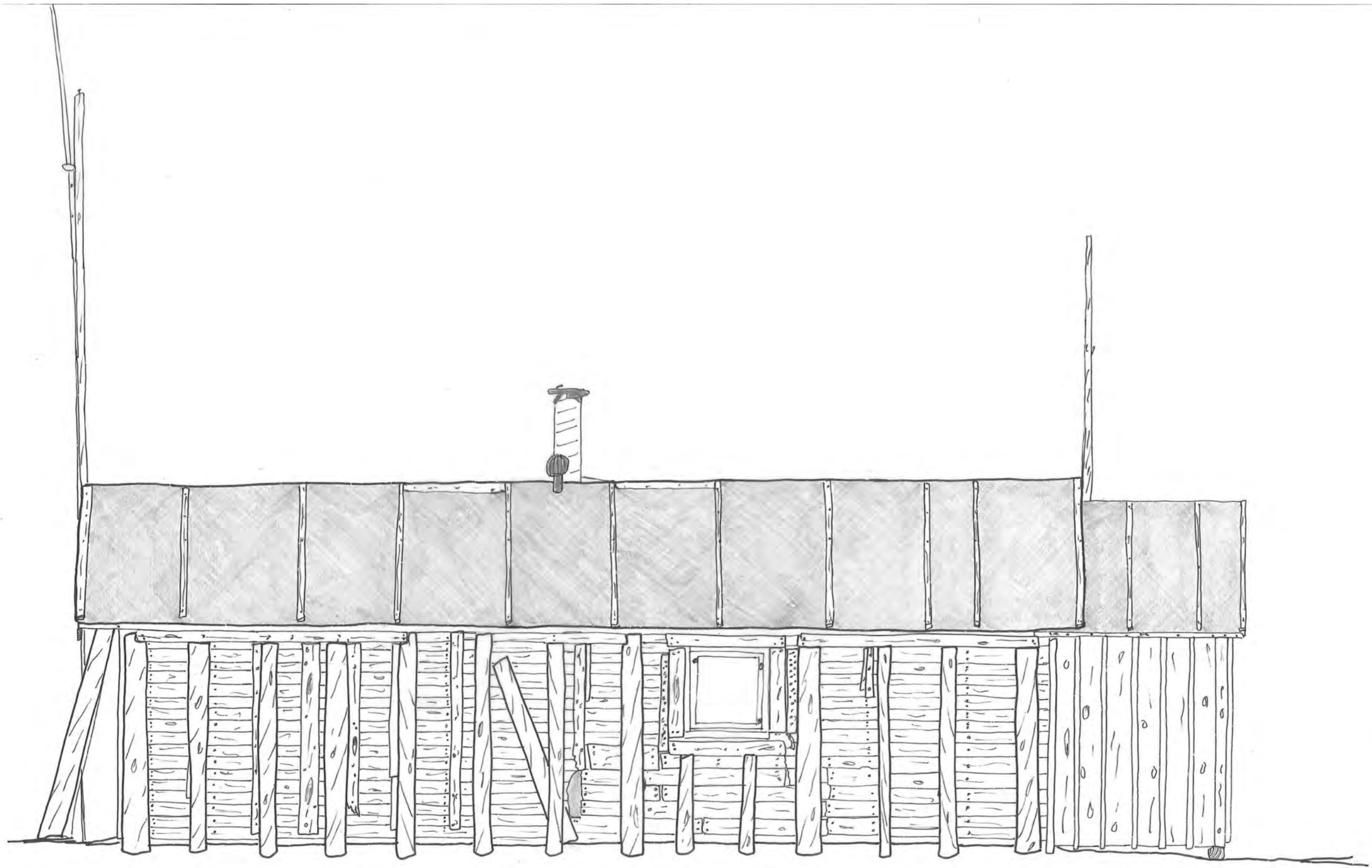

Bauselu
srfasade

M 1:20

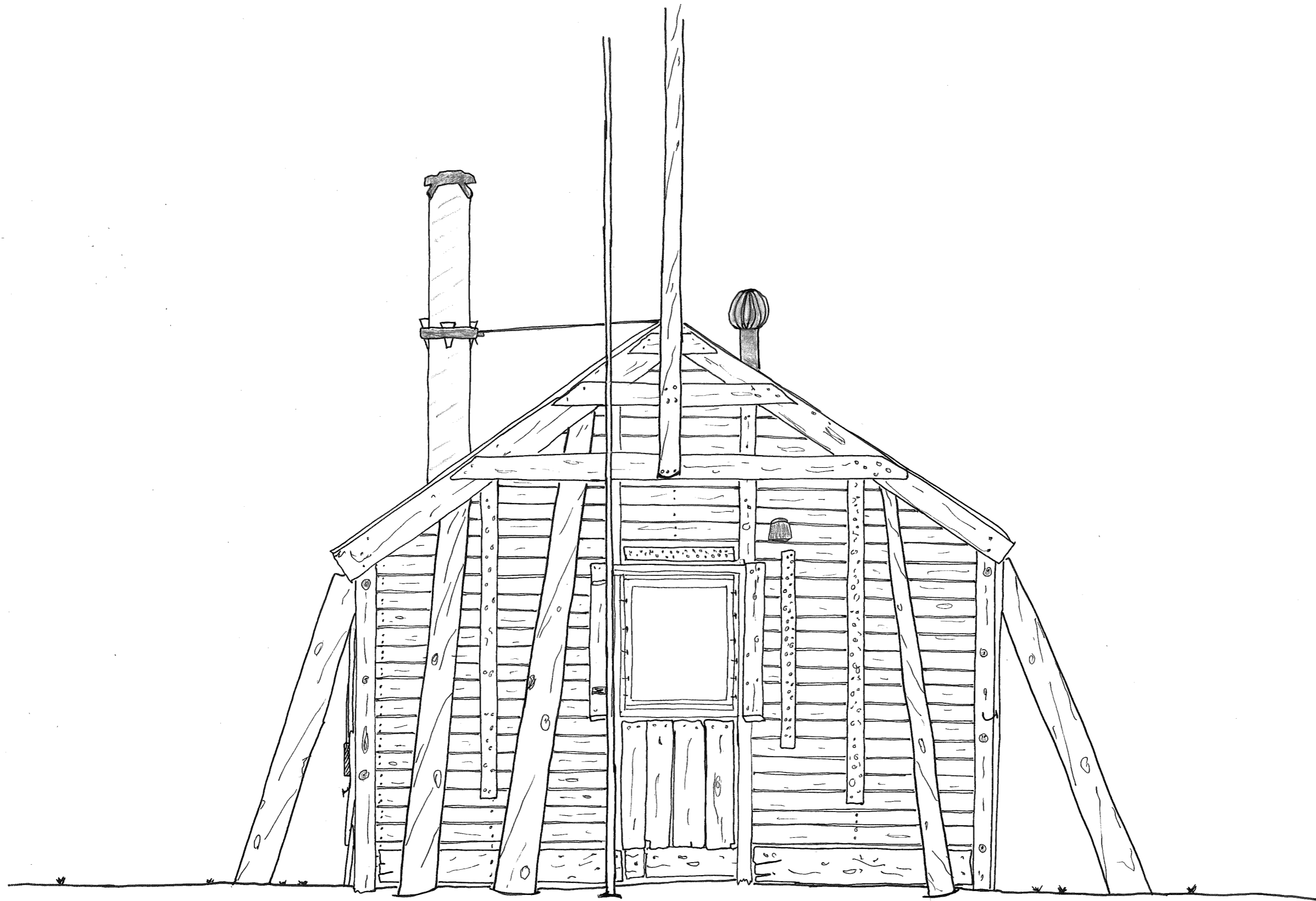

JB 23/24/07/13

M 1:30 0 0.5 1m

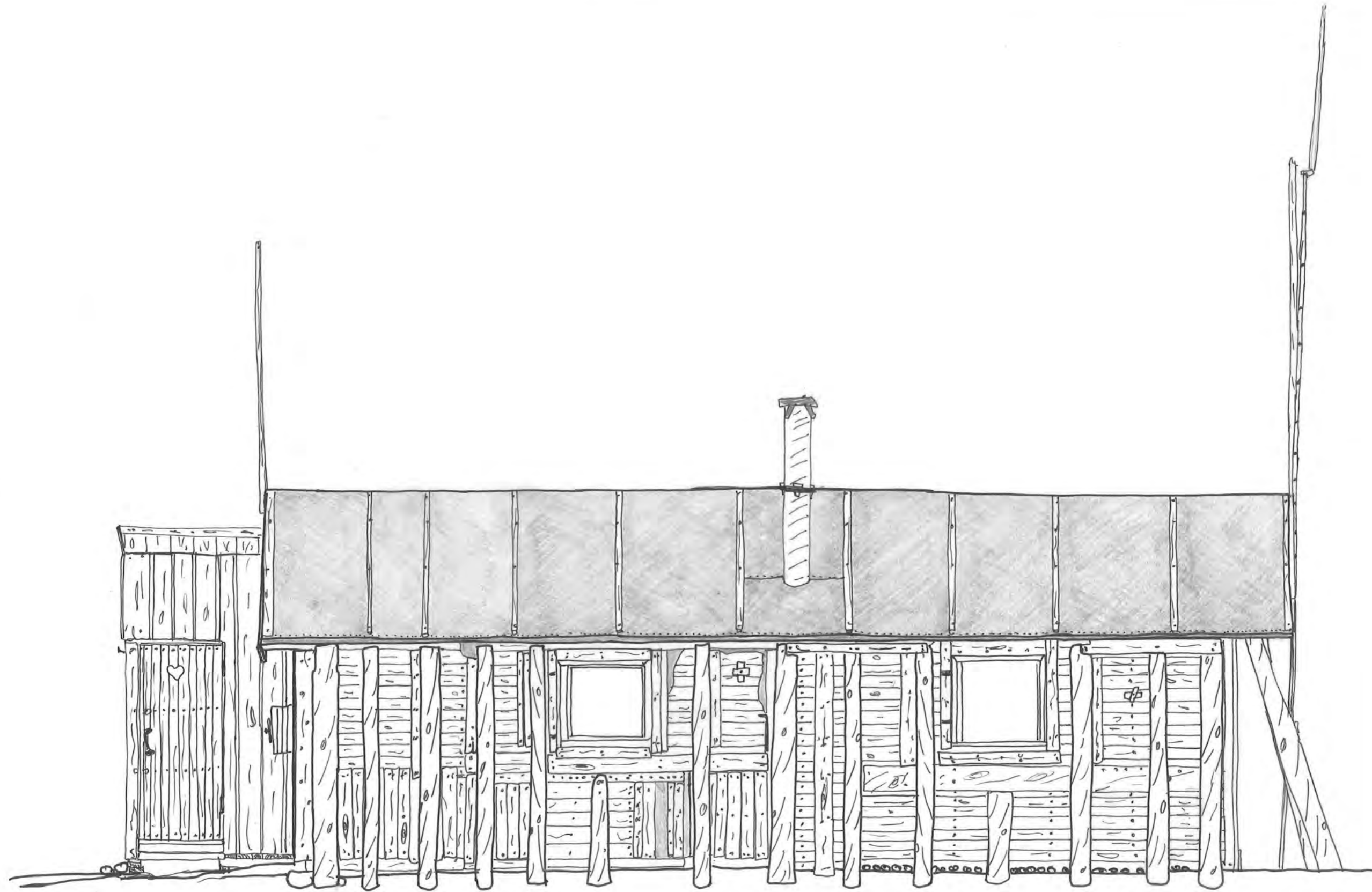
Bausešū,
vest-fasade 23/07/13
PS

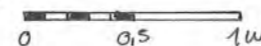
Bausse für Wandverkleidung

M 1:20 0 0,5 1m

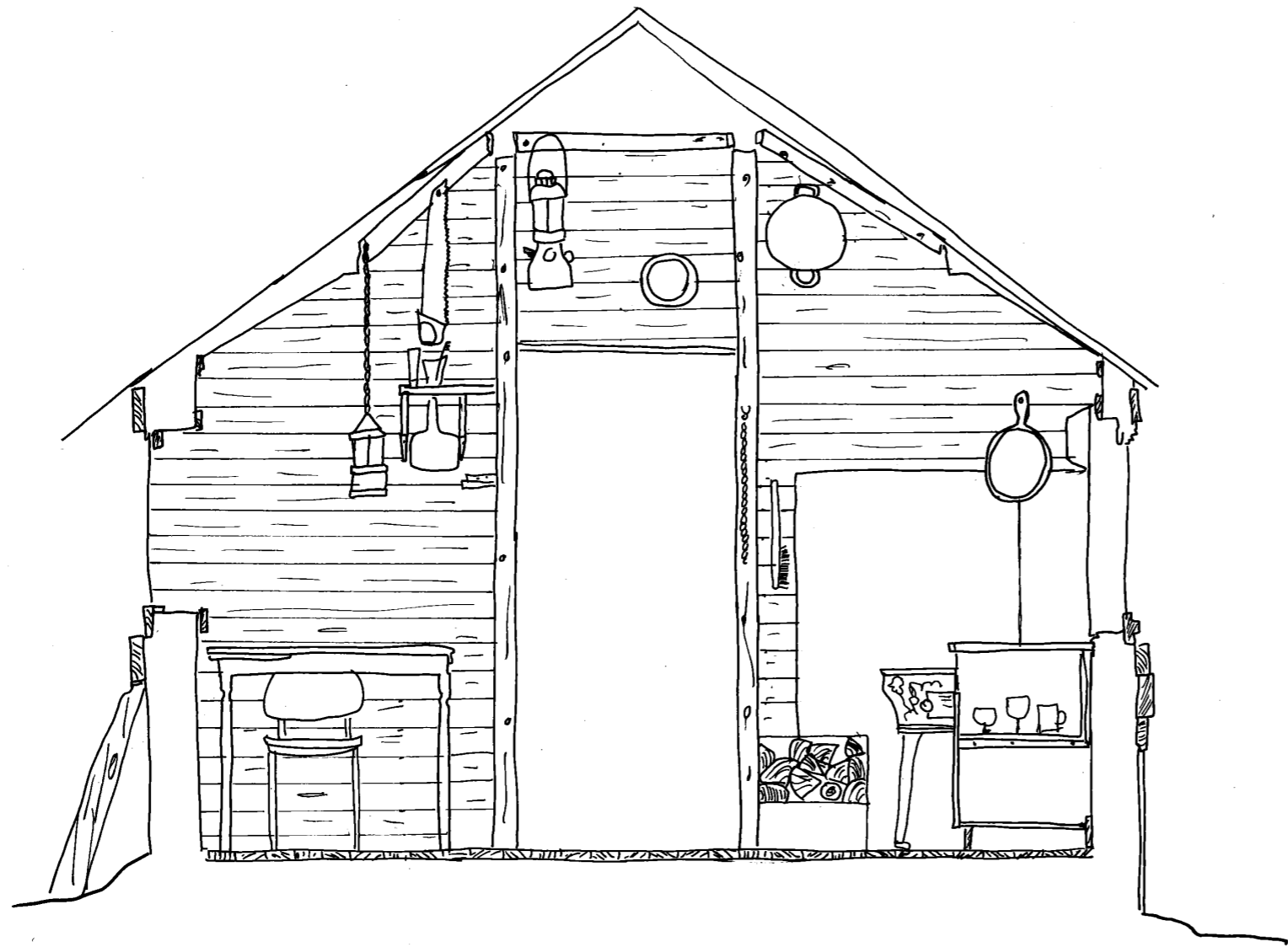
23/02/13 JB

Bausein
øst-fasade n:1:30

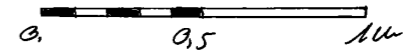

29/07/13

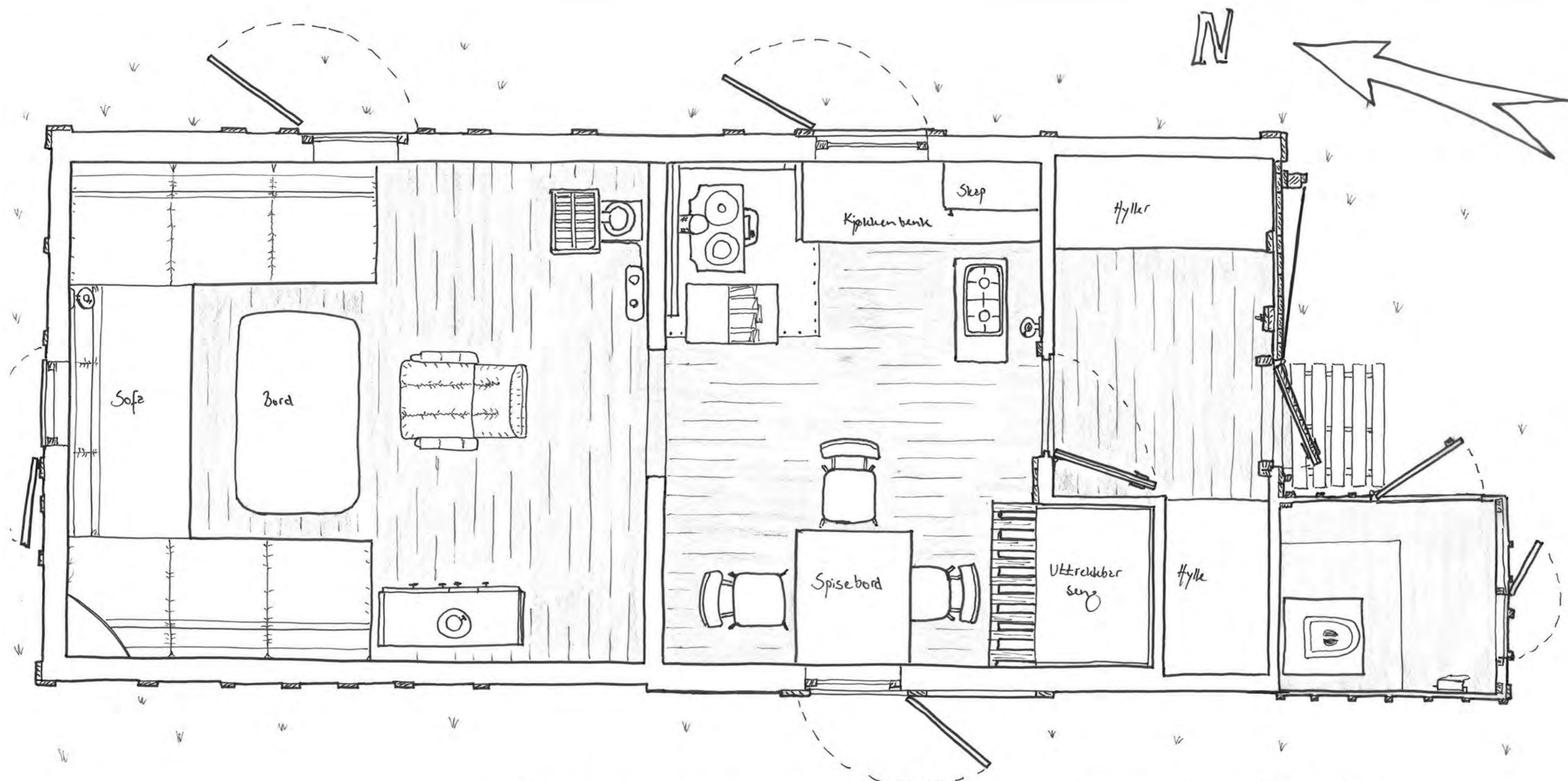

skitt Baumsele,
fra Lyobluen med deren uun,
stue

M 1:20

22/07/13 JB

Bamsebu 22/7-2013 Mff.

1:25 0 0,5 2,0 m

Skarpsyn

(ca.100 m sør for Bamsebu)

Skarpsyn

Skarpsyn er en liten på ca. 2 x 2 m. Den er bygd med pulttak, og minste høyde over bakken er 1,65 m, mens den på det høyeste er 2,06 m over bakken. Bua er i god stand, selv om kledningen er meget værbitte. Nedre del av kledningen går ned i grunnen, og her er tilstanden på treverket noe dårligere enn ønskelig.

Hva forteller fotografiene?

Det finnes ikke så mange gode fotografier av Skarpsyn, men som en linselus finner vi bua i bakgrunnen på fotografier tatt av Bamsebu. På et fotografi av Anders K Orvin fra 1936, NP 003720, ser vi Skarpsyn i bakgrunnen, og opp gjennom taket stikker det en lang skorstein. Det ser ut som om døra da er plassert i den høyeste veggen, den som vender mot sjøen. I 1950 har Christian Pyk tatt et bilde NP 001954, og her ser vi tydelig skorsteinen, og at det nå er en dør både mot sjøen, og på sideveggen som vender mot Bamsebu. I 1987 var Winfried Dallman på stedet og fotograferte. På NP 002121, som Dallman tok ser vi at skorsteinen er fjernet, og at døra som vender mot sjøen er spikret igjen for godt.

Bildet NP 003720, tatt av Anders K. Orvin i 1936. Kilde: Norsk Polarinstitutt.

Byggemetoden av bua

Det ligger en bunnsvill på bakken, og i denne står doble hjørnestolper av 4" x 4". 6 – 12 cm under toppen av hjørnestolpene er det tappet inn toppsvill i hjørnestolpene. Tappene er låst til hjørnestolpene med ¾" trenagler. I toppsvillen mot vest er det skjært inn navnet Elias Jakobsen.

Utenpå denne konstruksjonen er det spikret fast en kledning som er stående på lang og kortveggen, mens det på sidene er brukt liggende kledning. Etter at kledningen er på plass er det laget en utvendig ramme av 80 x 80 m/m, som er slisset/tappet sammen i hjørnene. Igjen er tappene last av med trenagler men disse er 15 m/m i diameter. Denne ramma sitter øverst på kledningen, og er således et godt fundament for takbordene. Ramma er spikret med grove spiker til hjørnestolpene.

Døra, som er på nordveggen, dvs den sideveggen som vender mot hovedhytta, er hengslet på den høyeste hjørnestolpen på sideveggen. Spikerslaget som tar imot døra når den lukkes er 20 x 112 m/m, og er skjært inn i topp og bunnramme. Denne ligger ca 130 m/m ifra selve dørbladet, så etter at kledningen har blitt festet til spikerslaget har man festet et bord på 25 x 150 m/m som anslag for døra.

Både kledning og takbord er 20 x 195 m/m kantede bord. Ovenpå taket ligger det papp, og ovenpå dette gamle taket er lagt et nytt lag med 20 x 150 m/m (byggemål) pløyde bord. Deretter er taket igjen pappet, og listet. Rundt kanten av taket er det lagt en list på 22 x 40 m/m. Midt i taket på vestveggen er det en 20 cm åpning i det underste lag av takbord, og det er å anta at dette er det gamle hullet hvor røykrøret har gått.

På østveggen, dvs den veggen som vender mot sjøen, er det slått bord på utsiden av kledningen i ca 90 cm bredde. Det er her det har vært en dør tidligere.

20 cm under takramma er det skrudd kraftige åpne kroker inn i hjørnestolpene på øst og vestveggen. Krokene er av stål og minner om den type kroker man finner på fartøy hvor det de blir brukt på køyer med oppslagsrygg. Sannsynligvis har krokene vært brukt for å bardunere hytta.

Bildet NP 002121 - Skarpsyn i 1987. Kilde Norsk Polarinstitutt.

Bildet NP 001954: Skarpsyn i 1950. Kilde: Norsk Polarinstitutt.

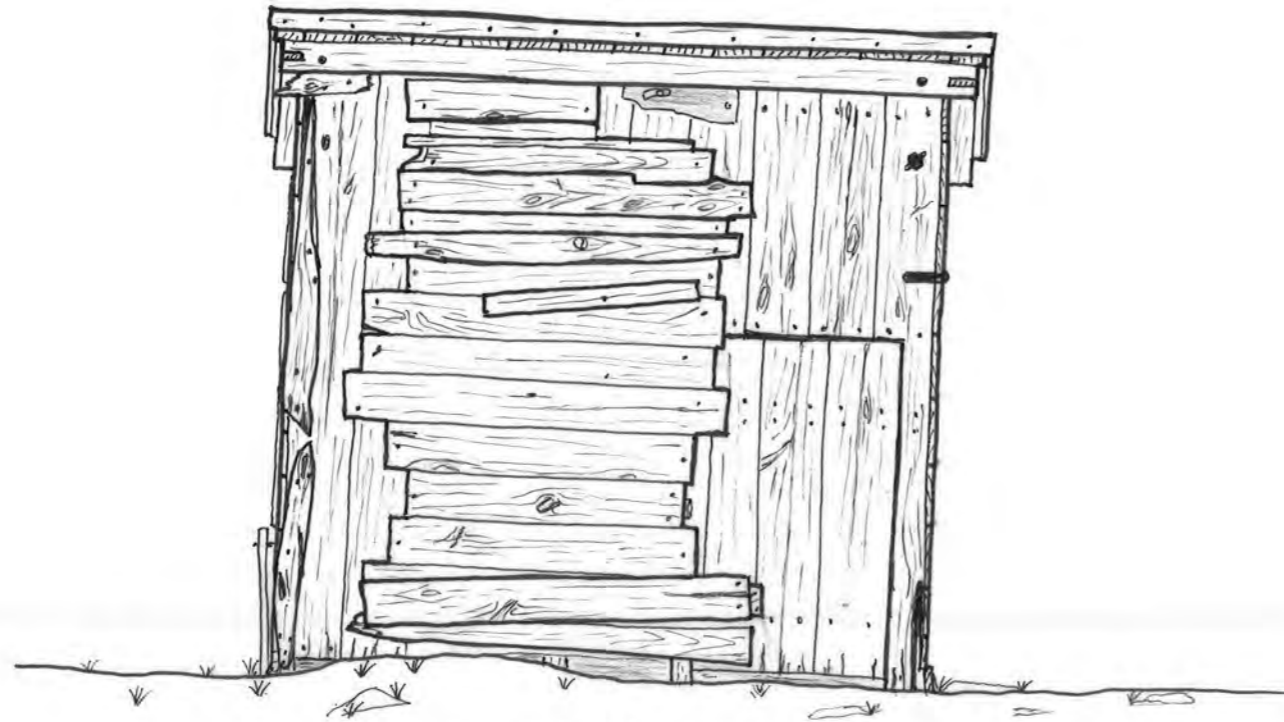
Bideliste

IMG 9444	øst-fasaden
IMG 9445	fasade-hjørnet sør-øst
IMG 9446	sør-fasaden med Bamsebu i bakgrunnen
IMG 9447	som bildet før
IMG 9448	vest- og sørfasaden
IMG 9449	vest-fasaden

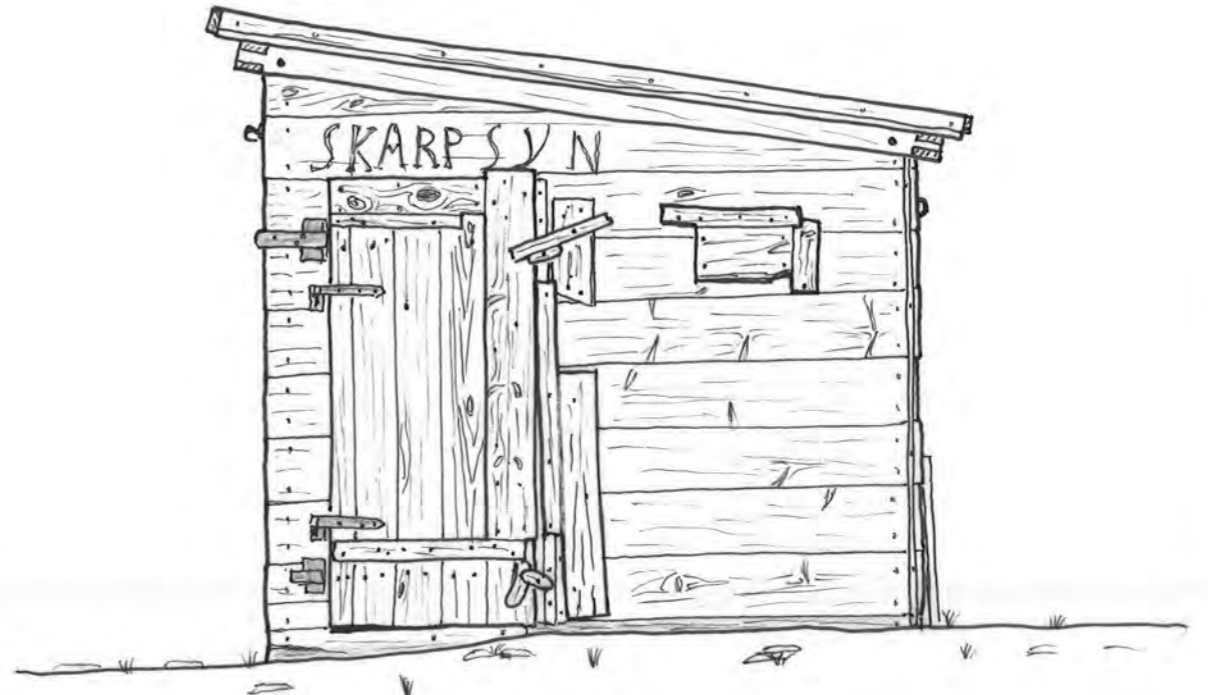
- IMG 9450 som bildet før
- IMG 9451 hytten i terrenget
- IMG 9453 nord- og vest-fasaden
- IMG 9454 som bildet før
- IMG 9456 Kjeftausa og Skarpsyn
- IMG 9459 nord-fasaden og inngangsdøren
- IMG 9460 øst- og nord-fasaden
- IMG 9461 som bildet før
- IMG 9462 gulvet i hytten
- IMG 9463 bjelkekonstruksjoner ved taket
- IMG 9464 detaljbilde som bildet før
- IMG 9465 som bildet før
- IMG 9466 taket og lagereoler
- IMG 9467 som bildet før
- IMG 9468 inskripsjoner over døren
- IMG 9538 nord- og øst-fasaden
- IMG 9540 øst-fasaden
- IMG 9543 konstruksjonsdetaljer utvendig
- IMG 9544 som bildet før
- IMG 9545 som bildet før
- IMG 9546 som bildet før
- IMG 9547 konstruksjonsdetaljer innvendig
- IMG 9548 som bildet før
- IMG 9550 døren sett innefra
- IMG 9551 dørkarmen innvendig
- IMG 9552 labanksdøren
- IMG 9553 spor av gamle byggingsdetaljer

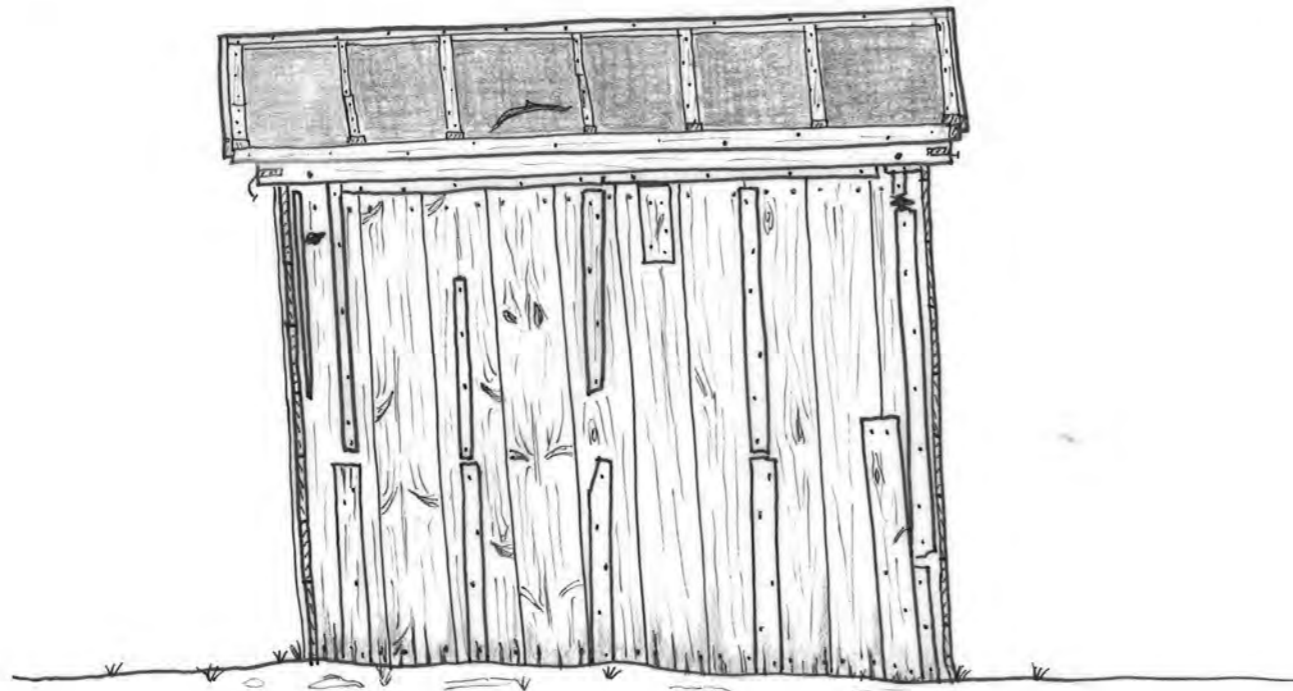
- Bilder i leserekkefølge:*
- IMG 9449: vest-fasaden*
 - IMG 9444: øst-fasaden*
 - IMG 9460: øst- og nord-fasaden*
 - IMG 9543: bygnings-detalljer utvendig*
 - IMG 9547: konstruksjonsdetaljer innvendig*
 - IMG 9467: lagereoler innvendig*

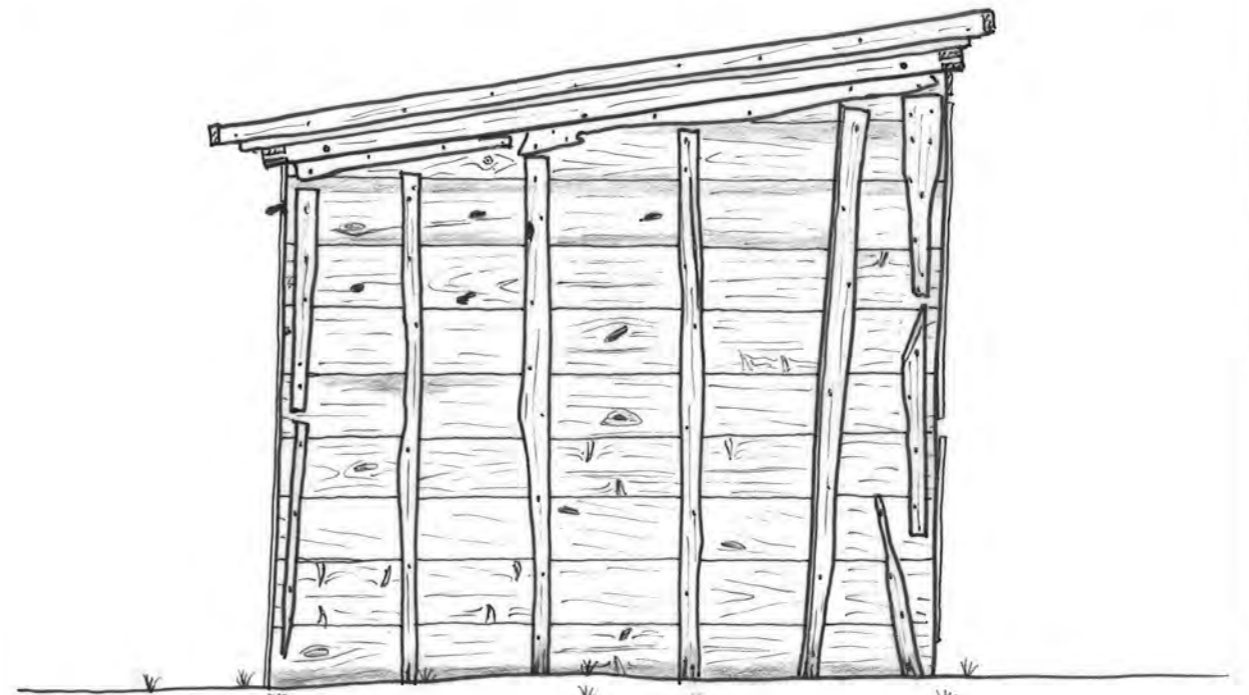
Fasade øst (mot siden)

Fasade nord

Fasade Vest

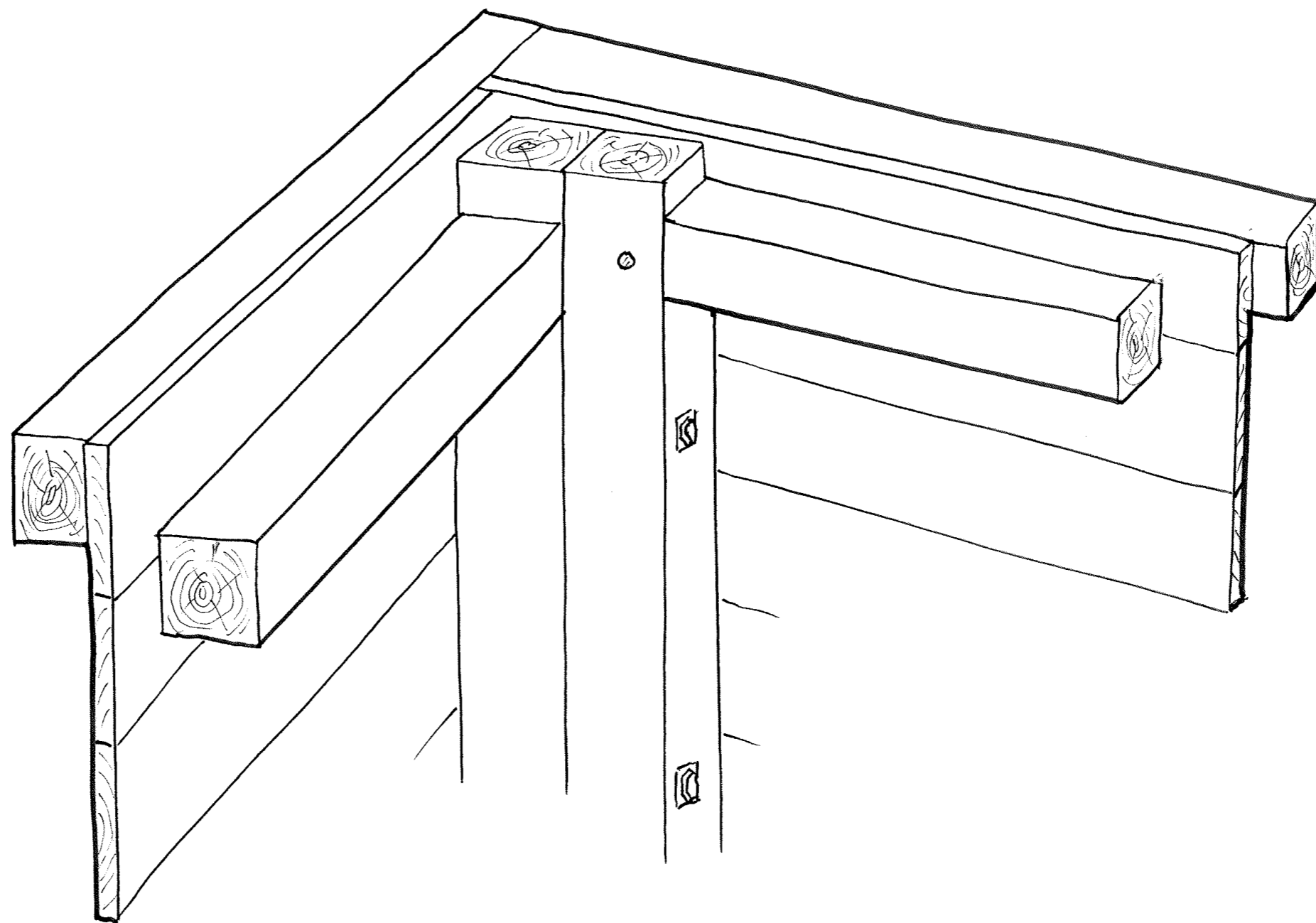

Fasade sør

Skarpsyn v/Barnsebu
23/7-2013 Mf.

1:20

Detalj fra "Skarpsyn"

Kjeftausa

(mellom Skarpsyn og Bamsebu)

Kjeftausa

Kjeftausa er pr 2013 bare rester av det den engang var. Det var en hvelvet båt som sto på en grunnmur av stein og med torvvoller rundt. Grunnmuren ligger der ganske intakt og det samme gjør torva som ligger opp rundt grunnmuren. Selve båten er vrent til siden slik at de øvre borda med esing står mer eller mindre på plass, mens hele bunnen er dreid over mot Bamsebu. Dreiepunktet er stevntoppen som står på sin plass, men som er knekt i vridningen. Det betyr at bordganger er splintret og knekt, spanter likeså. Ut ifra delene kan vi allikevel slå fast enkelte ting.

Båten

Steinsettingen tyder på at båten har vært ca 2,8 m bred innvendig, og da gjerne litt over 3 m på det bredeste utvendig. Lengden på huset har vært ca 7,2 m, mens båten i utgangspunktet har vært lengere. Båten er klinkbygd, og har 7 bordganger. Rorbeslag, klamper, gatt og øyebolter i ripa tyder på at den har vært bygd for segl. Dollbordet er 170 mm bredt midtskips, og det finnes flere store klamper for tollepinner. Hele båten er bygd av furu, med unntak av låt og stevn. Kjøl og akterstevn har ingen spinning, dvs at bordene er høvlet skrå og spikret til kjøl og stevn. Bordgangene er skjøtt med bladlasker, som er ca 100 mm brede. Byggemetoden og materialbruken tyder sterkt på at båten er bygd på Vestlandet et sted.

Detaljer

Kjølen har en høyde på 140 mm, bredde innvendig på 80 mm og i underkant på 40 mm.

Bordgangene er 30 mm tykke og er klinket med jernsøm, som har en innbyrdes avstand som varierer mellom 150 mm og 200 mm. At båten er gammel er det jo ingen tvil om, og at det er brukt firkantroer på jernsømmen er ingen stor overraskelse. I nyere tid ble roene stanset ut, og fikk da en rund fasong.

Spantene, som er litt over 80 mm sidehogd, er festet til bordgangene med 22 mm trenagler. Disse har et hode utvendig og er årettet innvendig. Med årette menes at en kile er drevet inn i kilen og således låser naglen til

spantet. Bordbreddene er helt oppe i 30 cm og subredde, dvs. bredden to bord overlapper hverandre med, er ca. 40 mm. Sitråden, som ligger i sua og skal holde overlappen tett, er spunnet og ganske tykk.

Skvettbordet er grønmalt både innvendig og utvendig, mens båten for øvrig har vært tjæret innvendig. Hvordan den har vært behandlet utvendig kan vi ikke si noe om da den er preget av elementenes behandling og nå er grå og værbit.

Bildet NP 002128: Kjeftausa i 1987, fotografert av Winfried Dallman. Kilde: Norsk Polarinstitutt.

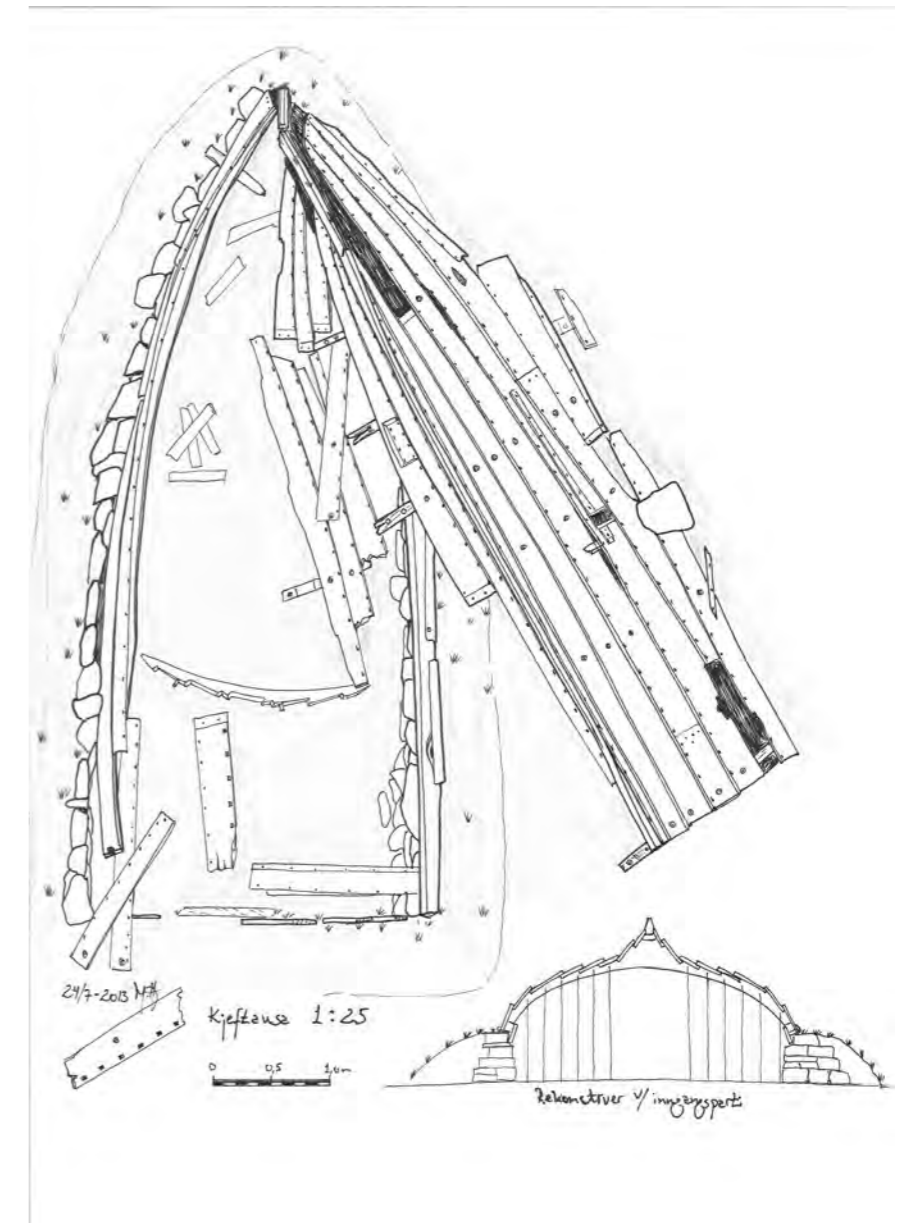
Kjeftausa

Slik båten har ligget ser det ut som om den har hatt speil og ligger med stevnen vekk fra sjøen, men så er ikke tilfelle. Båten har vært spissgattet, dvs. spiss i begge ender, og det er akterenden som ligger vekk fra stranda. Rorbeslaget står fortsatt igjen på akterstevnen, så det er ingen tvil om at det er slik.

Baugpartiet er kappet av ganske tett inntil et spant og en endevegg har blitt spikret mot spantet. Deler av endeveggen står fortsatt på sin plass, med endene av bordene plantet i moder jord. Borda er litt forskjellige men på høyre side av "inngangsdøra" er de ca 40 mm tykke i gulvnivå, og ca. 30 mm opp mot spantet. På venstre side av "døra" er det noen tynnere bord, men disse ble ikke målt. Rett på innsiden av denne veggen ligger en liten rundstokk i bakken, og som veggen nok

har vært spikret til. I centerlinja av båten har helt sikkert døra vært, og her ligger et 70 cm langt bord på tvers, noe som viser at de stående borda i veggen ikke har gått her.

Siden bildene av Kjeftausa forklarer seg selv, er det ikke produsert et bildeliste for fotografiene av objektet.

Kjeftausa i dag, tegnet av Morten Hesthammer.

Bildene i leserekkefølge;

IMG 9565: Kjeftausa sett fra baugen

IMG 9573: Styrbord side med "vinduet"

IMG 9576: Sett fra baugen

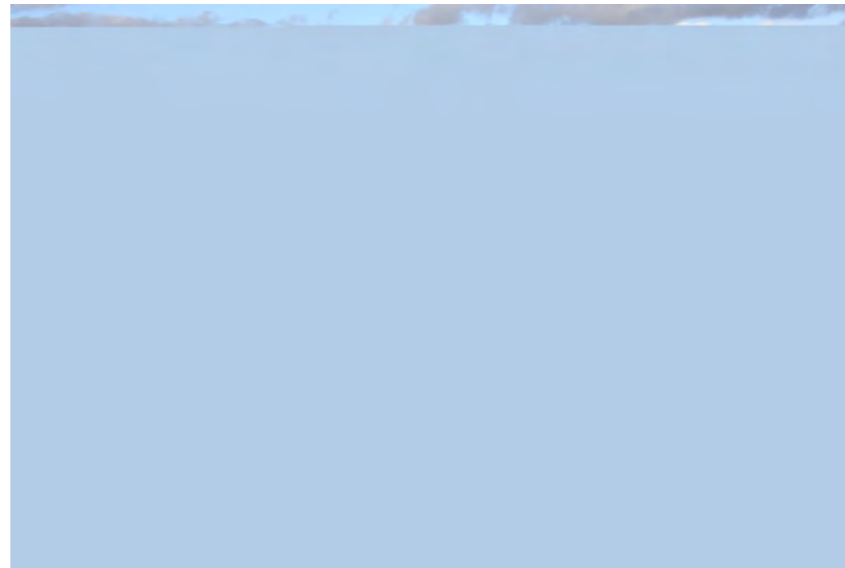
IMG 9578: som bildet før

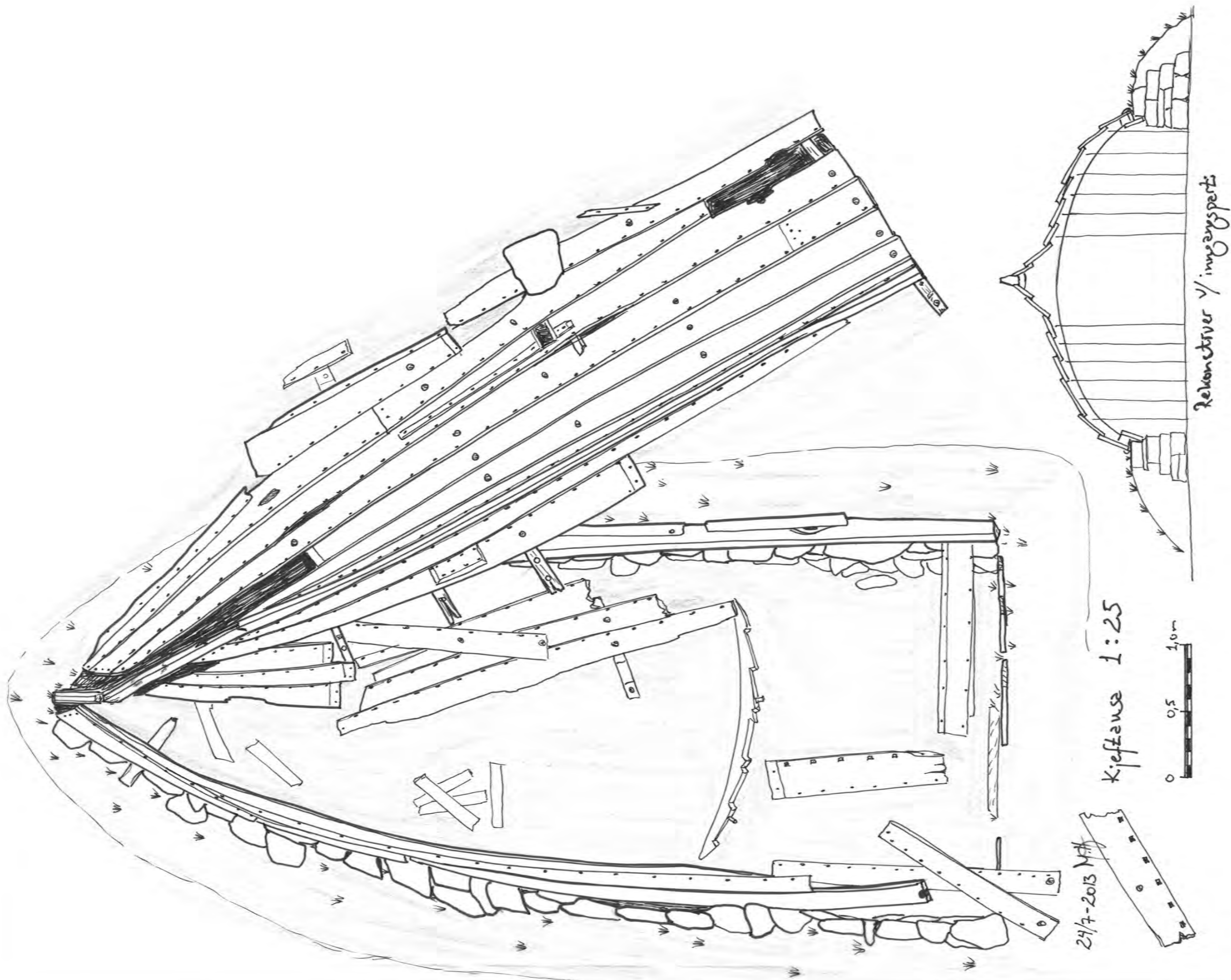
IMG 9589: hekken

IMG 9585: rester av et gammelt trefat

IMG 9570: Kjeftausa og Skarpsyn

IMG 9582: rester av inngangspartiet med et ovns-
fundament

24/7-2013 M.H.

Kieffense 1:25

0 0,5 1,0m

Rekonstruktion / imagedsparte

Båtene/båtvrakene ved Kvitfiskstranda

Båtene/båtvrakene ved Kvitfiskstranda

På stranda ved Bamsebu ligger det samlet 1 ganske intakt båt, samt rester av 2 andre båter.

Båtvrak nr. 1

Vrak nr. 1 har vært en flatbunnet båt, hvor det nå kun er bunnkonstruksjonen som er intakt. Andre rester av båten henger sammen med bunnen, men da som en flatpakke, eller ligger rundt bunnplata. Hvor lang båten har vært vet vi ikke, men begge esingene ligger på plassen, og disse er 5,6 m lange. Bredden kan vi heller ikke si noe om, men konstruksjonen på båten minner svært om den båten som ligger på Halvmåneøya, og ble oppmålt i 2011.

Et flatbunnet båt og rester av et annet båt i nærheten av Bamsebu.

Bunnen er 45 cm bred og 4,25 m lang. Stevnen finnes ikke på plassen, men speilet henger sammen med bunnen ennå og dette er 1 meter høyt og bredden i toppen er 70 m. Speilet er satt sammen av to lag furubord. Det indre laget er 15 mm tykt og er liggende, mens det ytre laget er stående pløyde 25 mm tykke

bord.

1 kne går 24 cm opp på speilet og 15 cm inn på bunnplata. 22 cm av kneet er synlig som om det var et låt. Nedre bordgang ligger utenpå speilet, låtet og speilet.

Esinga er 40 mm tykk og 60 mm høy. De siste 1,5 m i hver ende er splittet i høykant med et sagsnitt fra en sirkelsag. Da får man en esing som er delt i to 18 mm bord i endene, og således er enklere å bøye under byggeprosessen. Når esinga er klinket sammen med øvre bordgang esinga god og stiv.

Båten har vært klinkbygd, og har hatt 6 stk 14 - 15 mm tykke bordganger. Borda er skjøtt med bladlasker, og subredde er 20 mm. Bunnstokkene er laget av 40 x 65 mm furu, mens ribbene er av eik og har målene 15 x 50 - 55 mm. Spanteavstanden er 40 cm c/c. De svøyde ribbene ender 35 mm under toppen av øvre bordgang, hvor de støter opp mot en langskips list på 15 x 35 mm.

Båtene ved Fleur de Lys slik de ligger på stranden med kjøll i været. Privat bilde Morten Hesthammer.

Som en fenderlist har båten hatt et bredt bord noe smalere enn selve bordgangen. Den går helt opp i flukt med overkant esingbord og nesten helt ned til klinke-rekka. Så vidt en kan se har ikke båten hatt et dollbord som dekker over alle bordene som er samlet i toppen, kun der man har tollepinner har man brett av hardved

som tollegang.

Båtvrak nr. 2

Båtvrak nr. 2 er rester av en kjølbåt som har hatt innenbords motor. Det er kun bunnen som står igjen av båten, og bordene er relativt smale, da dette utgjør 6 bordganger. Kjølbordet er 4 meter langt, så sannsynligvis har dette vært en båt på omkring 5 meters lengde. Bordgangene er 13 mm tykke, og er skjøtt med bladlasker.

Båtvrak nr. 2 i nærheten av Bamsebu.

Kjølen er en T formet kjøll, som i endene går over til å bli mer dråpeformet og smalere enn midtskips. Her ligger bordene i en spinning, dvs. fals. Kjøllens høyde varierer fra 90 til 100 mm, og bredden på kjøllens innvendig er 100 mm, mens den dråpeformede kjøllbiten er 60 mm innvendig ved inngangen til låtet.

Kun nedre del av akterpartiet er tilbake, og sannsynligvis har båten hatt speil. Akterstevnen har opprinnelig ikke vært laget for å huse en propellhylse. Det kan ses ved at det er hugget langt inn i akterstevnen for å få den riktige vinkelen for hylseflensen. Treverk er lagt på i akterkant av akterstevn/kjøllhæl ved montering av propell.

Båten

Båten som ligger på stranda ved Bamsebu er 6 meter lang og har en bredde av 1,82 m. Det er en usedvanlig klinkbygd skapning da den er flatbunnet og har en rund hekk.

Bunnen, som er satt sammen av 25 mm x 152 mm pløyde furubord, er 97 cm bred og 480 cm lang. Stevnen står ganske rett opp og ned, er av eik og har 20 mm dyp spinning for bordene. Båten har 6 bordganger, hvor den nederste borgangen kun er kiler i begge ender. De er altså ikke en hel bordgang fra ende til annen, som de øvrige bordganger. Forut er alle bordganger av eik, med unntak av øvre bordgang på styrbord side som er av furu. Bordgangene for øvrig er av furu, så båten har trolig vært reparert i løpet av levetida. Nå har vi ikke sett hvordan eikebordene er innvendig, men furubordene har staff langs kanten og er klinket med runde roer, noe som normalt betyr at båten ikke er svært gammel. Bordene er skjøtt med bladlasker.

Bildet viser et av de tre båter ved Fleur de Lys.

Som nevnt er hekken rund øverst oppe, mens bordene underveis er spikret til en rett og utoverhengende stilk. Dessverre er det vanskelig å se detaljer innvendig da båten ligger opp ned og ganske tett til marka, men

bordene imot hekken ser ut til å være spikret til et kraftig dollbord.

Båten er bygd på sagde spanter, som er 50 mm sideskåret Bunnstokkene er 50 x 80 mm og har en c/c avstand på 470 mm. Det ser kun ut til å være spanter for hver annen bunnstokk, og spanter og bunnstokker er forbundet med hverandre med et kne.

Morten Hesthammer er i ferd å dokumentere båtene ved Fleur de Lys.

Båt på stranda lenger ut mot Fleur de Lys

På en strand ikke langt fra Bamsebu ligger en kravellbygd lystbåt med kjølen været. Vi målte ikke opp denne båten, men det ble tatt noen fotografier av den som ligger ved rapporten. Båten bærer preg av å være bygd som lystbåt. Den har en rett framstevn, og panserhekk, noe som var populært de første tiårene av 1900-tallet. Slik båten ligger med kjølen i været er den nokså iøynefallende med hylsestokken som stikker skrått opp fra bunnen. Med dødtømmeret rundt hylsestokken ser det ut som en finne som stikker opp.

Båten har vært malt både innvendig og utvendig. Malingsrester viser at den har vært hvit i fribordet, og okerfarget innvendig i det store åpne rommet. Maling

under okerfargen er turkis, så det er tydelig at den har hatt flere malingsstrøk og farger.

Et av de tre båter ved Fleur de Lys.

Båten 10 bordganger midtskips, men kun 9 av dem går til stevnene. Den 7 planken er hakket inn i planke nr 6 et stykke fra stevnene, og det vi vil kalle for en tyvplanke. Bordgangene er klinket til ribbene, og til en laskeplate i støtene (skjøtene). Alle bordene er av furu, og en fenderlist ligger i topp og i bunn av øverste bordgang.

Innvendig har båten et skott inn til en forpigg. Midtskips er det en åpen cockpit med en karm av eik rundt. Cockpiten er rund i fasong framme. Akterenden er ikke sjekket. Midtskips og framover står maskinfundamentet, men så vidt vi har observert uten motor. I cockpiten eller selve rommet i båten er det garnering ned til døren, og benker som sitter intakt ved siden av motorfundamentene.

Siden bildene av båtene forklarer seg selv, er det ikke produsert et bildeliste for fotografiene av objektene.

Bildene i leserekkefølge:

IMG 9623: båten i midten

IMG 9635: esingen av båten i midten

IMG 9646: båten som ligger lengst mot nord

IMG 9642: som bildet før

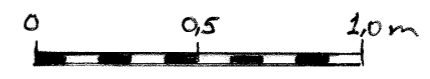
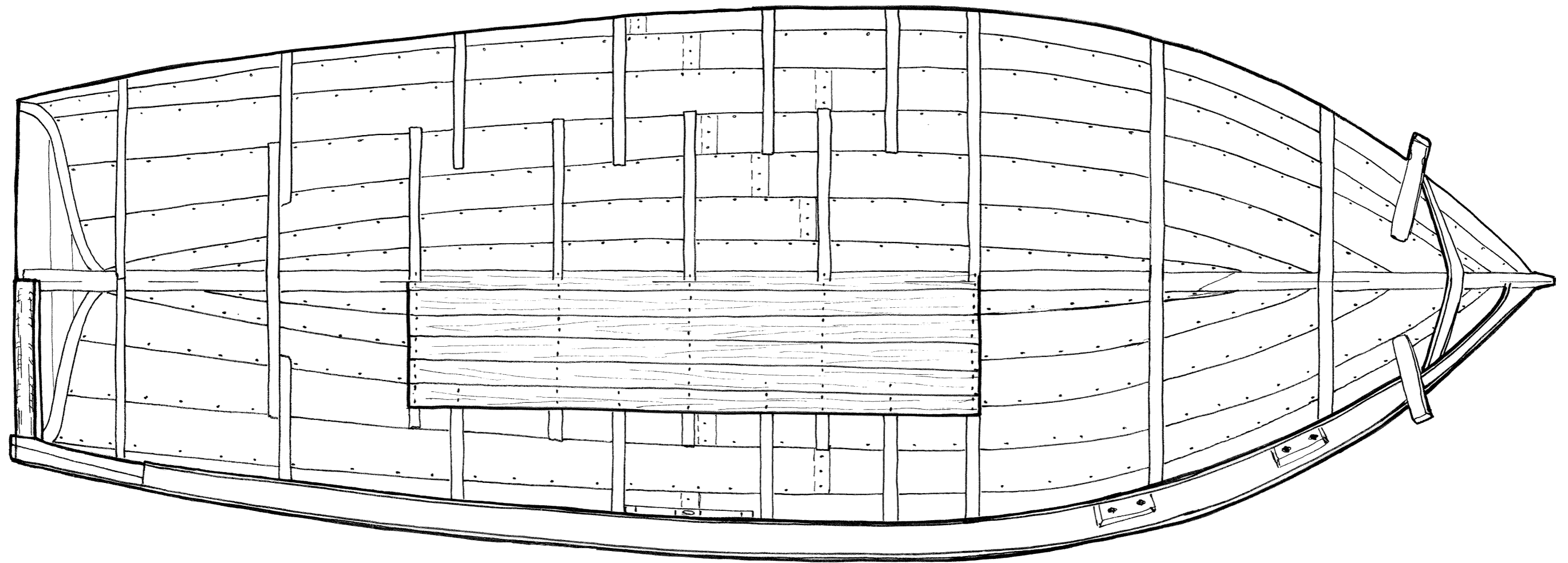
IMG 9647: som bildet før

IMG 9345: hekken av båten som ligger lengst mot sør

IMG 9600: detalj i båten som ligger lengst mot sør

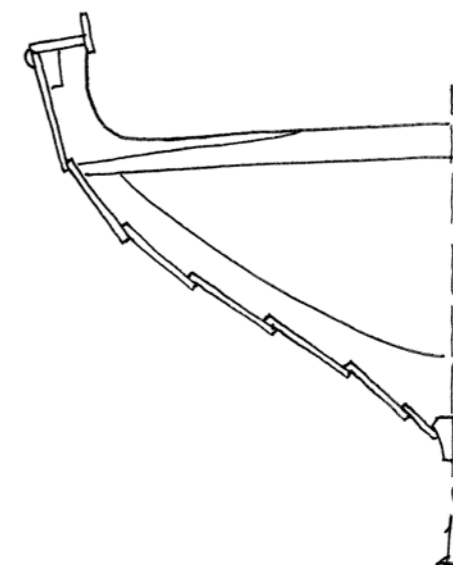
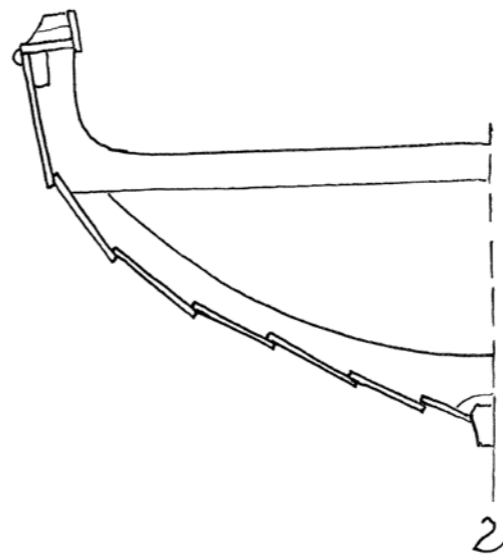
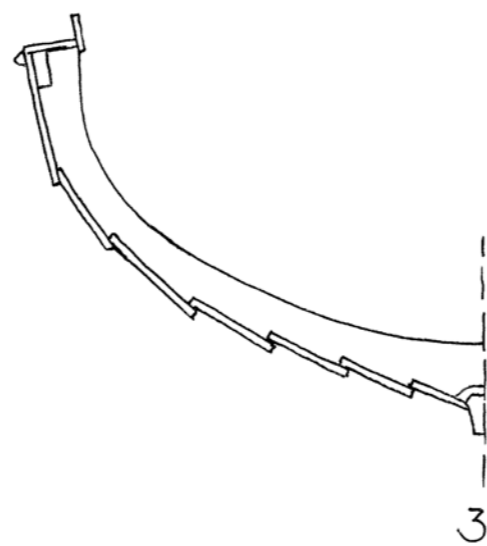
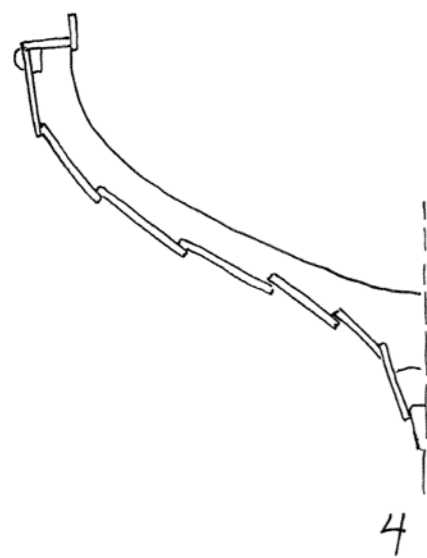
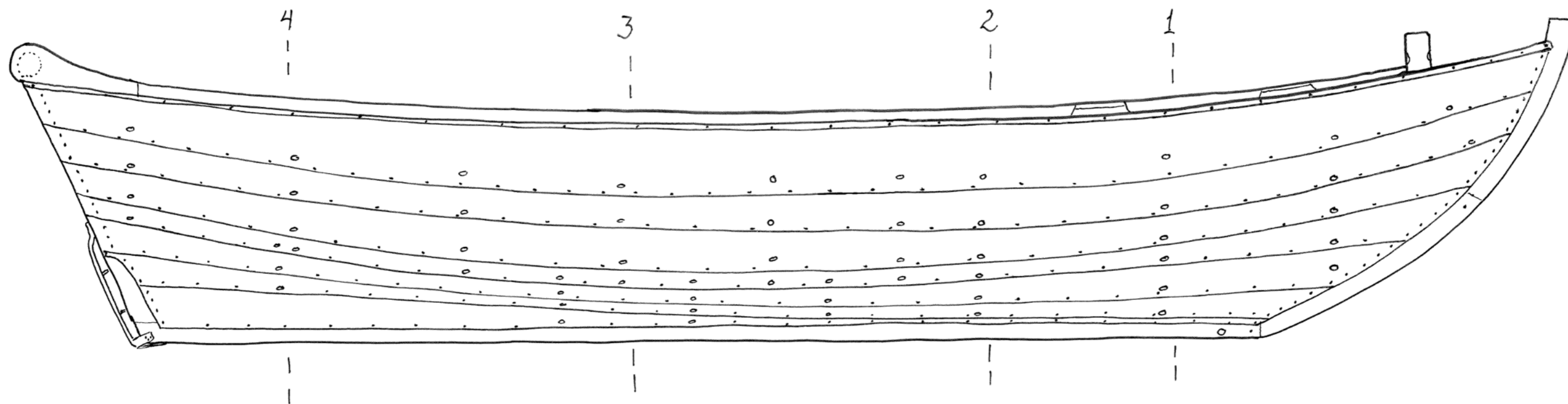
IMG 9608: Morten Hesthammer under båten

Gavlobst nr.1 Fleur de Lys 25/7-2013 NH

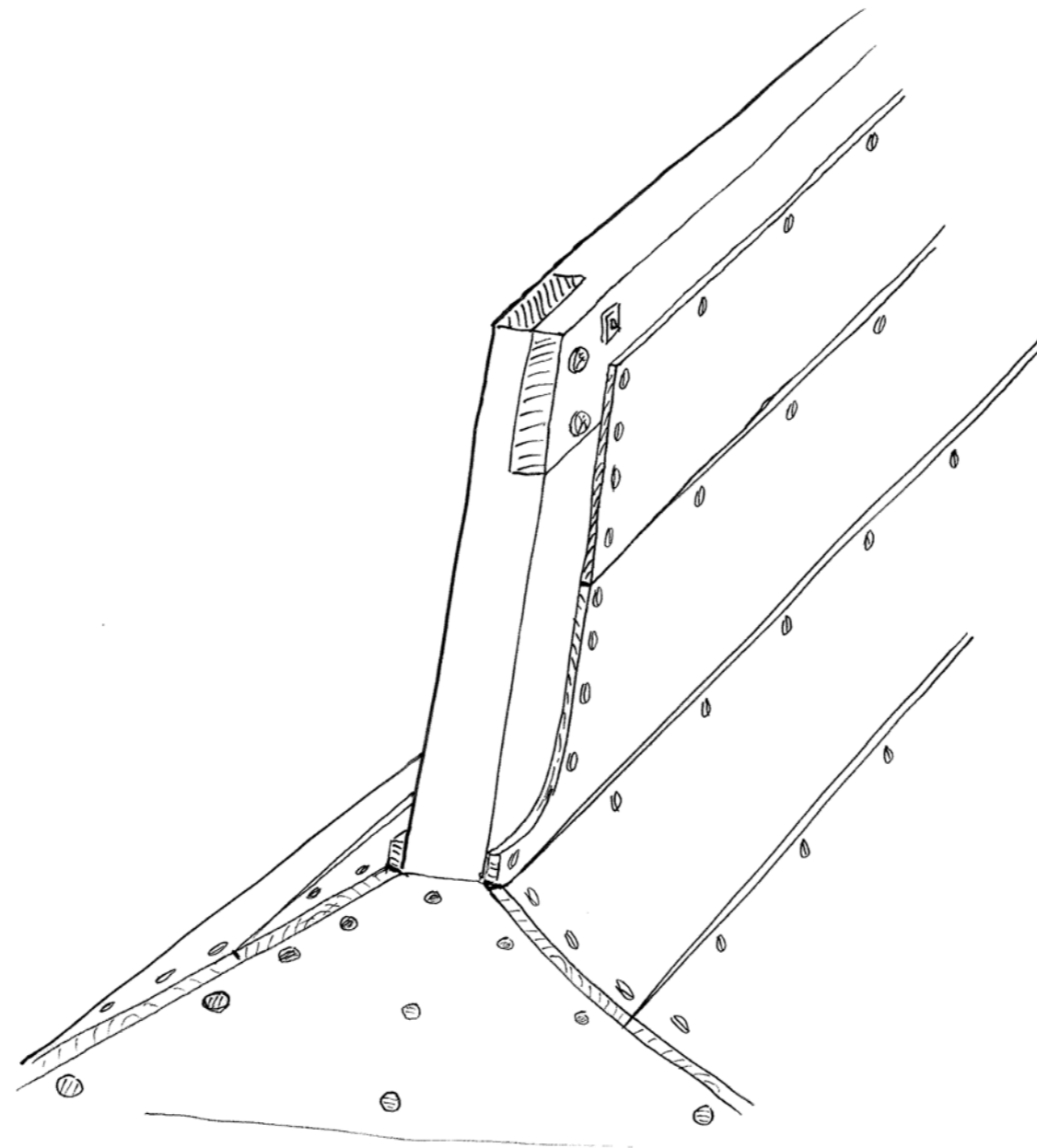
1:20

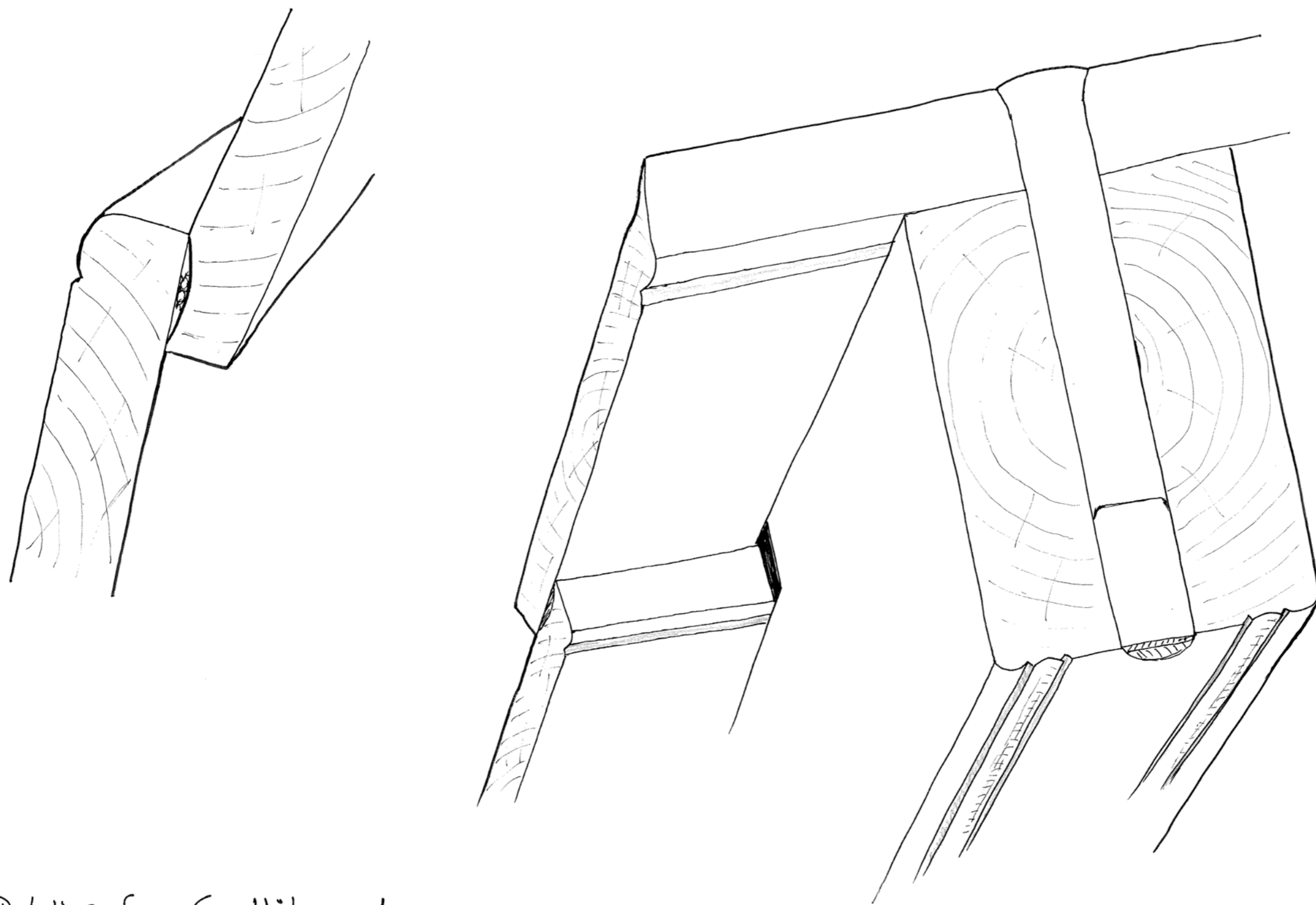
Gavlöät nr. 1 Fleur de Lys 25/7-2013 H.H.

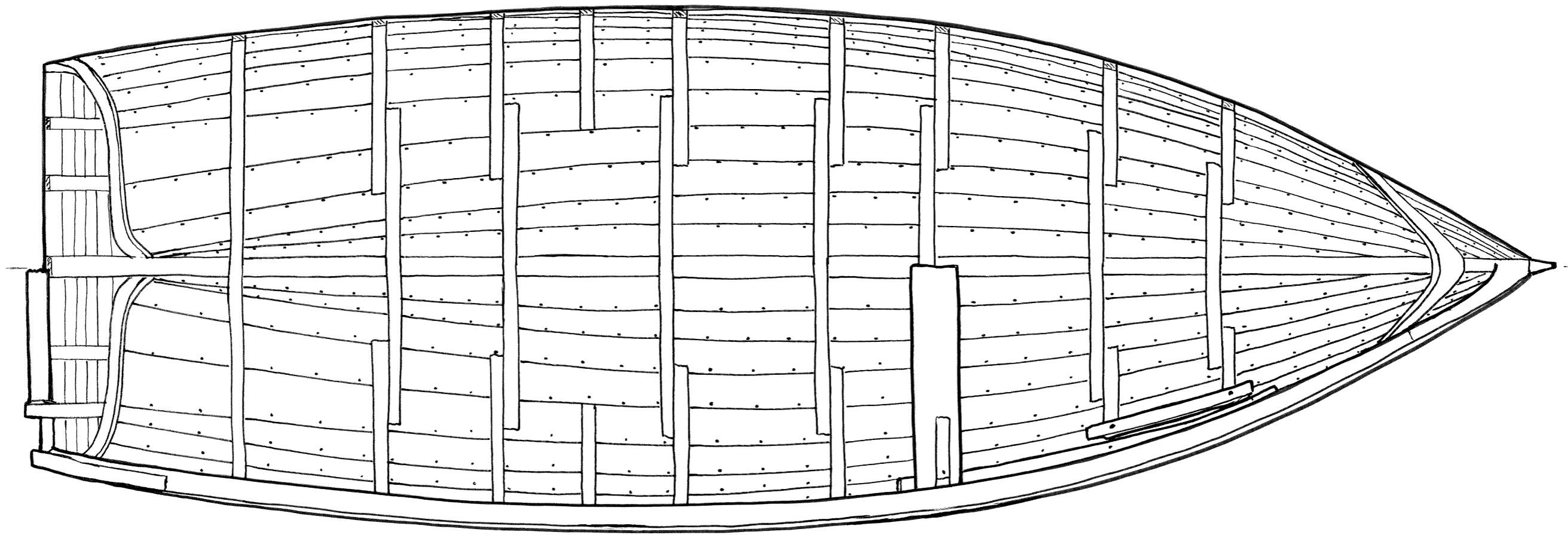
1:20

Detalj fra Gavlbat nr. 1

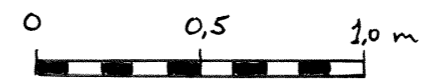

Detaljer fra Grøvlbåt nr. 1.

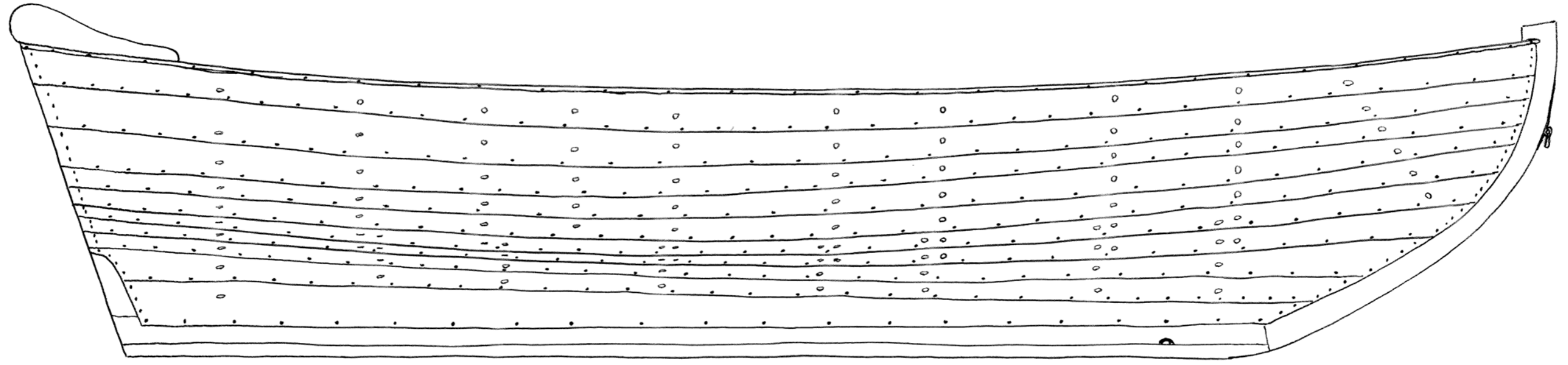

Gavlbat nr. 2

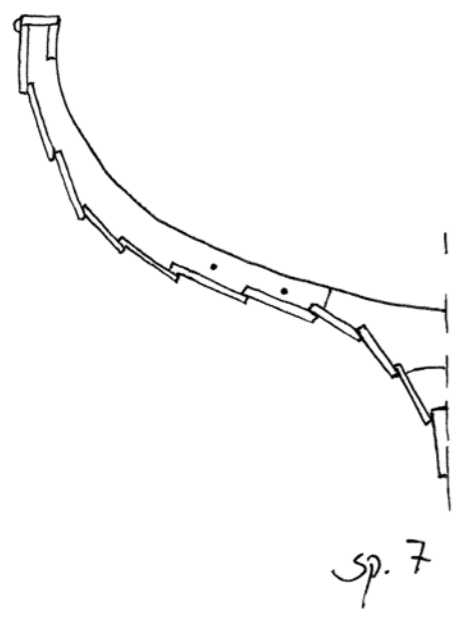
Flevr de Lys
25/7-2013 Mf.

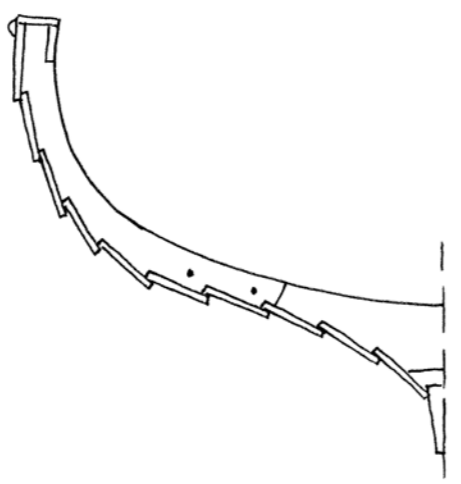
1:20

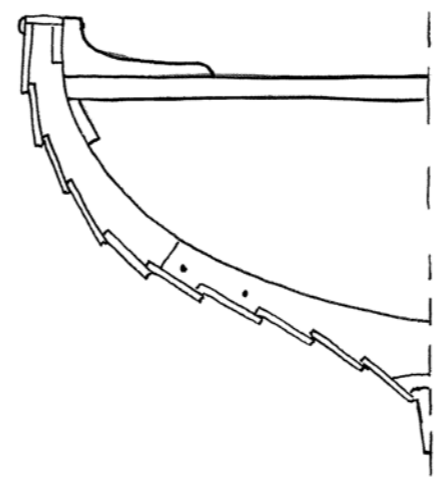
7 5 3 1

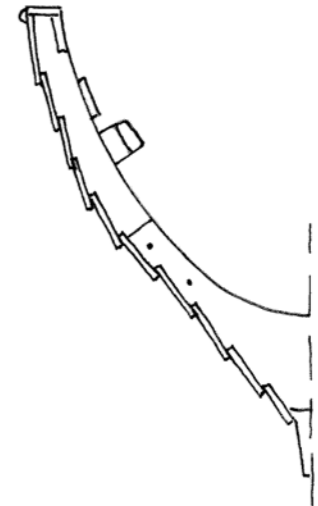
sp. 7

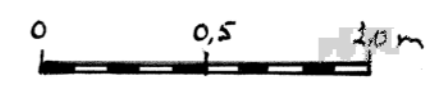
sp. 5

sp. 3

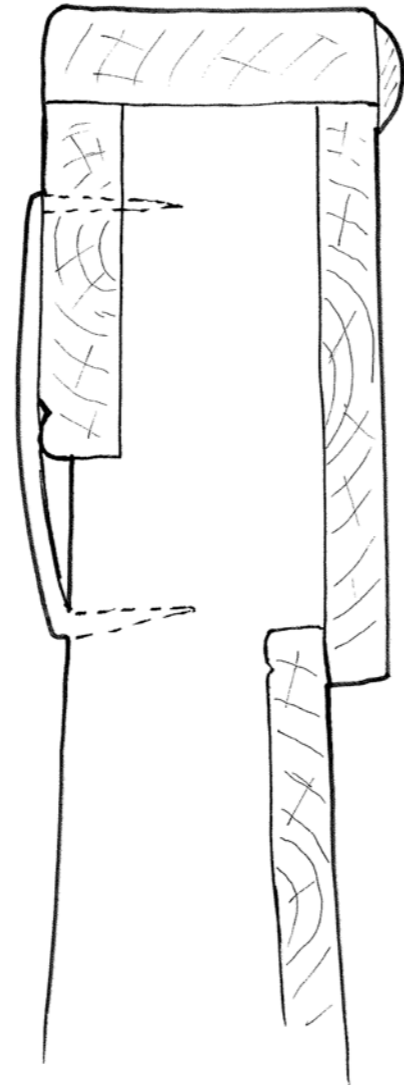
sp. 1

1:20

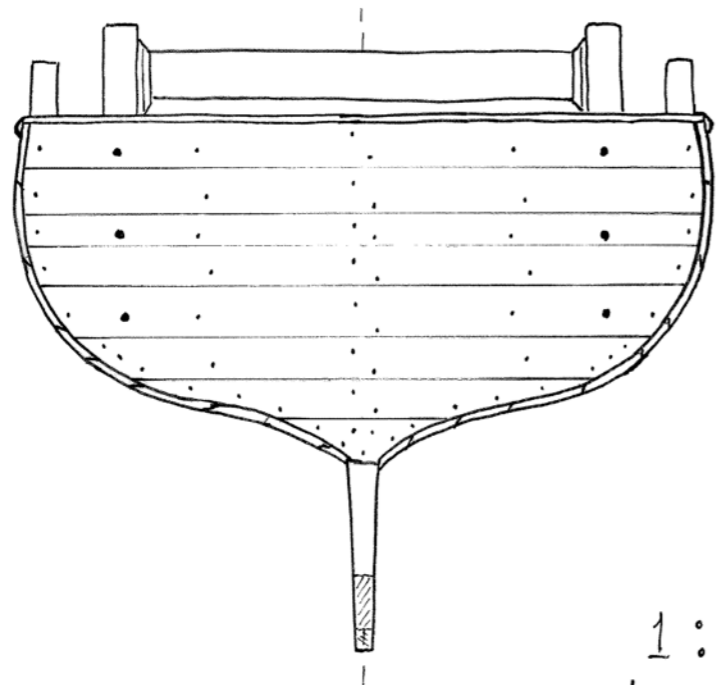
Gavlboat nr. 2

Fleur de Lys 25/7-2013 M.H.

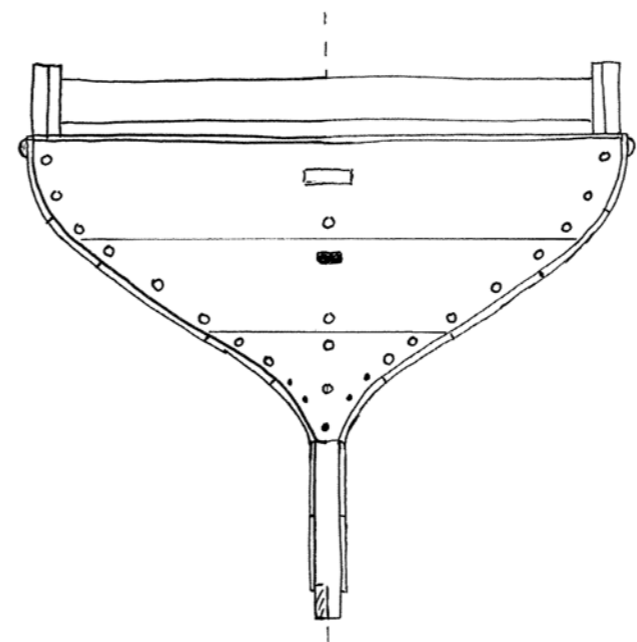

Detalj av dollbord/spant
på Gavlbåt nr. 2

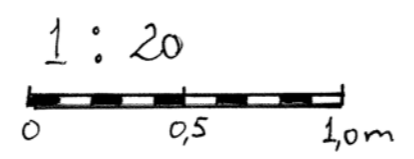
Fleur de Lys 25/7-2013 Mf

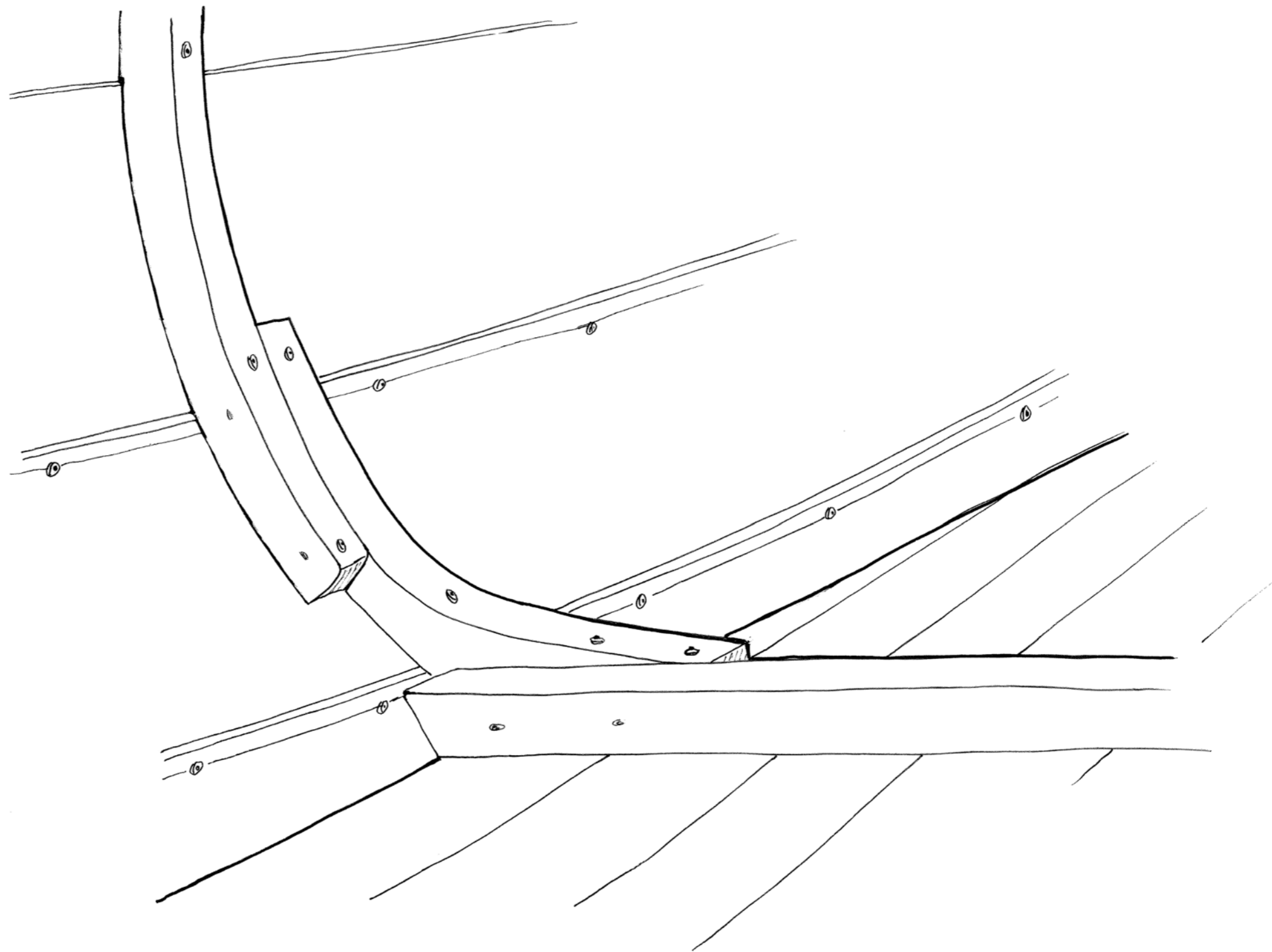
Gavlbat nr. 2

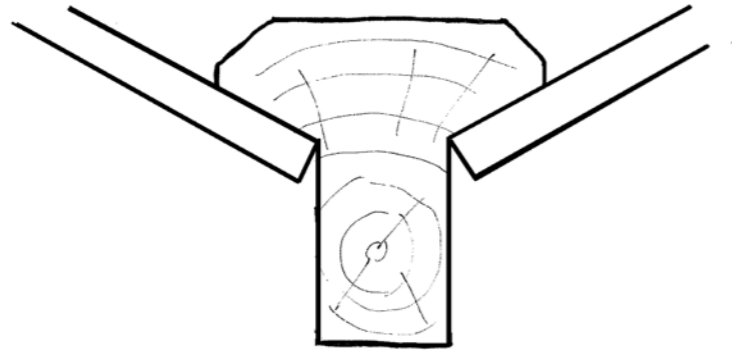
Gavlbat nr. 1

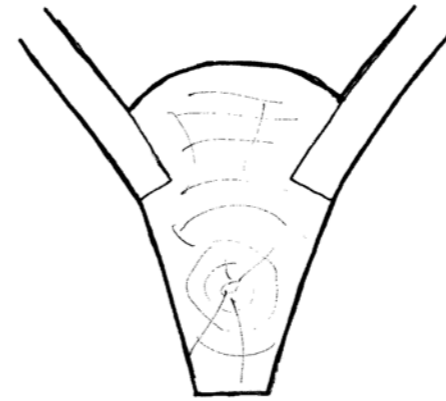
Speil sett flatt 25/7-2013 M.f.

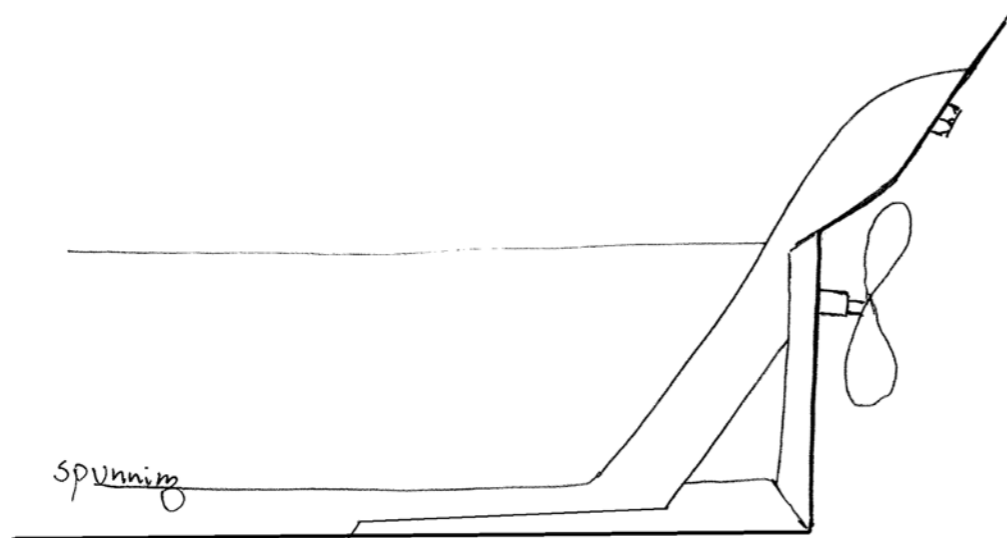
Detalj fra båten v/Bemsebu

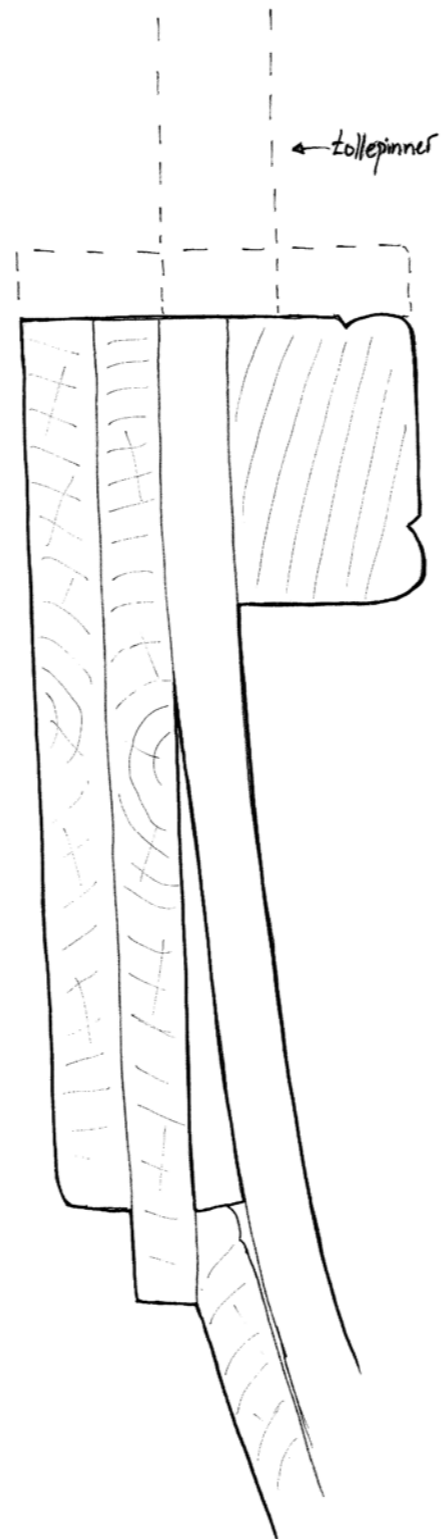
kjøl midtskips

kjøl forut

Detaljer fra
Vrak nr. 2, Bamsøen

Detalj fra vrak nr 1, Bismarck

Litteratur

Bohlmann, J. & Fink, J. (2009): *Dokumentasjon av Fangsthytter på Svalbard—i fangstfelt 23 (Magdalenefjord) og fangstfelt 24 (Flathuken); Longyearbyen, Sysselmannen på Svalbard, Miljøvernnavdeling*

Bohlmann, J. & Fink, J. (2010): *Dokumentasjon av Fangsthytter på Svalbard—i fangstfelt 4—Calypsofeltet; Longyearbyen, Sysselmannen på Svalbard, Miljøvernnavdeling*

Bohlmann J. & Hesthammer, M. (2011): *Dokumentasjon av fangsthytter på Svalbard i fangstfelt 36 (Negerpynten), Longyearbyen, Sysselmannen på Svalbard, Miljøvernnavdeling*

Bohlmann J. & Hesthammer, M. (2012): *Dokumentasjon av fangsthytter på Svalbard i fangstfelt 12 og 28; Fredheim og Austfjordneset, Longyearbyen, Sysselmannen på Svalbard, Miljøvernnavdeling*

Håland, K. (1976): *Alene i isødet. Roald Kvamms overvintring på Vest-Spitsbergen*. Luther Forlag A.S., Oslo

Kulturminneplan for Svalbard; 2000-2010; Longyearbyen, Sysselmannen på Svalbard, rapportserie 2/2000

Magnussen, K. og Lowzow, I. (1977): *Hus—Studiehefte Nr 2*, Institutt for Folkegransking, Universitet Oslo

Maxwell, A. & Ruud, I. (1978): *Arktiske Døgn*, Hjemmets Bokforlag

NPI Cruisehåndboka for Svalbard (2010) - Norsk Polar-institutt

Planke, T. Wammen, M. (2008): *Dokumentasjon av fangsthytter på Prins Karls Forland, Longyearbyen, Sysselmannen på Svalbard, Miljøvernnavdeling*

Rossnes, G. (1993) : *Norsk overvintringsfangst på Svalbard 1895-1940*; Oslo, Norsk Polarinstitut

Rudi, H. (1961) *Isbjørnkongen*. Gyldendal Norsk Forlag, Oslo

Woldstad, W. (1956): *Første kvinne som fangstmann på Svalbard*. Tanum, Oslo

Muntlige kilder

Roald Kvammen. Tlf. samtale samt brev

Christian Pyk Tlf. samtale

Vi takker Roald Kvammen for hans tillatelse å bruke hans notater i denne rapport.